

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

SEXUÁLNĚ MOTIVOVANÉ TRESTNÉ ČINY SE ZAMĚŘENÍM
NA TRESTNÝ ČIN ZNÁSILNĚNÍ

Bc. Petra Patolánová

Plzeň, 2014

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra trestního práva

Diplomová práce

SEXUÁLNĚ MOTIVOVANÉ TRESTNÉ ČINY SE ZAMĚŘENÍM
NA TRESTNÝ ČIN ZNÁSILNĚNÍ

Zpracovala: Bc. Petra Patolánová

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Eduard Wipplinger

Plzeň, 2014

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci na téma „Sexuálně motivované trestní činy se zaměřením na trestný čin znásilnění“ zpracovala samostatně, a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, dne 26. března 2014

.....

Ráda bych tímto poděkovala vedoucímu mé diplomové práce panu JUDr. Eduardovi Wipplingerovi za odborné vedení, cenné rady, vstřícnost a připomínky, kterými přispěl k vypracování této práce.

OBSAH

1 Úvod	1
2 Vývoj právní úpravy sexuálně motivovaných trestných činů	3
2.1 Právní úprava v trestním zákoně č. 117/1852 z. ř.	3
2.2 Právní úprava v trestním zákoně č. 86/1950 Sb.	6
2.3 Právní úprava v trestním zákoně č. 140/1961 Sb.	7
2.3.1 Významné novely trestního zákona č. 140/1961 Sb.	8
2.4 Právní úprava trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.	9
2.4.1 Hlava III – Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti	10
3 Pojem sexuálně motivovaných trestných činů	13
4 Druhy sexuálně motivovaných trestných činů	15
4.1 Znásilnění	15
4.1.1 Skutková podstata znásilnění	16
4.1.2 Pojem „jiný obdobný pohlavní styk“	20
4.1.3 Srovnání právní úpravy starého trestního zákona ve znění novely z. 144/2001 Sb. a nového trestního zákoníku	23
4.2 Sexuální nátlak.....	24
4.2.1 Skutková podstata sexuálního nátlaku	25
4.3 Pohlavní zneužití	28
4.3.1 Skutková podstata pohlavního zneužití	29
4.3.2 Pohled na britské řešení	32
4.4 Soulož mezi příbuznými	33
4.5 Kuplířství	34
4.5.1 Skutková podstata kuplířství	35
4.5.2 Vztah trestných činů – kuplířství a obchodování s lidmi	36
4.6 Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí.....	37
4.7 Trestné činy spáchané v souvislosti s pornografií.....	40
4.7.1 Šíření pornografie.....	41
4.7.2 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií.....	42
4.7.3 Trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie.....	43
5 Srovnání s vybranou zahraniční právní úpravou	47
6 Osobnost pachatele	54
6.1 Nedelegantní pachatelé	54
6.1.1 Pachatelé znásilnění.....	55
6.1.2 Pachatelé pohlavního zneužívání	56
6.2 Pachatelé deviantní	57
6.2.1 Deviace v aktivitě.....	58
6.2.1.1 Patologičtí sexuální agresoři	58
6.2.1.2 Agresivní sadisté	59
6.2.1.3 Sadisté	60
6.2.2 Deviace v objektu	61
6.2.2.1 Pedofilie.....	61
6.3 Ochranná opatření	62
6.3.1 Znalecký posudek.....	63
6.3.2 Ochranné léčení.....	64
6.3.3 Zabezpečovací detence	65
7 Osobnost oběti	69
7.1 Oběti znásilnění.....	69
7.1.1 Zvláštní oběti znásilnění	73
8 De lege ferenda	75
9 Závěr	79
10 Resumé	81
11 Seznam použité literatury	83

1 Úvod

Sexuálně motivované trestné činy jsou považovány za jedny z nejzávažnějších trestných činů. Je tomu tak hlavně proto, že jsou nejčastěji namířeny proti ženám a dětem. V podstatě se však jejich obětí může stát kdokoli. Často jsou tyto trestné činy doprovázeny násilím či pohrůzkami. A zřejmě právě tyto znaky z nich dělají trestné činy, které přitahují pozornost odborné a zejména pak laické veřejnosti.

Sexuálně motivované trestné činy jsou upraveny v hlavě třetí nového trestního zákoníku (z. č. 40/2009 Sb.), a to pod názvem *trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti*. Do této hlavy byly přesunuty z hlavy osmé. Již jejich samotné přesunutí v rámci nového uspořádání zvláštní části, kdy do popředí vstupují trestné činy namířené proti zájmům a právům jednotlivce, poukazuje na to, jak závažné tyto trestné činy jsou. Mimo nového zařazení přináší trestní zákoník v úpravě této kategorie trestných činů i řadu dalších změn, a to zejména v úpravě trestného činu znásilnění. O znásilnění lze říci, že se jedná o nejčastější trestný čin z této kategorie trestných činů, který je zpravidla doprovázený násilím. S tím jak se vyvíjí společnost, mění se i její pohled na tento trestný čin. Změnu tohoto postoje reflektovala řada novel dřívějšího trestního zákona č. 140/1961 Sb. a stejně tak i výše zmíněný trestní zákoník účinný od 1.1.2010. Došlo tak k podstatným změnám ve formulaci skutkové podstaty tohoto trestného činu. Právě z důvodu těchto významných změn je předkládaná práce zaměřena blíže na trestný čin znásilnění.

Téma své diplomové práce jsem zvolila s ohledem na skutečnost, že se jedná o téma, které je stále aktuální a diskutované. Zároveň se jedná o takové téma, které lze doplnit judikaturou, a lze tak konfrontovat teorii s praxí. Rovněž se jedná o oblast, na kterou lze pohlédnout i z jiného než právního pohledu, a která tak může být doplněna o pohled kriminologický, a to konkrétněji v kapitolách věnovaných osobnosti pachatele a oběti trestných činů. To všechno byly důvody, které ovlivnily můj výběr.

Zpracovaná diplomová práce se skládá z devíti kapitol zahrnujících rovněž úvod a závěr. V druhé kapitole následující po úvodu se zaměřím na historický vývoj sexuálně motivovaných trestných činů, kdy se jejich úpravu pokusím zmapovat od trestního zákona z roku 1852. Ve třetí kapitole nastíním pojem sexuálně motivovaných trestných činů, tedy co je pod tímto pojmem rozuměno a co je za tyto trestné činy považováno. Ve čtvrté kapitole se zaměřím na jednotlivé

druhy sexuálně motivovaných trestných činů a na jejich úpravu v trestním zákoníku. Zvýšenou pozornost pak budu věnovat, jak jsem již zmínila, trestnému činu znásilnění. Kapitola pátá bude obsahovat komparaci s německou právní úpravou. Pokusím se srovnat úpravu sexuálně motivovaných trestných činů v našem trestním zákoníku oproti zákoníku německému a vyzdvihnout tak rozdíly či naopak podobnosti. Kapitoly šestá a sedmá jsou zaměřeny na osobnost pachatele a oběti. Tyto dvě kapitoly tak představují kriminologický pohled na dvě důležité složky trestného činu. V kapitole osmé se pokusím zhodnotit současnou právní úpravu, poukázat na případné nedostatky a navrhnout konkrétní změny do budoucna.

Při zpracování předkládané práce jsem využila několik metod, a to metody rešeršně kompilační, metody historické, jež byla využita při popisu historického vývoje právní úpravy, dále pak metody analytické a rovněž metody komparativní při srovnání s německou právní úpravou.

Cílem mé diplomové práce je předně poskytnout podrobnější seznámení s problematikou trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti. Dále bych ráda konfrontovala popsanou teorii s praxí, což mi umožní soudní judikatura. Od práce zároveň očekávám, že přinese zhodnocení současné právní úpravy příslušných trestných činů a případné návrhy de lege ferenda.

2 Vývoj právní úpravy sexuálně motivovaných trestných činů

Problematika sexuálně motivovaných trestných činů sahá hluboko do historie, a nutno podotknout, že ne vždy se na tyto činy pohlíželo tak, jako je tomu dnes. Zřejmě je to spjato s postavením ženy ve společnosti, protože ač jsme si v dnešní době již připustili, že obětí nemusí být pouze žena, v minulosti to byla právě a především ona, která byla brána jako „prostředek obchodu“ či „válečná kořist“.

Když se nyní ohlédneme do historie, zjistíme, že společnost jako taková urazila obrovský kus cesty ve svém vnímání této problematiky, avšak např. v předkřesťanském období bylo znásilnění v západní kultuře považováno jako jeden z prostředků, jak si lze získat ženu bez nutnosti námluv. Známá z historie jsou také tzv. odplatná znásilnění, což znamenalo, že otec znásilněné mohl rozhodnout o tzv. odplatném znásilnění sestry viníka. Ve starověku bylo znásilnění vnímáno ne jako útok na integritu ženy, ale jako útok na rodinnou a rodovou čest. Odpovědnost za potrestání viníka byla tak v rukou rodiny nikoli oběti znásilnění. V raně feudální společnosti se naproti tomu takto dalo uzavřít manželství – únos dědičky a soulož s ní (ať už dobrovolná či nedobrovolná) znamenala pro únosce uzavření manželství se svou obětí a tak i kontrolu nad jejím majetkem. Ke změně pojetí dochází až v pozdějším anglickém zvykovém právu, kdy byla vyslovena definice znásilnění, a toto bylo určeno třemi pojmovými znaky: *použití síly, nesouhlas, pohlavní styk*. Ve 12. století začalo být znásilnění konečně vnímáno jako **vážný zločin na ženě, nikoliv na rodině či rodu** a pouze sama poškozená tak mohla podat žalobu.¹

S ohledem na rozsah této práce však začneme detailněji sledovat vývoj právní úpravy sexuálně motivovaných trestných činů až od roku 1852, kdy vstoupil v účinnost trestní zákon č. 117/1852 z. ř.

2.1 Právní úprava v trestním zákoně č. 117/1852 z. ř.

Jak můžeme vyčíst z odborné literatury², není **zákon č. 117/1852, o zločinech, přečinech a přestupcích**, který nahrazoval doposud platný zákon z roku 1803³,

¹ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 10 – 12

² Z výčtu odborné literatury např.: KUKLÍK, Jan; SKŘEJPKOVÁ, Petra. *Kořeny a inspirace velkých kodifikací*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2008; JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém; RUNDOVÁ, Alena. *Mezníky českých právních dějin*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010

více méně ničím jiným než jeho rozsáhlejší novelizací. I tak ale přinesl určité změny. Jednou z nich je skutečnost, že obsahuje již pouze úpravu trestního práva hmotného. Vedle toho největším jeho přínosem je kategorizace trestných činů dle jejich společenské nebezpečnosti na zločiny, přečiny a přestupky. Právě v zákonné úpravě zločinů nalezneme i úpravu sexuálně motivovaných trestných činů. V citovaném zákoně je jim věnována hlava čtrnáctá „*O násilném smilstvu, zprznění a o jiných těžkých případech smilstva*“.

Zákon tedy rozlišuje **násilné smilstvo**, což je v podstatě dnešní trestný čin znásilnění, kterého se dle § 125 citovaného zákona dopustí ten „*Kdo osobu ženskou nebezpečným vyhrožováním, skutečně vykonaným násilím nebo lstivým omámením smyslů učiní neschopnou, by mu odpor činila, a v stavu tomto jí zneužije k mimomanželské souloži*“. Taktéž se ho dle § 127 dopustí ten, kdo vykoná mimomanželskou soulož s osobou, která „*bez přičinění pachatelova jest bez obrany nebo bez sebe, anebo která ještě nedokonala čtrnáctý rok věku svého*“.

Dalším ze zločinů uvedených v hlavě čtrnácté § 128 je **zprznění**. Toho se dopustil ten „*Kdo pro ukojení chlipných choutek svých hocha nebo děvčete, jimž není ještě čtrnácte let, anebo osoby nějaké, která jest bezbrannou nebo bez sebe pohlavně zneužije jiným způsobem, nežli tím, který uveden v § 127*“. V tomto případě se ve své podstatě jedná o trestní čin pohlavního zneužití. Zákon tady jasně stanoví, že se musí jednat o pohlavní zneužití oběti jinak než mimomanželskou souloží.

Jako třetí upravuje citovaná hlava zákoníku **zločiny smilstva**, které rozlišuje na **smilstvo proti přírodě a proti zprznění krve, svedení ke smilstvu a kuplířství vzhledem na osobu nevinnou**. Proti přírodě se označovalo smilstvo se zvířaty a též s osobami stejného pohlaví. Z názvu pak dovodíme, že jako zprznění krve bude označován dnešní trestný čin soulože mezi příbuznými.

Předností zákoníku z roku 1852 není jen samotná kategorizace trestných činů dle jejich společenské nebezpečnosti, ale i vcelku přesné a striktní formulace. I přesto bychom si ale mohli položit otázku, co všechno lze zahrnout pod pojem „*smilstvo*“. V případě, že nahlédneme do dobové „neprávnícké“ literatury, můžeme tak zmínit definici násilného smilstva, kterou v roce 1901 s odkazem na

³ Jedná se o zákon publikovaný pod č. 626 Sb. z. s. „*Zákoník o zločinech a těžkých policejních přestupcích*“ (v originálním názvu „*Gesetzbuch über Vebrechen und sschwere Polizei-Übertretungen*“ též zvaný Františkána), který vstoupil v účinnost od 1.1.1804. (Zdroj: JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém; RUNDOVÁ, Alena. *Mezníky českých právních dějin*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, s. 93)

tehdy platný trestní zákon, podává Ottův slovník naučný – „*Násilné smilstvo jest zločin proti pohlavní svobodě, proti pohlavní zachovalosti ženy. Předmětem jeho je žena v jakémkoli věku, toliko na manželce své nemůže se muž násilného smilstva dopustiti.*“⁴ Legální definici přinesl až v roce 1921 bývalý Nejvyšší soud Československé republiky. Ten ve svém rozhodnutí ze dne 12.3.1921 vydaném pod sp. zn. Kr II 265/20 a publikovaném ve Vážného sbírce pod č. 395/1921 tr. tehdy vyjádřil, že „*Smilstvem jest každé bezprávné použití těla, třebaš oděného, jiné osoby k předsevzetí úkonů, jimiž mají býti ukojeny chťiče.*“⁵

Zákon za tyto zločiny ukládal žalář. Za zločin násilného smilstva byly ukládány tresty žaláře v rozpětí od pěti do deseti let. V případě, že tímto zločinem byla způsobena újma na zdraví, prodlužoval se trest až na deset či až dvacet let, a v případě že následkem zločinu byla smrt, byl obžalovaný odsouzen na doživotí. Mírnější trestní sazby byly za zprznění, kdy mohl být obžalovaný odsouzen na jeden až pět let, v případě nějakých přitěžujících okolností až na deset let a pokud byla zločinem oběti způsobena újma na zdraví či až smrt, mohl se trest žaláře zvýšit až na dvacet let. Nejnižší trestní sazby byly za zprznění krve, kde mohl odsouzený dostat trest žaláře od šesti měsíců do jednoho roku.

I přestože je tato zákonná úprava jistě pokrokem a je patrné, že se v ní odrazil další vývoj společnosti, i tak bychom mohli vyzdvihnout jisté nedostatky. Jednak skutečnost, že úprava stanoví, že násilného smilstva se nelze dopustit na manželce, upravuje toliko pouze soulož mimomanželskou. Dalším „nedostatkem“ je trestnost homosexuálního styku, tedy v té době naplnění skutkové podstaty zločinu smilstva proti přírodě. Rovněž můžeme připomenout „nevhodnou“ specifikaci objektu zločinu násilného smilstva, kterou je „*osoba ženská*“. Tato formulace jakkoli vylučuje možnost, že by byl tento zločin spáchán na muži, nutno podotknout, že tuto formulaci bude trestní zákon obsahovat až do roku 2001.

⁴ *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. 17.díl, Median – Navarrete. Praha: Argo, 1999, s. 1056 – 1057

⁵ V rozhodnutí je přímo uvedeno, že smilstvo může být spácháno i na těle „*třebaš oděného*“. Při této formulaci vycházel Nejvyšší soud, jak je patrné z odůvodnění rozhodnutí, z dvorního dekretu (ze dne 26.6.1844 č. 4413, sb. z. s. č. 816), kde je řečeno, že výraz smilstvo se má pojímat v jeho přirozeném smyslu, což znamená, že smilstvem je pohlavní zneužití těla jiné osoby, které slouží smyslnosti a překračuje meze mravů a slušnosti. A z tohoto lze pak právě dovodit, že smilstvem nemusí být pouze akt, který spáchán na nahém těle.

2.2 Právní úprava v trestním zákoně č. 86/1950 Sb.

Když roku 1918 vzniklo Československo, vyvolalo to otázku, jaké právní normy budou v novém státě platit. Problém se vyřešil přijetím tzv. recepční normy, zákonem č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, která ponechala v platnosti trestní zákon 117/1852 z. ř., a to až do roku 1950.

Dne 12.7.1950 byl schválen Národním shromážděním nový trestní zákon, a to zákon č. 86/1950 Sb., který nabyl účinnosti dne 1.8.1950. Zákon znal pouze jeden druh deliktu, a to trestný čin, jehož definice byla zakotvena v § 2. Zákon ho definoval jako společensky nebezpečné jednání, jehož výsledek uvedený v zákoně pachatel zavinil. Hranice trestní odpovědnosti byla od patnáctého roku věku. Za zmínku také stojí uspořádání zvláštní části, která v deseti hlavách obsahovala formulace jednotlivých skutkových podstat trestných činů. Jednotlivé hlavy byly na rozdíl od současné právní úpravy ale uspořádány tak, že trestné činy namířené proti podstatě státu a jeho zřízení byly na prvních místech (př. Hlava první – Trestné činy proti republice) a naproti tomu trestné činy zasahující do základních lidských práv jednotlivce byly zakotveny až v hlavách pozdějších (př. Hlava šestá – Trestné činy proti životu a zdraví).⁶

Trestné činy zasahující do lidské důstojnosti byly obsaženy v hlavě sedmé oddílu druhém, pojmenovaném jako Trestné činy proti důstojnosti člověka. Setkáváme se s řadou změn, např. se zde setkáváme s novou terminologií, kdy v § 238 je zakotvena skutková podstata trestného činu „znásilnění“ a v § 239 skutková podstata trestného činu „pohlavní zneužití“. Další novinkou je, že trestný čin znásilnění není již omezen pouze na mimomanželskou soulož, tzn. že je tedy již právně upravena i situace, kdy ke znásilnění dojde v rámci manželství. Další změnou je věková hranice u trestného činu pohlavního zneužití, tato je nově stanovena na patnáct let. Novelou prošel i zločin svedení ke smilstvu, kde je kromě svedení k mimomanželské souloži osoby svěřené k dozoru zneužívající její závislosti, trestné i svedení osoby mladší 18 let využívající její závislosti. Další novinkou je, že již není trestný styk se zvířetem.

Za trestné činy proti lidské důstojnosti jsou nově označeny i v § 243 Obchod se ženami, jehož skutkovou podstatu naplní ten „*Kdo do ciziny zláká, najme nebo dopraví ženu v úmyslu, aby jí tam bylo užito k pohlavnímu styku s někým jiným.*“, a v § 244 Ohrožení mravnosti, jehož se dopustí ten „*Kdo uvádí*

⁶ VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2004, s. 48 – 49

do oběhu nebo činí veřejně přístupnými tiskovinu, film, vyobrazení nebo jiný předmět, které ohrožují mravnost, nebo kdo takový předmět za tím účelem vyrobí nebo přechovává.“

I přesto, že je opět zjevný vývoj v právní úpravě, který reflektuje potřeby společnosti, i v této úpravě stále přetrvávají jisté nedokonalosti. Jedná se hlavně o stále trestný styk s osobou stejného pohlaví a nezměněnou formulaci, která poskytuje ochranu při znásilnění pouze ženám, nikoliv i mužům.

2.3 Právní úprava v trestním zákoně č. 140/1961 Sb.

Společnost se vyvíjela a s ohledem na její dynamiku začaly vyvstávat požadavky na novou kodifikaci trestního práva hmotného. I přes veškeré snahy byl však zákon č. 86/1950 Sb. ponechán v platnosti až do roku 1961, kdy kodifikační snahy nakonec vyvrcholily a dne 29. listopadu byl přijat nový trestní zákon č. 140/1961 Sb. Nová úprava odstranila řadu nedostatků úpravy předešlé a přinesla řadu nového, např. byly sníženy trestní sazby (maximální délka trestu odnětí svobody byla stanovena na 15 let), byly formulovány některé nové pojmy (např. těžká újma na zdraví), došlo ke změnám v ustanoveních týkajících se pokusu, příprava se stala trestnou, soudy mohly častěji využívat podmíněného odsouzení či propuštění, atd.⁷

Co se však týká trestných činů proti lidské důstojnosti, tak můžeme poznamenat, že v jejich úpravě k nějaké výraznější změně přijetím zákona nedošlo. Příslušné trestné činy byly pouze přesunuty z hlavy sedmé do hlavy osmé a jedná se tak o trestné činy:

- § 241 Znásilnění
- § 242 – 243 Pohlavní zneužití – § 242 Zneužití osoby mladší 15 let, § 243 Zneužití závislosti osoby
- § 244 Pohlavní styk s osobou téhož pohlaví
- § 245 Soulož mezi příbuznými
- § 246 Obchodování se ženami

Z uvedeného je patrné, že v právní regulaci stále ještě přetrvávají nedostatky (např. trestnost homosexuálního styku), a jsou to až pozdější jednotlivé novelizace, které odstraní tyto „přežitky“ ve zmíněné právní úpravě.

⁷ VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel; KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, s. 622

2.3.1 Významné novely trestního zákona č. 140/1961 Sb.

První významnou novelou byl zákon č. 175/1990 Sb., který ve svém bodě 83 oddílu B – Změny ve zvláštní části stanoví, že „§ 244 včetně nadpisu se vypouští“. Důvodová zpráva k této novele uvádí, že změna je reakcí na skutečnost, že se mezi homosexuální menšinou rozšířil AIDS. Trestnost pohlavního styku s osobou stejného pohlaví vede ke skrývání a častému střídání partnerů, což jen podporuje hrozbu šíření nákazy. Z toho důvodu by zrovnoprávnění homosexuální menšiny mělo mít, dle federálního shromáždění, největší význam v prevenci proti AIDS. Zpráva dále dodává, že zúžení práva homosexuálů na svobodné rozhodování o pohlavním životě není odůvodněno žádnou společenskou potřebou a jako takové je nehumánní.⁸

Další velká změna přichází s novelou č. 144/2001 Sb., se kterou se mění trestní zákon. Tato novela reaguje na potřeby společnosti, když mění první odstavec § 241, ve kterém je zakotvena skutková podstata trestného činu znásilnění. Dosavadní formulace „*Kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí ženu k souloži, nebo kdo k takovému činu zneužije její bezbrannost, bude potrestán odnětím svobody na tři léta až osm let.*“ je tak nahrazena formulací novou, a to: „*Kdo násilím nebo pohrůzkou bezprostředního násilí donutí **jiného** k souloži **nebo k jinému obdobnému pohlavnímu styku** nebo kdo k takovému činu zneužije bezbrannost jiného, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.*“ Změna, kterou novela zavedla je skutečně zásadní a to hned ze dvou důvodů. První je, že zákon nově připouští, že předmětem útoku již nemusí být pouze žena, ale i muž. Druhým důvodem je, že zavádí pojem „jiný obdobný pohlavní styk“, čímž reaguje na potřebu společnosti trestně stíhat jako znásilnění i jiné formy jednání pachatelů.

Důvodová zpráva k uvedenému návrhu zákona č. 144/2001 Sb., kterým se mění trestní zákon, uvádí, že přijetí této novely bylo nezbytné s ohledem na již zastaralou úpravu, která svou striktní formulací znemožňovala obecným soudům trestat jednání pachatelů, které spočívalo v ukájení sexuálních potřeb jinou formou soulože a stále častěji i na jiných osobách, než jsou ženy. Tato jednání tak mohla být kvalifikována pouze jako omezování osobní svobody či vydírání, což je ovšem zároveň spjato i s nižší trestní sazbou s ohledem na fakt, že omezování osobní svobody a vydírání jsou trestné činy s nižší společenskou nebezpečností.

⁸ Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon. Dostupná z http://www.psp.cz/eknih/1986fs/tisky/t0325_04.htm [citováno dne 10.11.2013]

Důvodová zpráva dodává, že termínem „soulož“ se v právní teorii i praxi označuje spojení pohlavních orgánů muže a ženy. A právě s ohledem na to, nelze jako znásilnění, dle stávající úpravy, kvalifikovat jiná jednání pachatelů, která mají stejnou motivaci a jsou se souloží srovnatelné. Právě proto zavádí pojem „jiný obdobný pohlavní styk“, kdy uvádí, že vedle soulože se může jednat o „orální sex, coitus analis, ale i hlazení nebo masáž těla použitím vibrátorů a jiných přístrojů, za účelem ukájení pohlavního pudu“.⁹

Další novelou č. 537/2004 Sb., kterou se mění trestní zákon z roku 1961 a která nabývá účinnosti dne 22.10.2004, byl zrušen § 246 obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku. Tento trestný čin byl novelou „přeřazen“ do prvního oddílu hlavy osmé – Trestné činy proti svobodě, kde byla i rozšířena jeho skutková podstata.¹⁰

2.4 Právní úprava trestního zákoníku č. 40/2009 Sb.

Když uvážíme skutečnost, že trestní zákon č. 140/1961 Sb. byl zformulovaný a přijatý v roce 1961, je více než logické, že přestal odpovídat potřebám společnosti a dynamice jejího vývoje. Tento nedostatek se snažily kompenzovat četné novely, avšak toto spíše působilo roztržitost a nepřehlednost daného právního odvětví. Navíc toto řešení řešilo problém nedostačující právní úpravy vždy pouze okrajově, namísto toho, aby se celkově změnila podstata a koncepce trestního zákona.

Potřeba nového trestního zákona dala vznik rekodifikačním snahám, které vyvrcholily v roce 2009, kdy byl dne 8.1.2009 přijat nový trestní zákoník č. 40/2009 Sb. Nový zákoník je postaven na zcela jiné koncepci než zákon z roku 1961. Kodifikace je založena na přesvědčení, že ochrany demokratického státního a společenského zřízení a ochrany práv a svobod jednotlivců by mělo být přednostně dosaženo mimotrestními prostředky. Zdůrazňuje se tak subsidiární úloha trestního práva jako ultima ratio. Kodifikace tím vyzdvihuje důležitou roli prevence.

Cílem nové kodifikace trestního zákoníku je zejména zajišťovat realizaci trestní politiky založenou na principu humanismu, která bude směřovat k sociální integraci pachatelů a zároveň zajistí obětem trestných činů přiměřenou satisfakci.

⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 144/2001 Sb., kterým se mění trestní zákon. Dostupné z <http://www.beck-online.cz> [citováno dne 10.11.2013]

¹⁰ Trestný čin obchodování lidmi reflektuje požadavky Evropské unie, které Česká republika musela ve svém právní řádu zohlednit, jakožto přistoupičtí člen. Úprava provádí rámcové rozhodnutí Rady EU o potírání obchodování s lidmi, které bylo přijato dne 19.7.2002.

Uvedené mimo jiné potvrzují i zásady, na kterých je nová kodifikace koncipována, jedná se o princip ultima ratio, dále pak o zásady přiměřenost trestání pachatele ve vztahu k závažnosti spáchaného trestného činu a osobě pachatele, nullum crimen/nulla poena sine lege, zákaz retroaktivity, atd. Důvodová zpráva k návrhu zákoníku také uvádí, že nově kodifikované trestněprávní předpisy budou reflektovat očekávanou realitu společenského vývoje, budou funkční po dostatečně dlouhou dobu a budou tak vyjadřovat stabilitu právního řádu.¹¹

Rekodifikace zákona mimo jiné také zajišťuje plnění závazků vyplývajících pro Českou republiku z mezinárodních smluv. S ohledem na zaměření této práce můžeme jako relevantní zmínit Rozhodnutí Rady č. 375/2000 o potírání dětské pornografie na internetu (29.5.2000), Rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii (22.12.2003), Protokol o prevenci, potlačování a trestání obchodování s osobami, zejména ženami a dětmi doplňující Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu (2000).

2.4.1 Hlava III – Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti

Současná právní úprava sexuálně motivovaných trestných činů se přesunula z hlavy osmé do hlavy třetí a prošla řadou změn (viz níže). Kromě lidské důstojnosti je touto regulací poskytována ochrana také svobodě rozhodování v pohlavních vztazích, dále je chráněn nerušený mravní a tělesný vývoj dětí a dále morální zásada nedovolující soulož mezi příbuznými.

V devíti paragrafech je tak zakotvena úprava devíti trestných činů:

- § 185 Znásilnění
- § 186 Sexuální nátlak
- § 187 Pohlavní zneužití
- § 188 Soulož mezi příbuznými
- § 189 Kuplířství
- § 190 Prostituce ohrožující mravní vývoj dítěte
- § 191 Šíření pornografie
- § 192 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií

¹¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Dostupná z Beck-online [databáze] [citováno dne 16.11.2013]

- § 193 Zneužití dítěte k výrobě pornografie

Jako první je uveden trestný čin **znásilnění**, jehož skutková podstata prošla zásadní změnou, když byla doplněna o jednání uvedené v odst. 1, a to „*kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti...*“. Uvedené jednání mohlo být doposud postihováno pouze jako trestný čin vydírání (nyní § 175). S novým trestním zákoníkem se § 185 odstavec 1 stává ustanovením speciálním vůči § 175. Důvodová zpráva k této změně uvádí, že dané jednání, jednak zcela zjevně patří mezi sexuální trestné činy a navíc přísnost postihu, který za něj doposud hrozil, neodpovídala závažnosti trestného činu donucení k pohlavnímu styku.

Pojem pohlavní styk, který je uveden v § 185 odst. 1, je chápán jakožto obecnější pojem než pojem *soulož* a nelze ho zaměňovat s pojmem „*jiný pohlavní styk provedený způsobem srovnatelným se souloží*“ (§ 185 odst. 2). P. Šámal v komentáři k trestnímu zákonu uvádí, že „pohlavní styk je jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby (stejněho nebo jiného pohlaví)“.¹²

Dosavadní podstata znásilnění byla přesunuta do odst. 2 příslušného paragrafu a je tak kvalifikovanou skutkovou podstatou, která s ohledem na svou závažnost je trestána vyšší trestní sazbou. Stejně tak jako druhá kvalifikovaná skutková podstata, která byla přeformulována a upřesněna.

Nově je v § 186 upraven trestný čin **sexuální nátlak**. Jeho základ tvoří § 243 předchozí úpravy „Zneužití závislosti osoby“, který byl rozšířen o další formy sexuálního zneužívání (např. nucení k pohlavnímu sebeukájení, obnažování, atd.).

Více méně nezměněny zůstávají úpravy trestných činů nyní zakotvených v § 187 **Pohlavní zneužití** a § 188 **Soulož mezi příbuznými**.

Nově upraven je trestný čin **Kuplířství** uvedený v § 189, který reaguje na zrušení trestného činu „Obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku“ (když tento byl nahrazen obecnějším „obchodování s lidmi“, spadajícím do Hlavy II. Trestné činy proti svobodě).

V ustanovení § 190 – 193 máme zakotveny trestné činy, které byly zformulovány s ohledem na vývoj společnosti. V § 190 uvedený trestný čin **Prostituce ohrožující mravní vývoj dítěte** stíhá jednání toho, kdo provozuje prostituci v blízkosti školy či jiného obdobného zařízení nebo místa vyhrazeného

¹² ŠÁMAL, Pavel; PÚRY, František; RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákon*, 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, s. 1412

pro děti. Ustanovení § 191 – 193 je pak zaměřeno na právní úpravu trestných činů **šíření pornografie, výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií a zneužití dítěte k výrobě pornografie.**¹³

Jednotlivým trestným činům se budeme věnovat blíže v následujících kapitolách.

¹³ Důvodová zpráva k úpravě trestných činů spáchaných v souvislosti s dětskou pornografií uvádí, že tato byla přijata v návaznosti na Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte proti prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii ze dne 25.5.2000 a na Úmluvu o počítačové kriminalitě přijatou v Budapešti dne 23.11.2001.

3 Pojem sexuálně motivovaných trestných činů

Sexuálně motivované trestné činy lze označit za trestné činy obzvláště nebezpečné, a to hlavně z toho důvodu, že jsou tyto nejčastěji páchany na ženách a dětech. Pachatel jejich spácháním ohrožuje a zasahuje více než jen do osobní svobody či lidské důstojnosti, zasahuje zároveň do přirozeného mravního vývoje jedince či do jeho pohlavní integrity. Odborná literatura¹⁴ rozděluje tyto delikty především na:

- trestné činy zasahující do svobody rozhodování o pohlavním životě
- trestné činy narušující přirozený mravní vývoj dítěte
- trestné činy zasahující do určitých morálních zásad pohlavních vztahů (typicky se jedná o zásadu nedovolující soulož mezi příbuznými)

Obecně lze tyto trestné činy označit jako trestné činy, jejichž pachatelem i obětí může být jak muž, tak žena. Jako přísněji trestné jsou pak kvalifikovány ty trestné činy, jichž se pachatel dopustí na dětech. Objektivní stránka často zahrnuje násilí, popř. pohrůžku násilím, nebo zneužití něčí závislosti či zneužití postavení a z něj vyplývajícího vlivu. Společné jim je také to, že u všech těchto trestných činů je v základní skutkové podstatě vyžadováno úmyslné zavinění.¹⁵

V souvislosti s pojmem sexuálně motivovaných deliktů však musíme podotknout, že jejich trestnost je často odlišná napříč historickým vývojem a často i v jednotlivých státech a kulturách. Jinými slovy řečeno – čin, který je v současnosti za sexuálně trestný považován, jím v minulosti být nemusel. A stejně tak čin, který je za sexuálně trestný považován dle našeho práva, nemusí tak být automaticky klasifikován i v jiném státě či kultuře. Pro příklad uveďme trestný čin pohlavního zneužití dítěte. Podle našeho trestního zákoníku se ho dopustí každý, „*kdo vykoná soulož s dítětem mladším 15 let nebo je jiným způsobem pohlavně zneužije*“. Avšak pokud se zaměříme například na trestní zákon platný na území Malty, zjistíme, že věková hranice pro pohlavní zneužití je pouhých **12 let**, naproti tomu německý trestní zákon trestá pohlavní styk s dítětem

¹⁴ Z výčtu odborné literatury např.: JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2006; FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. 2. zcela přepracované a doplněné vydání. Ostrava: Key Publishing, 2009

¹⁵ Nedbalostní forma pak zpravidla postačí v případech některých kvalifikovaných skutkových podstat, tj. v případě, že se jedná o trestný čin spáchaný na dítěti mladším patnácti let, a dále v případech, kdy byla trestným činem způsobena těžká újma na zdraví či smrt.

mladším **14 let**.¹⁶ Můžeme také zmínit proměnlivost přístupu k pohlavnímu styku mezi osobami stejného pohlaví, které bylo dříve sankcionováno, a dále také v přístupu k pohlavnímu styku mezi osobami příbuznými, kdy tento je dnes protizákonný, avšak z historie jsou naopak známy případy, kdy tyto vztahy nebyly ničím neobvyklým a nezřídka byly dokonce vyžadovány (často u vládnoucích vrstev).

Pro představu, jak jsou tyto trestné činy chápány jinými obory než oborem právním, můžeme nahlédnout i do sexuologického slovníku, který uvádí, že „*sexuální delikty jsou ukájení sexuálního pudu zákonem zakázaným způsobem nebo na objektu, který zákon zakazuje*“.¹⁷ V souvislosti s pojmem sexuální delikt bývá také často skloňován pojem sexuální deviace. Dle Weisse¹⁸ spolu ale sexuální deviace a sexuálně delikventní chování vůbec nemusí souviset. Naopak nejčastější sexuální trestný čin – znásilnění – dle něho páchají většinou muži bez sexuální deviace. Dále pak dodává, že deviantně se naopak v určitých situacích mohou chovat i lidé sexuálně normální. A právě toto posouzení, zda ke spáchání došlo na základě sexuální deviace či nikoli, bude hrát podstatnou úlohu, jak při posuzování trestnosti, tak i v případě vyměřování trestní sankce.

S ohledem na shora uvedené bychom tedy mohli dovodit, že sexuálně motivované trestné činy jsou trestnými činy, které bezprostředně směřují k pohlavnímu uspokojení pachatele, jenž tak činí zcela vědomě a úmyslně, avšak tohoto jednání se dopouští způsobem, který nepodléhá společenské normě a zároveň naplňuje znaky uvedené v zákoně. Jinými slovy, hovoříme o nedovoleném jednání, které je pácháno na zákonem zakázaném objektu či zákonem zakázaným způsobem, a které bude v případě jeho spáchání pozitivním právem sankcionováno.

¹⁶ Informace čerpány z příslušných trestních zákonů. Dostupné z <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> [citováno dne 29.12.2013]

¹⁷ CAPPONI, Věra; HAJNOVÁ, Růžena; NOVÁK, Tomáš. *Sexuologický slovník*. 1. vydání. Praha: Grada, 1994, s. 120

¹⁸ WEISS, Petr. *Sexuální deviace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002, s. 211

4 Druhy sexuálně motivovaných trestných činů

Základní rozdělení na jednotlivé sexuální trestné činy dnes nalezneme v zákoně č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a to konkrétně v hlavě třetí, kam byly tyto trestné činy zmíněným zákoníkem přesunuty z hlavy osmé. Jak již bylo výše řečeno, jedná se o devět trestných činů, a to: *znásilnění (§ 185)*, *sexuální nátlak (§ 186)*, *pohlavní zneužití (§ 187)*, *soulož mezi příbuznými (§ 188)*, *kuplířství (§ 189)*, *prostituce ohrožující mravní vývoj dítěte (§ 190)*, *šíření pornografie (§ 191)*, *výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií (§ 192)* a *zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 193)*.

Mimo uvedené dělení bychom dále našli i jiná kritéria, dle kterých lze tyto trestné činy dělit. Jedním z kritérií bude například **třídění dle objektu**, proti kterému trestný čin směřuje, a to zda se jedná o dítě či dospělého. Jiným kritériem může být již dříve zmíněné třídění **dle toho, jaké právem chráněné zájmy jsou ohrožovány**, tj. trestné činy zasahující do svobody rozhodování o pohlavním životě, trestné činy narušující mravní vývoj dítěte, trestné činy zasahující do morální zásady nedovolující soulož mezi příbuznými a trestné činy ohrožující mravní výchovu mládeže. Dále bychom mohli rozlišovat trestné činy **dle toho, zda mohou být spáchány jakýmkoli subjektem či subjektem speciálním**. Speciálním subjektem bude typicky např. osoba, které k doзору bude svěřeno dítě, mladší patnácti let, popř. osoba, která zneužije jeho závislosti či svého postavení a z něj vyplývajícího vlivu. Dále můžeme třídit např. z hlediska subjektu, a to **zda trestný čin může spáchat jen fyzická osoba či nově i osoba právnická**. Jedná se pouze o příkladný výčet možného třídění. Dále se již budeme věnovat jednotlivým trestným činům.

4.1 Znásilnění

Prvním ze sexuálních trestných činů je trestný čin znásilnění. Mohli bychom podotknout, že mu ve výčtu „právem náleží“ první místo, jedná se totiž o nejzávažnější a nejčastější trestný čin z hlavy III. trestního zákoníku. Dle mého názoru se jedná dokonce o jeden z nejzávažnějších trestných činů vůbec, a to především z důvodu, že jeho spácháním je zasahováno do pohlavní integrity člověka, tedy velmi citlivé a intimní sféry jedince. Dále pak i proto, že způsob jeho spáchání je provázen násilným a často až brutálním chováním pachatele. Neméně relevantní je skutečnost, že oběti tohoto trestného činu mají často dlouhodobé psychické, popř. i fyzické následky. Podstatná je také skutečnost, že

řada spáchaných znásilnění není ve skutečnosti ohlášena příslušným orgánům.¹⁹ Jak vyplývá ze zkušeností nevládních organizací orientujících se na pomoc obětem trestných činů, 30 % obětí, v době, kdy se na organizaci obrátí, ještě tento čin neoznámilo.²⁰ Domnívám se, že problematika neoznámení tohoto trestného činu je způsobena hlavně následným psychickým rozpoložením oběti. Jedná se o citlivou záležitost, kdy se oběť (nejčastěji žena) obává o událostech hovořit například ze studu či z předsudků, které jsou ve společnosti stále zakořeněny. Často se také oběť obává, že jí například okolí neuvěří, popř. že ona sama bude označena jako osoba, která trestný čin svým chováním či vzhledem vyprovokovala. Oběť znásilnění se ale také může rozhodnout neohlásit trestný čin ze strachu z pachatele či z představy soudního sporu a opětovné konfrontace s pachatelem.

4.1.1 Skutková podstata znásilnění

Dle odst. 1 § 185 trestního zákoníku se trestného činu znásilnění dopustí ten „*kdo jiného násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku, nebo kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti*“. Pachateli bude udělen trest odnětí svobody v rozsahu od šesti měsíců do pěti let. Druhý odstavec pak obsahuje kvalifikovanou skutkovou podstatu, která stanoví, že na dva roky až deset let bude potrestán ten, kdo spáchá čin uvedený v prvním odstavci „*souloží nebo jiným pohlavním stykem provedeným způsobem srovnatelným se souloží, na dítěti nebo se zbrani*“. Odstavec třetí obsahuje ustanovení, že na pět až dvanáct let bude potrestán ten, kdo čin uvedený v odst. 1 spáchá „*na dítěti mladším patnácti let*“, dále pak spáchá-li ho „*na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy a nebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda*“ nebo „*způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví*“. V odstavci čtvrtém nalezneme trest, kterým bude potrestána osoba, která způsobí uvedeným činem smrt. Tato bude potrestána odnětím svobody na deset až osmnáct let.

¹⁹ Ze studie, kterou již v roce 1998 vypracoval Ústav sexuologie 1. Lékařské fakulty UK a VFN vyplývá, že 13 % žen bylo znásilněno, přičemž 51 % z tohoto počtu bylo spácháno manželi či partnery, 37 % muži, kteří patřili do okruhu známých znásilněných žen a pouze 12 % spáchali muži zcela neznámí. Dále je uvedeno, že v roce 2000 bylo nahlášeno 500 případů znásilnění, avšak Ústav sexuologie se domnívá, že daný počet představuje pouhých 3,3 % spáchaných znásilnění, zbylá nebyla oznámena. Sexuologický ústav tak usuzuje hlavně proto, že případy znásilnění či domácího násilí v rodinách a domácnostech se téměř oficiálně neregistrují.

²⁰ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 116

Subjektem tohoto trestného činu může být kdokoli. Subjektivní stránka znásilnění vyžaduje zavinění, a to ve formě úmyslu (vyjma několika případů v rámci kvalifikované skutkové podstaty, kde postačí zavinění z nedbalosti).

Objektem tohoto trestného činu je právo každého člověka svobodně rozhodovat o svém pohlavním životě. Předmětem útoku pak je kterýkoli člověk, ať už se jedná o muže či ženu, popř. hermafrodita. Nezáleží na věku oběti tohoto trestného činu (obětí znásilnění může být i dítě útlého věku), popř. jakou má pověst či jaký vede způsob života.²¹ Obětí může být také osoba, se kterou měl pachatel dříve dobrovolný pohlavní styk. Stejně tak se může jednat i o osobu, se kterou pachatel uzavřel manželství.²²

Objektivní stránka může spočívat ve dvou způsobech jednání. Jedná se buď o situaci, kdy **pachatel jedná za použití násilí či pohrůžky násilím či pohrůžky jiné těžké újmy**, a kdy takto donutí jiného k pohlavnímu styku. Druhou alternativou jednání, které také může představovat objektivní stránku je, že pachatel k vykonání pohlavního styku **zneužije bezbrannosti jiného**. O násilí se bude jednat, jestliže dojde ze strany pachatele k použití fyzické síly k překonání či zamezení vážně míněného odporu. O násilí půjde i v případě, že pachatel uvede oběť lstí do stavu bezbrannosti s úmyslem na ni vykonat pohlavní styk. Dalším způsobem je pohrůžka násilí. Na rozdíl od předchozí úpravy, již není vyžadována hrozba bezprostředního násilí. Nová formulace tak může znamenat hrozbu násilí, které bude vykonáno ihned i takového, které může být spácháno v delším časovém horizontu (např. pachatel pohrozí své oběti po telefonu, že pokud nepřijde na určené místo, zlomí jí ruku). Nemusí se ale pouze jednat o pohrůžku násilím, která musí směřovat výlučně proti předmětu znásilnění. Typicky může jít o i hrozbu dítěti oběti, příbuznému, apod. Dalším možným jednáním je použití pohrůžky jiné těžké újmy. V tomto případě nebude směřovat proti předmětu útoku fyzické násilí, ale bude se jednat např. o způsobení nějaké majetkové újmy, popř. způsobení vážné újmy na pověsti či cti, apod.²³

Jiným případem bude situace, kdy pachatel využije bezbrannosti jiného. Musíme si nejprve uvědomit, že takto lze kvalifikovat trestný čin znásilnění, pouze tehdy, kdy pachatel sám osobu poškozenou do stavu bezbrannosti nepřivedl

²¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1836

²² Srovnej např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19.6.2013, sp. zn. 8 Tdo 566/2013, dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

²³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1837 - 1837

úmyslně. V takovém případě by se jednalo o trestný čin spáchaný násilím.²⁴ Aby se mohlo jednat o zneužití bezbrannosti, musí pachatel využít situace, kdy je oběť v takovémto stavu, že není schopna projevit svobodnou vůli, pokud jde o pohlavní styk s pachatelem, nebo není schopna projevit odpor. O bezbrannost se bude jednat zejména, když bude oběť pod vlivem omamných látek, v případě mdloby, v důsledku choroby, popř. v důsledku nedostatečné fyzické či psychické vyspělosti.²⁵ Z rozhodovací praxe soudu pak můžeme doplnit, že za stav bezbrannosti *“lze považovat takový stav, ve kterém není (pozn. žena) schopna projevit svou vůli, pokud jde o pohlavní styk s pachatelem, a v kterém není v důsledku toho schopna ani klást odpor jednání pachatele.”*²⁶ Dále doplníme, že *„Za stav bezbrannosti nauka trestního práva i publikovaná judikatura považuje takový stav, kdy se oběť nachází v bezvědomí, v totální opilosti, v hlubokém nebo hypnotickém spánku, pod vlivem drog apod. Za stav bezbrannosti lze považovat i určité druhy duševních poruch, resp. mentální zaostalost oběti, její dětský věk atd., kdy oběť není schopna posoudit význam odporu proti vynucovanému pohlavnímu styku“*²⁷

Nemusí se však jednat pouze o tzv. absolutní bezbrannost. Příkladem může případ, jenž byl posuzován u Nejvyššího soudu²⁸, kdy tento rozhodoval o dovolání obviněného MUDr. M. G., který byl rozsudkem soudu prvního stupně uznán vinným trestným činem poškozování cizích práv (dle § 209 odst. 1 zákona trestního zákona), kterého se dopustil tím, že *„v soukromé gynekologické ordinaci, při vaginálním vyšetření pacientky V. B., která ležela na gynekologickém křesle, jí dvakrát zasunul penis do pochvy, aniž poškozená takové jednání očekávala a mohla se bránit, a když s tímto vyjádřila nesouhlas, obviněný svého jednání zanechal.“* Obviněný ve svém dovolání namítal, že se nejedná o stav bezbrannosti, když poškozená byla v plné fyzické i psychické síle, a že ho tak mohla zastavit. A jelikož tak neučila, domníval se, že se stykem souhlasí. Nejvyšší soud se k otázce bezbrannosti vyjádřil následovně *„Stav bezbrannosti ... nemusí spočívat pouze v bezbrannosti absolutní, tedy v tom, že poškozená osoba*

²⁴ Ustanovení § 119 trestního zákoníku : *„Trestný čin je spáchan násilím i tehdy, je-li spáchan na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem.“*

²⁵ NOVOTNÝ, František. *Trestní zákoník 2010: stav k 1.4.2010: Komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: Eurounion, 2010, s. 339

²⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4.3.1994, sp. zn. 3 To 105/1993. Dostupná z Beck-online [databáze] [citováno dne 10.1.2014]

²⁷ Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.4.2013, sp. zn. 2 To 12/2013. Dostupný z www.nsoud.cz

²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.8.2011, sp. zn. 3 Tdo 929/2011. Dostupná z Beck-online [databáze] [citováno dne 10.1.2014]

není vůbec schopna projevit svou vůli, pokud jde o pohlavní styk s pachatelem, popř. není schopna mu klást žádný odpor, ale i v případě, kdy tyto schopnosti jsou zásadně sníženy (omezeny). Ve stavu bezbrannosti se může ocitnout i pacient, na kterém lékař provádí takový zákrok, který ho způsobem provedení zásadně omezuje v možnosti zaznamenat jednání lékaře a přiměřeně na něj reagovat (např. žena při gynekologickém vyšetření). Jestliže lékař za této situace vykoná na pacientovi pohlavní styk, naplní tím zákonný znak zneužití bezbrannosti.” Se závěry Nejvyššího soudu se určitě mohu ztotožnit. V situaci jako je tato, kdy osoba vyhledá lékařskou pomoc a se svou záležitostí se „svěří do péče“ lékaře, který by měl být již s ohledem na svou profesi osobou důvěryhodnou, zřejmě neočekává, že by tento uvedený situace nějak zneužil. Závažnější dle mého názoru ale je ještě situace, když se uvedeného dopustí gynekolog na ženě. Už samotná návštěva u gynekologa je pro mnoho žen nepříjemnou záležitostí, kdy musí „snést“ prohlídku na gynekologickém křesle obnažené od pasu dolů. Žena může být zcela při smyslech a v plné fyzické síle, i přesto může v situaci, které se stala poškozené, reagovat jinak než kdyby se stala obětí tohoto jednání mimo ordinaci. V dané situaci může být oběť v šoku, může být paralyzována, může reagovat zpomalně, to ale nelze považovat za souhlas s pohlavním stykem.

Aby tedy byla naplněna základní skutková podstata, musí být oběť pachatelem násilím či pohrůzkou násilí donucena, popř. pachatel musí zneužít její bezbrannosti, **k pohlavnímu styku**. Pohlavním stykem dle odborné literatury či judikatury rozumíme „*jakýkoli způsob ukájení pohlavního pudu na těle jiné osoby s výjimkou soulože nebo jiného pohlavního styku provedeného způsobem srovnatelným se souloží*.“ Můžeme pod tímto pojmem tedy chápat např. osahávání ženy na prsou, ohmatávání genitálií, a zřejmě sem dále můžeme i zařadit např. vsunování pohlavního údu muže mezi prsa či stehna ženy.²⁹ Zároveň je možno z výše uvedeného dovodit, že pojem pohlavní styk nelze zaměňovat s pojmem „**soulož**“. Za soulož je třeba pokládat spojení pohlavních orgánů muže a ženy, přičemž tato je vykonána bez ohledu na skutečnost, zda při ní došlo k pohlavnímu uspokojení či nikoli, a i pouhé částečné vsunutí pohlavního údu do pohlavního ústrojí oběti se považuje za dokonanou soulož.³⁰ Trestný čin znásilnění spáchaný formou soulože podmiňuje použití vyšší trestní sazby (§ 185

²⁹ KUCHTA, Josef. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 87

³⁰ Srovnaj rozhodnutí Nejvyšší soud Slovenské socialistické republiky ze dne 1.2.1983, sp. zn. 3 To 3/83. Dostupná z Beck-online [databáze] [citováno dne 17.1.2014]

odst. 2 písm. a). Hovoříme tak o kvalifikované skutkové podstatě, která je mimo soulože naplněna i při spáchání znásilnění formou **jiného pohlavního styku provedeného způsobem srovnatelným se souloží**.³¹

K použití vyšší trestní sazby také dojde v případě, že pachatel se dopustí tohoto trestného činu na dítěti či se zbraní. Dítětem se dle § 126 trestního zákoníku rozumí osoba mladší osmnácti let. Vyšší ochrana je pak poskytována ještě dětem mladším patnácti let, kdy tato podmínka odůvodňuje použití odstavce tři citovaného ustanovení.

Stejně tak je vyšší trestní sazba ukládána v případě, že pachatel trestný čin spáchá se zbraní (§ 185 odst. 2 písm. c)). Připomeňme, že u uvedeného je rovněž vyžadováno zavinění ve formě úmyslu. Pachatel pomocí zbraně ovlivňuje chování oběti nebo má zbraň za tím účelem u sebe. Spáchání trestného činu se zbraní rozumíme nejen případ, kdy pachatel užije zbraň k přímému fyzickému násilí vůči oběti, aby dosáhl požadovaného cíle, ale také situaci, kdy zbraň užije pouze k zastrašení oběti, že použije zbraň k útoku na oběť, pokud tato neudělá, co po ní pachatel požaduje.³²

4.1.2 Pojem „jiný obdobný pohlavní styk“

Jak bylo již zmíněno pojem „**jiný obdobný pohlavní styk**“ byl zaveden novelou trestního zákona (novela z. č. 144/2001 Sb.) z důvodu, aby mohlo být postihováno jednání, které je v rozporu se zákonem a spočívá v uspokojování sexuálních potřeb, avšak nenaplnuje znaky skutkové podstaty znásilnění. Takové jednání bylo kvalifikováno pouze jako trestný čin vydírání s nižší trestní sazbou. Co lze zařadit pod pojem „jiný obdobný pohlavní styk“ okrajově naznačila důvodová zpráva (viz kapitola Vývoj právní úpravy). Důležitou roli dále sehrála judikatura, a to hlavně rozhodovací činnost Nejvyššího soudu. Zmínit můžeme například **rozhodnutí sp. zn. 3 Tdo 1305/2005** vydané Nejvyšším soudem dne 15.12.2005, kterým bylo rozhodováno ve věci obviněného L. T. Ten byl rozsudkem soudu 1. stupně uznán vinným mimo jiné trestným činem znásilnění dle § 241 odst. 1 trestního zákona, kterého se dopustil tím, že dne 24.6.2004 „...*strhl do křoví u cesty k zemi poškozenou I. H., při tomto držel v ruce svůj penis, když se poškozená snažila vstát, strhl ji opět na zem, vyhrnul jí sukni, stáhl punčocháče, rukou sáhl*

³¹ Tento pojem zavádí nový trestní zákoník, kdy blíže specifikuje a zpřesňuje pojem „jiný obdobný pohlavní styk“. (Blíže tedy kapitola 4.1.2 Jiný obdobný pohlavní styk či 4.1.3 – komparace staré a nové úpravy.)

³² ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1754

poškozené do kalhotek a prstem ruky jí opakovaně zajižděl do pochvy, když poškozená volala o pomoc, řekl jí: „já ti dám pomoc, ty mrcho jedna“, a poškozená ze strachu se obžalovanému dále nebránila.“ Dovolatel uvedl ve svém dovolání, že se nejednalo o znásilnění dle § 241 odst. 1 tr. zákona s ohledem na fakt, že jeho primárním cílem byla kabelka poškozené, nikoliv jeho pohlavní uspokojení. Dále poukazoval na skutečnost, že jednáním nedošlo k naplnění skutkové podstaty trestného činu znásilnění. Dle dovolatele nelze považovat „pouhé ohmatávání genitálií“, přestože provázené 2 – 3x zasunutím prstu do pochvy poškozené, za „jiný obdobný pohlavní styk“, ač uvedené jednání lze považovat za aktivitu vedoucí k pohlavnímu uspokojení. Dle dovolatele na tom nic nezmění ani fakt, že jeho jednání bylo pro poškozenou nepříjemné. Státní zástupkyně se naproti tomu ve svém vyjádření ztotožnila s názorem soudu prvního stupně, kdy dále rozvedla, že jednání obviněného bylo natolik brutální, že sama poškozená ho pociťovala jako pohlavní styk.

Nejvyšší soud k uvedenému konstatoval, že jak soud prvního stupně, tak soud odvolací zjistil, že obviněný strhl poškozenou násilím do křoví a jednání opakoval, když se poškozená pokoušela vstát. Následně jí pak proti její vůli vyhrnul sukni a vsunul ruku do kalhotek a opakovaně vnikl prstem do pochvy. Z uvedeného je zřejmé, že jeho přednostním zájmem nebyl majetek (kabelka) poškozené, ale že šlo o sexuálně motivované jednání, o čemž svědčí i skutečnost, že v době napadení poškozené měl obnažené vlastní přirození. Nejvyšší soud se tak ztotožnil s názory soudů obou stupňů, přičemž zároveň jako reakci na tvrzení obviněného, že šlo pouze o ohmatávání genitálií, a tedy nikoli o jiný obdobný pohlavní styk, uvedl následující. Dle názoru Nejvyššího soudu se naopak nejedná pouze o ohmatávání, avšak jde o tzv. digitální penetraci, přičemž takováto sexuální agrese nepochybně znamenala pro poškozenou z psychického i fyzického hlediska obdobný traumatický zážitek, jako při násilné souloži. Uvedeným násilným jednáním, kterým obviněný donutil poškozenou, aby strpěla zasouvání jeho prstu do pochvy, tak dle NS, bylo zasaženo do práva svobodně rozhodovat o svém pohlavním životě a lze tak shrnout, že se jedná o formu „jiného obdobného pohlavního styku“.

Ještě doplním, že v uvedeném rozhodnutí³³ NS připomněl, že pod pojem „jiný obdobný pohlavní styk“, lze zahrnout takové jednání, které je svým

³³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15.12.2005, sp. zn. 3 Tdo 1305/2005, dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

způsobem provedení a závažností srovnatelné se souloží. NS judikuje, že jde především o „*orální pohlavní styk (tzn. vynucené sání mužského pohlavního údu /felace/ či olizování ženských rodidel /cunnilinctus/), popř. též anální pohlavní styk. Závažnost takového jednání se přitom vždy hodnotí i s přihlédnutím k jeho následkům (psychickým i fyzickým) pro oběť činu*“.

Mimo výše zmíněné rozhodnutí, bychom dále například mohli uvést rozhodnutí NS ze dne 11.4.2007 vydané pod sp. zn. 8 Tdo 407/2007 – I. V uvedeném rozhodnutí je opětovně zdůrazňována skutečnost, že závažnost provedeného jednání, u kterého je posuzováno, zda se jedná či nikoli o „jiný obdobný pohlavní styk“, se vždy hodnotí s přihlédnutím k jeho fyzickým a psychickým následkům pro oběť takového činu.³⁴ Z uvedeného vyplývá, že ačkoli se bude jednat o obdobné jednání, musí toto být posuzováno vždy individuálně, případ od případu. Za příklad můžeme považovat právě dvě zmíněná rozhodnutí NS, v nichž je posuzováno obdobné jednání (tj. digitální penetrace), avšak u prvního rozhodnutí (sp. zn. 3 Tdo 1305/2005) je u posuzovaného jednání v závěru konstatováno, že se jedná skutečně o jiný obdobný pohlavní styk, a naopak u rozhodnutí druhého (sp. zn. 8 Tdo 407/2007) je NS judikováno, že posuzované jednání kvalifikováno jako jiný obdobný pohlavní styk být nemůže. Kritériem je právě míra následků, ať už fyzických či psychických, na oběti tohoto činu.

Domnívám se, že zavedení pojmu „jiný obdobný pohlavní styk“ bylo určitě důležitou a přínosnou událostí. Zároveň si ale myslím, že vágnost pojmu, která je patrná na první pohled, byla jasným ukazatelem, že by mohla působit výkladové problémy. Dle mého názoru měl být tento pojem formulován striktněji a jasněji již při samotném schvalování příslušné novely. Je ale patrné, že judikatura si s nejistým pojmem poradila dobře.

³⁴ V uvedeném rozhodnutí NS rozhodoval o dovolání obviněného, který se podle skutkových zjištění dopustil pokusu trestného činu znásilnění a to tím, že „*v silně podnapilém stavu s úmyslem vykonání soulože na poškozené R. N. tuto násilím a pod pohrůžkou fyzického násilí nutil k souloži...tím způsobem, že ji chytil a držel za vlasy, opakovaně ji udeřil, pokoušel se ji obnažovat, odhodil ji na zem a strkal jí prsty do pochvy a opakovaně ji přitom slovně nutil k tomu, aby se svlékla, přičemž ji osahával na těle, celou dobu jí vyhrožoval škracením, nejméně po dobu 10 minut, a ve svém útoku přestal až poté, co na místo přišli náhodní chodci, kteří v pokračování jeho jednání mu zabránili a obviněného zadrželi, kdy při napadení utrpěla poškozená R. N. psychický šok a drobná povrchová poranění*“. NS se při posuzování daného dovolání zabýval právě otázkou, zda následky pro poškozenou jsou natolik traumatizující, aby uvedené jednání mohlo být srovnáváno se souloží. NS v odůvodnění svého rozhodnutí uvádí, že z výpovědi poškozené vyplývá, že co do intenzity se nejednalo o takový traumatizující zážitek jako u násilné soulože a proto nelze shora uvedené jednání kvalifikovat jako „jiný obdobný pohlavní styk“.

4.1.3 Srovnání právní úpravy starého trestního zákona ve znění novely z. 144/2001 Sb. a nového trestního zákoníku

Skutková podstata tohoto trestného činu prošla důležitým vývojem. První podstatnou novelou je novela z roku 2001, kterou se skutková podstata tohoto trestného činu změnila tak, že dále se již bylo možné dopustit znásilnění i na muži, nikoli pouze na ženě, jak bylo do té doby v § 241 trestního zákona (z. 140/1961 Sb.) výslovně uvedeno. Druhou důležitou změnou, kterou novela zavedla, bylo rozšíření základní skutkové podstaty o pojem „jiný obdobný pohlavní styk“. Skutkovou podstatu dále doplnil a rozšířil nový trestní zákoník 40/2009 Sb. Již jsem krátce nastínila důvody i přínosy novely v kapitole věnované vývoji právní úpravy, i tak bych se ráda ještě pozastavila nad srovnáním novely z roku 2001 a úpravou v novém trestním zákoníku s ohledem na jejich, dle mého názoru, důležitou úlohu ve formování možnosti trestního postihu tohoto trestného činu.

Nová právní úprava nyní rozlišuje mezi pojmy **pohlavní styk, soulož** a **jiný pohlavní styk, provedený způsobem srovnatelným se souloží**. Významně se tak změnila dikce tohoto ustanovení, když dle starého trestního zákona bylo možné jako trestný čin znásilnění posuzovat pouze jednání provedené souloží či jiným obdobným pohlavním stykem. Dvě zmíněná jednání byla novou úpravou přesunuta do 2. odstavce příslušného ustanovení. Z původní základní skutkové podstaty se tak stala skutková podstata kvalifikovaná, což zároveň znamená, že u těchto jednání byla zvýšena trestní sazba, a to konkrétně horní hranice z 8 na 10 let. Mimo jiné také došlo k zpřesnění z pojmu „jiný obdobný pohlavní styk“ na „jiný pohlavní styk, provedený způsobem srovnatelným se souloží“. Určitě bychom uvedenou formulaci označili za vhodnější a jasnější, i tak se ale dle mého názoru stále jedná o neurčitý pojem. Otázkou je, zda je třeba více konkretizovat pojem, u kterého se i po jeho změně stále dá váhat, co vše pod něj lze zahrnout, když judikatura se s celkovou problematikou vypořádala vcelku pohotově.

Lze tedy konstatovat, že podstatnou změnou v nové úpravě je formulace nové základní skutkové podstaty, která je naplněna při spáchání pohlavního styku za použití násilí, pohrůžky násilí, pohrůžky jiné těžké újmy či zneužitím stavu bezbrannosti. Nově je tak, jak již bylo dříve poznamenáno, umožněno stíhat jako trestný čin znásilnění i jednání, která byla dříve kvalifikována jako trestný čin vydírání. Tohoto mohlo být dosaženo díky vypuštění podmínky *bezprostřednosti*

u pohrůžky násilí, rozšířením jednání na pohrůžku jiné těžké újmy a zároveň za rozšíření trestnosti na všechny formy pohlavního styku.³⁵

Další změnu přináší novela v třetím odstavci citovaného ustanovení. V němž je v písmenu b) zakotvena nová skutková podstata, která podmiňuje použití vyšší trestní sazby. Jedná se o situaci, kdy je uvedený trestný čin spáchán „*na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda*“. Ustanovení má jasně za cíl chránit osoby, které jsou omezeny na osobní svobodě a nemohou tak svobodně rozhodovat o svém životě. I přesto, že chápu závažnost znásilnění, ke kterému dochází na místech, kde je oběť omezena na svobodě, nejsem si zcela jistá, jestli uvedená problematika vyžadovala samostatnou speciální právní úpravu. Domnívám se, že bychom i tady mohli aplikovat ustanovení druhého odstavce písm. a) a v souvislosti s ukládáním trestu by mohlo postačit přihlédnout k okolnostem spáchaného trestného činu. Jsem toho názoru, že by v tomto konkrétním případě bylo spíše na místě pokusit se najít řešení, jak uvedenému jednání předcházet, než vytvářet speciální skutkové podstaty a rozšiřovat hranice trestní sazby, kterou lze uložit. Zároveň se obávám, že hrozba vyšší trestní sazby, například u osob, které jsou ve výkonu trestu odnětí svobody, neodradí pachatele od provedení tohoto trestného činu. Vyšší trestní sazby, které zákonodárce spojil s novou kvalifikovanou skutkovou podstatou, tu tedy spíše než funkci výchovnou a preventivní, plní funkci ochrannou ve vztahu ke společnosti.

4.2 Sexuální nátlak

Nový trestní zákoník zavedl mimo jiné nový trestný čin – *sexuální nátlak*, jehož skutkovou podstatu nalezneme v § 186. Tento jednak převzal právní úpravu uvedenou v § 243 trestního zákona a zároveň uvedenou rozšířil o další jednání, která nyní lze dle tohoto ustanovení sankcionovat. Důvodová zpráva k novému trestnímu zákoníku k danému uvádí, že příslušné ustanovení bylo takto doplněno, aby mohla být poskytnuta ochrana i proti dalším formám sexuálního zneužívání, které se v praxi vyskytují.³⁶

³⁵ GRIVNA, Tomáš, *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*, Bulletin advokacie 10/2009, s. 67. Dostupné z Beck-online [databáze] [citováno dne 11.1.2014]

³⁶ Důvodová zpráva k uvedenému dále uvádí, že ustanovení § 186 tr. zákoníku je zároveň i provedením rámcového rozhodnutí Rady EU 2004/68/SVV ze dne 22.12.2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii. Pro uvedené ustanovení je relevantní článek 2

4.2.1 Skutková podstata sexuálního nátlaku

Zvláštností tohoto trestné činu je, že ho lze spáchat jednou ze tří samostatných skutkových podstat. Dvě jsou uvedeny v odst. 1 citovaného ustanovení (alinea 1 a alinea 2) a třetí je zakotvena v odstavci druhém.³⁷ Sexuálního nátlaku se tak dopustí ten „*kdo jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování*“ nebo ten „*kdo k takovému chování přiměje jiného zneužívaje jeho bezbrannosti*“, a dále ten „*kdo přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti, nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu*“.

V prvním odstavci je v alinea 1 formulována skutková podstata, která chrání před jednáním spočívajícím v pohlavním sebeukájení, obnažování nebo v jiném srovnatelném chování, ke kterému by pachatel donutil jiného násilím, pohrůzkou násilí nebo pohrůzkou jiné těžké újmy. Stejně jako u trestného činu znásilnění (viz § 185 odst. 1) je i v tomto případě možné nyní posuzovat uvedené jednání jinak než tomu bylo v dřívějším trestním zákoně, kdy se uvedené jednání podřazovalo pod skutkovou podstatu trestného činu vydírání. Alinea 2 citovaného odstavce pak chrání každého, koho by pachatel k takovému jednání přimel zneužívaje jeho bezbrannosti.

Tímto ustanovením je tedy poskytována ochrana osobám, které jsou obětí jednání, při kterém nedochází k fyzickému kontaktu s pachatelem. Oběti jsou nuceny a přiměny, aby samy prostřednictvím svého těla a jeho obnažováním či jiných sexuálních úkonů na něm prováděných působily na sexuální vnímání pachatele. Pachatel se na uvedeném jednání nepodílí, pouze mu přihlíží a pozoruje ho. Motivem je sexuální vzrušení.³⁸

Co se týká forem donucení, můžeme u těchto odkázat na to, co o nich bylo řečeno v souvislosti s trestným činem znásilnění (viz kapitola 4.1). Pozornost budeme spíše věnovat formám jednání, ke kterým je oběť trestného činu pachatelem donucena. Může jít o **pohlavní sebeukájení** (jinak také onanie či masturbace). Jedná se o takové jednání, kdy osoba pohlavně ukájí samu sebe tím,

písm. c) i) a iii), který stanoví, že členské státy musí přijmout opatření k zajištění trestnosti úmyslného jednání spočívajícího v *provádění sexuálních praktik s dítětem, pokud je k nim použito nátlaku, síly nebo pohrůžek* nebo *pokud dochází ke zneužití uznávaného postavení důvěry, nadřízenosti nebo vlivu nad dítětem*. (více rámcové rozhodnutí Rady EU 2004/68/SVV. Dostupné z <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:013:0044:01:CS:HTML> [citováno dne 15.2.2014])

³⁷ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1852

³⁸ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1853

že sexuálně dráždí své pohlavní orgány. Za sebeukájení lze tak považovat např. hlazení, masírování či jiné dráždění prsou, genitálií, popř. i oblast análního ústrojí. K sebeukájení může docházet i za pomoci erotických pomůcek (např. vibrátorů). Dalším jednáním je **obnažování**, jímž se rozumí vysvlékání oběti a odhalování tak eroticky významných částí těla (např. prsa u ženy, dále pak genitálie) za účelem sexuálního vzrušení pachatele. Posledním možným jednáním, před kterým ustanovení poskytuje ochranu, je **jiné srovnatelné chování**. Opět se jedná o poněkud neurčitý pojem. Komentář k citovanému ustanovení uvádí, že jde o takové jednání, které není ani pohlavním stykem, sebeukájením, ani obnažováním, bude se tak jednat např. o „*některé patologické praktiky spočívající v sadistickém či masochistickém jednání*“.³⁹

Druhý odstavec neobsahuje formulaci kvalifikované skutkové podstaty, jak je obvyklé, ale jak bylo již výše uvedeno, jedná se o další samostatnou skutkovou podstatu. Od skutkové podstaty uvedené v odstavci prvním se liší předně tím, že objektivní stránka tu neobsahuje prvek násilí. Pachatel tak spáchá trestný čin dle § 186 odst. 2, když „*přiměje jiného k pohlavnímu styku, k pohlavnímu sebeukájení, k obnažování nebo k jinému srovnatelnému chování zneužívaje jeho závislosti, jeho bezbrannosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu*“. Dalším rozdílem je, že objektivní stránka skutkové podstaty je tu rozšířena ještě o jednání spočívajícím v pohlavním styku. S ohledem na uvedené je tedy důležité, aby v praxi docházelo ke správnému posouzení a odlišení tohoto trestného činu od trestného činu znásilnění dle § 185 odst. 1. Směrodatný tu bude právě výklad pojmu „*přiměl*“. Dalším rozdílem mezi prvními dvěma odstavci § 186 je skutečnost, že skutková podstata odstavce druhého vyžaduje speciální subjekt, tedy osobu, která je k oběti v určitém specifickém postavení.

K jednotlivým termínům užitých ve formulaci skutkových podstat můžeme uvést následující. Pojem **zneužití závislosti** označuje stav, kdy se osoba nemůže svobodně rozhodovat s ohledem na skutečnost, že je nějakým způsobem odkázána na pachatele. Za takový stav můžeme označit například poměr učitele a žáka, dlužníka a věřitele, apod.⁴⁰ Může se jednat také např. o psychickou závislost. Pro lepší představu můžeme uvést rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne

³⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1853 - 1854

⁴⁰ GRÍVNA, Tomáš, *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*, Bulletin advokacie 10/2009, s. 67. Dostupné z Beck-online [databáze] [citováno dne 16.2.2014]

11.4.2013, sp. zn. 2 To 12/2013⁴¹, kterým bylo rozhodováno o odvolání obviněného J. J. proti rozsudku Městského soudu v Praze, kterým byl obžalovaný uznán vinným ze spáchání trestného činu znásilnění. Tohoto se měl o dopustit tím, že poškozenou J. M. přesvědčil, že je léčitel, který je jako jediný schopný vyléčit, a to i sexuálním stykem, jinak nevléčitelnou chorobu, kterou poškozená dle jeho tvrzení měla trpět. Poškozená se tak s ohledem na dlouhodobé ovlivňování obžalovaným, začala obávat o svůj život a dostala se tak do stavu závislosti na obžalovaném, který, jak sama věřila, byl jediný schopen jí pomoci. Uvedeného stavu následně obžalovaný zneužil například tím, že opakovaně přiměl poškozenou k orálnímu sexu. Vrchní soud v uvedeném případě částečně zrušil napadané rozhodnutí, a to ve výroku o vině a trestu, a sám znovu rozhodl, přičemž uznal obžalovaného vinným ze spáchání pokračujícího přečinu sexuálního nátlaku dle § 186 odst. 2. V uvedeném rozhodnutí je však podstatné vyjádření vrchního soudu k pojmu závislost. Dle něj je závislost stav, kdy se oběť nemůže zcela svobodně rozhodovat, protože je v určitém směru odkázána na pachatele, ale zároveň má stále jistý prostor ke svobodnému rozhodnutí, což by v uvedeném případě představovalo například učinění oznámení o chování obžalovaného policejním či zdravotnickým orgánům.

Další novou formulací je **zneužití postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu**. Nejedná se tu o vztah závislosti mezi pachatelem a obětí, ale o situaci, kdy pachatel je vůči oběti v pozici určité autority. Spočívá to například ve výrazně významnějším společenském postavení, dále se může jednat o autoritu s ohledem na vyšší dosažené vzdělání. Zvláštní postavení může mít vůči oběti také osoba, která pro ni představuje autoritu s ohledem na její vyšší věk či má dle oběti více životních zkušeností.⁴² Z judikatury můžeme také doplnit, že se může jednat například o sportovního trenéra.⁴³ Podle T. Gřivny⁴⁴ se jedná zejména o situaci, kdy „pachatel zneužívá důvěry, kterou u oběti požívá, nebo vlivu, který má. Důvěra a vliv pramení především z pachatelovy přirozené, sociální nebo náboženské autority. Takové postavení může vyplývat např. z

⁴¹ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 2 To 12/2013 ze dne 11.4.2013, dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

⁴² NOVOTNÝ, František. *Trestní zákoník 2010: stav k 1.4.2010: Komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: Eurounion, 2010, s. 341

⁴³ Srovnaj rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2007, sp. zn. 11 Tdo 759/2006, dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

⁴⁴ GRÍVNA, Tomáš. *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*, Bulletin advokacie 10/2009, s. 67. Dostupné z Beck-online [databáze] [citováno dne 16.2.2014]

profesní aktivity pachatele (např. známý politik, vážený lékař, uznávaný profesor)“.

Mimo základní skutkové podstaty obsahuje ustanovení § 186 i skutkové podstaty kvalifikované. Odstavec třetí stanoví, že odnětím svobody na jeden rok až pět let bude potrestán ten, kdo spáchá čin uvedený v odst. 1 či 2 „na dítěti“ nebo „nejméně se dvěma osobami“. Odstavec čtvrtý stanoví, že dopustí-li se pachatel činu uvedeného v odst. 1 „se zbraní“ nebo činu uvedeného v odst. 1 či 2 „na osobě ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody, ochranného léčení, zabezpečovací detence, ochranné nebo ústavní výchovy anebo v jiném místě, kde je omezována osobní svoboda“ nebo „jako člen organizované skupiny“ bude potrestán odnětím svobody na dva roky až osm let. Dle pátého odstavce bude odnětím svobody na pět až dvanáct let potrestán ten, kdo spáchá čin uvedený v odstavci 1 „na dítěti mladším patnácti let“ nebo „způsobí-li takovým činem těžkou újmu na zdraví“. Dle šestého odstavce bude na deset až šestnáct let potrestána osoba, která způsobí uvedeným činem smrt.

4.3 Pohlavní zneužití

Jedná se o další z řady velmi závažných trestných činů, a to hlavně s ohledem na skutečnost, že uvedeného se pachatel dopouští na dítěti. Právě skutečnost, že tento trestný čin je směřován proti dětem, je zřejmě důvodem, proč je méně oznamovaný a zároveň obtížněji kontrolovatelný příslušnými orgány. Děti často nechápou, že situace, do které se dostaly, není v pořádku a že se děje něco nesprávného. Pokud se přeci jen oběť někomu svěří, popř. věc vyjde sama najevo (např. že pachatel bude přistižen), pak praxe uvádí, že tyto případy ani tak často nejsou řešeny oficiální cestou. Domnívám se, že jedním z důvodů, proč tomu tak je, je skutečnost, že dle statistik dochází k sexuálnímu zneužívání dětí v jejich vlastním domácím prostředí, tedy osobami jim známými a blízkými. Rodič, kterému se dítě často svěří, zprvu třeba ani nevěří skutečnosti, že by uvedeného jednání byl jeho partner schopen. Vzápětí může dojít k situaci, že se rodič (nejčastěji matka dítěte) postaví na stranu partnera. Často pak dochází k tomu, že zneužívané děti popřou svou výpověď a čin tak zůstává nevyšetřen. Kovář⁴⁵ uvádí, že přibližně jen každý šestý až desátý případ je oficiálně oznámen příslušným orgánům. Zároveň ale právě dodává, že samotné oznámení trestného

⁴⁵ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 75

činu policii ještě neznamená, že čin bude prošetřen a pachatel potrestán. Odhaduje, že zhruba tři čtvrtiny zneužívaných dětí popřou svou viktimizaci s ohledem na prudkou reakci okolí. Děti pak často i litují, že se k přiznání odhodlaly.

Vymezení sexuálního zneužívání dítěte je poměrně jednotné. Podle Čírtkové⁴⁶ se jedná o „*veškerou interakci mezi dítětem a dospělým, při níž je dítě poníženo (degradováno) na objekt uspokojení sexuálních nebo sexualizovaných potřeb dospělého*“. Sexualizovanou potřebou chápeme potřebu nadvlády nad někým, potřebu moci, kdy tato se uspokojuje právě sexuálním způsobem. Podstatné a určující ve vymezení sexuálního zneužívání je fakt, že „*dítě se nemůže o své vůli rozhodnout a svobodně vyjádřit svůj nesouhlas, protože není schopno celou situaci mentálně pochopit a nemůže se vůči pachateli autoritativně a mocensky (silou) prosadit*“. Dítě je tak v pozici slabšího a víceméně bezbranného.

4.3.1 Skutková podstata pohlavního zneužití

Trestného činu pohlavního zneužití se dle § 187 trestního zákoníku dopustí ten „*kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije*“. Uvedená osoba bude potrestána trestem odnětí svobody na jeden rok až osm let. Druhý odstavec citovaného ustanovení obsahuje kvalifikovanou skutkovou podstatu, která stanoví, že trestem odnětí svobody na dva roky až deset let bude potrestán ten, kdo spáchá čin uvedený v odst. 1 „*na dítěti mladším patnácti let svěřeném jeho doзору, zneužívaje jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu*“. Odstavec třetí stanoví, že trestem odnětí svobody na pět až dvanáct let bude potrestána osoba, která uvedeným činem způsobí těžkou újmu na zdraví. Dle odstavce čtvrtého bude potrestán pachatel na deset až osmnáct let v případě, že činem uvedeným v odst. 1 způsobí smrt.

Pachatelem tohoto trestného může být kdokoli – muž či žena, fyzická a dle zákona i právnická osoba. Objektem, proti kterému směřuje čin je v tomto případě mravní a tělesný vývoj jedince. Cílem je chránit osoby mladší patnácti let před

⁴⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 182

útoky na jejich pohlavní nedotknutelnost. Skutečnost, zdali došlo k narušení osob či nikoli, není směrodatná.⁴⁷

Objektivní stránka zahrnuje dvě možnosti spáchání pohlavní zneužití. Jedná se o **vykonání soulože** a **pohlavní zneužití jiným způsobem**. K výkladu pojmu soulož můžeme odkázat na kapitolu věnovanou trestnému činu znásilnění. Pojem pohlavní zneužití jiným způsobem můžeme připodobnit k pojmu *pohlavní styk*, jehož výklad byl podán taktéž v souvislosti se znásilněním. Můžeme doplnit, že z judikatury plyne, že za *pohlavní zneužití jiným způsobem* se považuje jak aktivní činnost pachatele, tak i činnost osoby poškozené, typicky se jedná o ohmatávání údu pachatele. Dále uvedeným rozumíme např. osahávání prsou, osahávání na pohlavních orgánech, líbání přirození, apod.⁴⁸ Pro lepší názornost můžeme uvést jeden případ ze soudní praxe, kdy Nejvyšší soud rozhodoval⁴⁹ o dovolání obžalovaného D. Š., který byl odsouzen pro trestný čin pohlavního zneužití, jehož se měl dopustit tím, že „*od roku 1997 nejméně do poloviny roku 2000 v rodinném domě v obci K., okres B., který obýval s rodiči a sourozenci, v úmyslu dosáhnout svého pohlavního uspokojení, opakovaně pohlavně zneužíval svoji polorodou sestru, nezletilou H. Š., tak, že nejméně jedenkrát týdně zpravidla ve večerních hodinách ve společném dětském pokoji svlékal poškozenou, hladil ji na přirození, třel svůj pohlavní úd o její genitálie ... v četných případech požadoval po poškozené, aby mu sála pohlavní úd, což tato opakovaně učinila; obžalovaný rovněž opakovaně dával poškozené svůj jazyk do pochvy...“.*

V druhém odstavci, který obsahuje kvalifikovanou skutkovou podstatu, je objektivní stránka naplněna v případě, že pachatel vykoná soulož či jiným způsobem pohlavně zneužije dítě mladší patnácti let, které *je svěřeno jeho doзору*. Mimo skutečnost, že je dítě pachateli svěřeno, musí být splněna ještě druhá podmínka, a to že pachatel *zneužívá jeho závislosti nebo svého postavení a z něho vyplývající důvěryhodnosti nebo vlivu*. O **dozor** jde tehdy, pokud má pachatel právo a hlavně povinnost na uvedenou osobu dohlížet. Chápeme jím tedy např. vztah učitele a žáka, opatrovníka a osoby nezpůsobilé a zřejmě nejtypičtější

⁴⁷ FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. 2. zcela přepracované a doplněné vydání. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 36

⁴⁸ DRAŠTÍK, Antonín. *Přehled judikatury, Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti. II*. Praha: ASPI, 2009, s. 241 (Zobecňující materiál Nejvyššího soudu ČSSR z 19.1.1982 č. Tpjf 158/80)

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2011, sp. zn. 6 Tdo 11/2011, dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

formou dozoru lze spatřovat ve vztahu rodičů k dětem.⁵⁰ Soudní praxe dovodila, že za osobu dozorující je považován i partner, který sice není rodičem dítěte, ale žije s ním ve společné domácnosti.⁵¹ Podstatu pojmů **zneužití závislosti** a **zneužití postavení** jsme již nastínili v předchozí kapitole. Připomeňme tedy jen, že při zneužití závislosti se jedná o situaci, kdy je oběť odkázána v určitém směru na pachatele a tím je tak dotčeno její svobodné rozhodování. Právě tohoto následně využívá pachatel a realizuje své záměry. U zneužití postavení a z něj plynoucí důvěryhodnosti a vlivu není osoba na pachateli závislá. Pachatel je pro oběť jakousi autoritou, osobou, kterou oběť obdivuje či uznává pro jeho postavení, věk, zkušenosti, atp.

Klasický případ zneužití postavení můžeme spatřovat v případě, který posuzoval Nejvyšší soud jako soud dovolací. Obviněný M. M. L. byl uznán vinným za zločin pohlavního zneužití, jehož se měl dopustit tím, že „v *budově fary při hodině náboženství, které se účastnilo sedm dětí a kterou vedl jako administrátor farnosti, usedl na pohovku mezi dvě nezletilé dívky, přikryl se společně s nimi dekou a za účelem sexuálního vzrušení nezletilou XX, nar., která seděla po jeho pravém boku, osahával rukou nejprve přes oděv v oblasti břicha, a poté pod oděvem na holém těle v oblasti břicha, spodní části prsou, a poté jí vsunul několik prstů pod kalhoty a nezletilá dalšímu jednání zabránila tím, že vložila své ruce do klína, a poté až do skončení hodiny náboženství ji osahával na břicho, přičemž jí opakovaně šeptal do ucha otázku „nevadí?“, nezletilá Jana byla tímto jednáním zaskočena, nevěděla jak má reagovat, bála se odporovat, a to především vzhledem k tomu, jaké postavení obviněný zastával.“ Dovolací soud odmítl dovolání obviněného a konstatoval, že soudy obou stupňů postupovaly správně, když dovodily, že obviněný „zneužil tím svého postavení administrátora farnosti, vyučujícího a důvěryhodnosti, která z něj vyplývá“ a to v době, kdy byla poškozená svěřena jeho dozoru po dobu výuky.⁵²*

Můžeme také dodat, že znakem objektivní stránky není násilí. V případě, že by bylo užito násilí, kvalifikoval by se takový trestný čin dle § 185 tr.

⁵⁰ KUCHTA, Josef. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 92

⁵¹ Srovnej např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 1.3.2011 sp. zn. 7 Tdo 266/2011, dostupné z <http://www.nsoud.cz/> („...obviněný... pohlavně zneužíval dceru své družky A. P. tím způsobem, že ji úmyslně ve více případech a v různých časových intervalech i několikrát v týdnu rukou hladil na prsou, těle a přirození, přičemž zneužíval její závislosti, důvěry a toho, že mu byla družkou svěřena k doзору.“)

⁵² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 31.1.2012 sp. zn. 6 Tdo 1341/2011, dostupné <http://www.nsoud.cz/>

zákoníku. Dále není podstatné, zda se jedná o dítě, které je již „sexuálně zkušené“ či nikoli.

4.3.2 Pohled na britské řešení

Závěrem můžeme zmínit, že sexuální zneužívání dětí je mezinárodním problémem. OSN popisuje sexuální zneužívání jako „*globální fenomén*“, který nalezneme jak v rozvojových, tak i v rozvinutých zemích a který se stává stále více komplexní s ohledem na jeho nadnárodní rozsah. Rada Evropy⁵³ tak začala apelovat na své členské státy, aby prověřily svou legislativu a lépe zajistili ochranu dětí v Evropě. Jen na okraj můžeme jako příklad přijatých opatření uvést Velkou Británii, kde byl na základě těchto výzev a žádostí ze strany Rady Evropy zaveden v září roku 1997 registr sexuálních útočníků. Následkem uvedeného byly zaznamenány případy, kdy se sexuální agresori ze severního Irska stěhovali přes hranici do Irska, jen aby se vyhnuli zaevidování do zmíněného registru. Uvedený jev jen zdůraznil mezinárodní charakter této problematiky.⁵⁴

Další dílčí opatření byla v Británii přijata ve vztahu k státním zařízením, u nichž hrozila obava sexuálního zneužívání. Británie za tyto zařízení označila školy, sportovní kluby a dobrovolné organizace, církev a dětské domovy. Na tyto organizace bylo nahlíženo jako na potenciální místa, kde může dojít k zneužití autority vůči dětem a tato by se tak mohla stát zdrojem sexuálního zneužití. Například ale ve vztahu ke školským zařízením, ať už veřejným či soukromým, tento veřejný postoj způsobil, že Anglie se v 90. letech 20. století potýkala s řadou falešných obvinění učitelů ze strany dětí. Statistiky v roce 1999 hovořily o zničené kariéře následkem falešného obvinění ze sexuálního zneužití u 350 učitelů ročně. V roce 2004 pak vydala National Association of Schoolmasters and Union of Women Teachers (NASUWT) zprávu, podle které z počtu 1782 jejích členů obviněných ze sexuálního zneužívání pouze 69 bylo skutečně odsouzených. Naproti tomu místem, kde byl popírán jakýkoli problém související se zneužíváním, byly sportovní kluby. Ani konkrétní případy odhalené na nejvyšších místech sportovních asociací, například odsouzení bývalého olympijského trenéra

⁵³ V souvislosti s tím můžeme zmínit i snahu Rady Evropy definovat, co nejpřesněji pojem sexuálního zneužívání, aby tak mohly být podchyceny veškeré jeho formy. Jedná se tedy o jakékoli „*nepatřičné vystavení dítěte sexuálnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoli sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoli, komu je dítě svěřeno do péče, nebo kýmkoli, kdo se s dítětem dostal do nějakého styku*“. Více DUNOVSKÝ, Jiří a kol. *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě*. Praha: Grada, 2005, s. 20

⁵⁴ TERRY, Thomas. *Sex crime: sex offending and society*. 2. vydání, Cullompton: Willan Publishing, 2005, s. 179-180

na sedmnáct let za znásilnění a obtěžování, nevedlo k připuštění problému zneužívání. Sportovní organizace před tímto problémem stále zavíraly oči. Až v roce 1997 byl Fotbalovou Asociací zformulován první program předcházení sexuálnímu zneužívání, který stanovil hlavně pečlivé kontroly a prověřování osob přijímaných a již pracujících v daných organizacích a spolcích. Nejproblematičtější však byly dětské domovy. První zprávy o sexuálním zneužívání v těchto zařízeních se vyskytly již v 70. letech 20. století, avšak tyto nebyly považovány za většinový problém a z toho důvodu nebyla přijata žádná komplexní opatření. Po konkrétním označení několika dětských domovů, ve kterých dle zpráv docházelo k zneužívání, došlo k zavedení kontroly uchazečů o zaměstnání v těchto zařízeních. Případy sexuálního zneužívání se však dále rozrůstaly a tak byl v Británii v roce 1989 přijat tzv. *Children Act*, který byl zaměřený na snahu naslouchat dětem. V roce 1999 byl tento rozšířen o směrnici, která stanovila jak postupovat v případě zjištění zaměstnance, jenž se dopouští sexuálního zneužívání. V lednu roku 2000 byl zveřejněn report, který měl přibližně 900 stran, a který poskytl vyčerpávající výčet zjištěného fyzického a sexuálního zneužívání dětí ve všech formách rezidenční péče o děti.⁵⁵

4.4 Soulož mezi příbuznými

Úprava skutkové podstaty tohoto trestného činu se s příchodem nového trestního zákoníku nezměnila. Zvýšena byla pouze trestní sazba pro pachatele tohoto trestného činu a to z dvou let na tři roky.

Dle § 188 tr. zákoníku spáchá tento trestný čin ten „*kdo vykoná soulož s příbuzným v pokolení přímém nebo se sourozencem*“. Jak plyne z ustanovení citovaného paragrafu, objektivní stránka je u tohoto trestného činu naplněna pouze *vykonáním soulože*. Z uvedeného mimo jiné tedy vyplývá, že jakýkoli jiný pohlavní styk není mezi příbuznými trestný. K uvedenému můžeme doplnit, že za trestný nebude považován ani pohlavní styk provedený způsobem se souloží srovnatelným. Je tomu tak proto, že chráněným objektem tohoto trestného činu je morální zásada nedovolující soulož mezi nejbližšími příbuznými, která vychází ze zkušenosti, že potomkům vzešlým z takového svazku hrozí degenerace. S ohledem na uvedené můžeme tedy dovést, že např. anální styk mezi sourozenci nebude trestný, protože při něm nemůže dojít k oplodnění.

⁵⁵ TERRY, Thomas. *Sex crime: sex offending and society*. 2. vydání, Cullompton: Willan Publishing, 2005s. 134-140

Stejně tak se nebude ustanovení tohoto paragrafu vztahovat na případy adopce či osvojení⁵⁶, s ohledem na fakt, že se nejedná o pokrevní příbuzenství. Odborná literatura uvádí, že u sourozenců nezáleží na tom, zda mají společné oba rodiče či jen jednoho. Stejně tak nezáleží na tom, zda je soulož vykonávána dobrovolně a mezi osobami citový vztah.

Ze soudní praxe můžeme doplnit, že nejčastěji se tento trestný čin vyskytuje v jednočinném souběhu s trestným činem znásilnění či pohlavního zneužití.⁵⁷

V souvislosti s tímto trestným činem, bych ráda uvedla, že si uvědomuji, že jednání je trestné z důvodu ochrany lidského genofondu a představuje tak snahu zabránit plození dětí vzešlých z pokrevních svazků, které jsou tak ohroženy degenerací. Na druhou stranu si myslím, že s ohledem na zmiňovanou morální zásadu by neměla v tomto případě být zcela stranou například i situace, kdy dojde k osvojení a mezi osvojitelem a osvojencem vznikne citové pouto a následně i sexuální vztah. Pro tuto situaci samozřejmě uvažujeme o osvojení starším patnácti let. Pro osvojence, který se tak dostává do rodinného prostředí a měl by si tak utvořit obraz vztahu rodiče a dítěte, by možný sexuální vztah se svým osvojitelem, mohl mít pro dítě do budoucna neblahé důsledky.

4.5 Kuplířství

Kuplířství je dle mého názoru závažným mezinárodním problémem, a to již řadu let. Často se vyskytuje ve formě organizovaného zločinu. Jedná se o trestný čin, který úzce souvisí s prostitucí, která však v ČR jako trestný čin kvalifikována není. Kuplíř je osobou, která například najme jinou osobu k provozování prostituce, nebo osoba, která na prostituci provozované jinou osobou kořistí. S ohledem na rozmáhající se problematiku tohoto jevu byla již v roce 1949 přijata *Mezinárodní úmluva o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a vykořisťování prostituce jiného*.⁵⁸ K uvedené dne 14.3.1958 přistoupilo i Československo.⁵⁹

⁵⁶ Pohlavní styk mezi osvojitelem a osvojencem mohl být oním závažným důvodem pro zrušení osvojení, jehož existenci požaduje ustanovení § 840 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

⁵⁷ Srovnej např. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21.7.2006 sp. zn. 8 Tdo 854/2006, rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 14.2.2007 sp. zn. 7 Tdo 141/2007, Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 12.3.2008 sp. zn. 3 Tdo 168/2008, dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

⁵⁸ Zajímavostí Úmluvy je skutečnost, že tato nikdy nebyla publikována ve Sbírce zákonů. Můžeme shrnout, že Úmluva zavazuje přistoupivší státy, aby přijaly opatření v rámci svého vnitrostátního práva a zavedly tak trestní postih jednání spočívající v kuplířství. Již ve svém úvodu (článek 1 a 2) stanoví, že státy jsou povinny trestat osoby, které obstarají či zlákají osobu za účelem prostituce (i kdyby s tím daná osoba souhlasila). Stejně tak má být potrestána osoba, která kořistí na prostituci jiné osoby, a to i s jejím souhlasem. Dále by měly být potrestány i osoby, které vědomě financují,

4.5.1 Skutková podstata kuplířství

Trestného činu *kuplířství* se podle § 189 odst. 1 dopustí ten „*kdo jiného přiměje, zjedná, najme, zláká nebo svede k provozování prostituce, nebo kdo kořistí z prostituce provozované jiným*“. Pachatel tohoto trestného činu bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až na čtyři roky, dále pak zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty. Odstavec druhý obsahuje kvalifikovanou skutkovou podstatu, kterou pachatel naplní v případě, že spáchá čin uvedený v odst. 1 „*v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný majetkový prospěch*“ nebo „*jako člen organizované skupiny*“. V takovém případě bude potrestán trestem odnětí svobody na dva roky až osm let. Odstavec třetí stanoví trest odnětí svobody na pět až dvanáct let nebo propadnutí majetku v případě, že by pachatel způsobil činem těžkou újmu na zdraví. V případě, že bude činem uvedeným v odst. 1 způsobena smrt, bude pachatel potrestán odnětím svobody na osm až patnáct let nebo propadnutím majetku.

Objektem, kterému je tímto ustanovením poskytována ochrana, je mravnost a svobodné rozhodování v sexuální oblasti.

Objektivní stránka u tohoto trestného činu může být naplněna dvěma druhy jednání. První způsob spočívá v přimění, zjednání, najmutí, zlákáni a svedení k provozování prostituce. Pod pojmem **přiměje** rozumíme jednání, které není založeno na násilí či na pohrůžce. Může jít o různé způsoby přemlouvání či žádostí směřovaných vůči oběti ze strany pachatele. **Zjednání** představuje uzavření smlouvy či dohody, která může být i pouze konkludentní, jejímž předmětem je provozování prostituce. Vyžaduje se souhlas obou stran. Pojem **najmout** je obdobný jako pojem zjednat. I v tomto případě dochází k uzavření smlouvy, avšak předmětem je závazek osoby, která je najímána, že provede nějaký úkon či službu. V kontextu s trestným činem kuplířství je za předmět smlouvy pokládáno najmutí k provedení sexuálních služeb, tedy prostituce.

udržují či řídí nevěstince, a osoby, které vědomě poskytují či pronajímají budovy či jiná místa pro účely prostituce. Úmluva také stanoví, že státy by měly přijmout vhodná opatření, aby byly informovány o pohybu osob podezřelých ze spáchání tohoto jednání a osob, které jsou jejich oběťmi (to by mělo být zajištěno preventivním dohledem na letištích, nádražích, přístavech), a to právě s ohledem na snahu předcházet obchodování s lidmi či kuplířství. Dle čl. 18 mají státy prověřovat prohlášení cizinců, kteří provozují prostituci, zjišťovat jejich totožnost, občanství a dále i údaje o osobě, která je přiměla k prostituci a k opuštění domovského státu. Údaje mají být předány příslušným orgánům domovskému státu osob v případě repatriace. Více „*Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others*“ z 2.12.1949 dostupná z <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/TrafficInPersons.aspx> [citováno dne: 19.2.2014]

⁵⁹ FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo hmotné: zvláštní část. 2.* zcela přepracované a doplněné vydání. Ostrava: Key Publishing, 2009, s. 37

Úmysl pachatele najmout osobu, nejčastěji ženu, za účelem provozování prostituce, nemusí být ve smlouvě přímo vyjádřen. Pojmem **zlákání** rozumíme chování pachatele, které spočívá ve snaze získat osoby tím, že nejčastěji nabídne oběti finanční výhody či jiné lákavé sliby. Oběť se pak následně dobrovolně rozhodne, s vidinou splnění slibů pachatele a zisku, vykonat určité služby. **Svedením** se rozumí vzbuzení rozhodnutí k provozování prostituce, které je směřováno vůči individuálně určené osobě či osobám (tzv. hromadné svádění).⁶⁰

Druhý způsob, kterým také může dojít k naplnění objektivní stránky skutkové podstaty kuplířství, spočívá v *kořistění* z prostituce provozované jiným. Jedná se o situaci, kdy osoba kuplíře získává jakýkoli majetkový prospěch z prostituce, kterou sama nevykonává. Příkladem může být osoba, která poskytne za úplatu byt či jiný prostor k provozování prostituce nebo osoba ochránce (tzv. „pasáka“). K uvedenému můžeme doplnit rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 14.4.1977, sp. zn. 11 Tz 17/1977, ve kterém soud vyjádřil právní názor, že není směrodatné zda pachatel přímo vyžadoval nebo vynucoval hmotný prospěch, ale že k naplnění znaku kořistění „...postačí opakované přijímání úplaty za to, že umožňuje provozování prostituce“.

4.5.2 Vztah trestných činů – kuplířství a obchodování s lidmi

Trestný čin kuplířství byl novým trestním zákoníkem přesunut z hlavy páté, která obsahovala trestné činy hrubě narušující občanské soužití mezi trestné činy proti důstojnosti v sexuální oblasti. Zákoník pak dále i upravil znění ustanovení tohoto trestného činu. Reagoval tím tak na skutečnost, že novelou č. 537/2004 Sb. došlo ke změně trestního zákona a byl zrušen § 246 obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku, kdy tento byl naopak přesunut do hlavy sdružující trestné činy proti svobodě, kde došlo zároveň k rozšíření jeho skutkové podstaty.

Na rozdíl tedy od předchozí úpravy trestného činu kuplířství zakotvené v § 204 trestního zákona, současná úprava již neobsahuje ustanovení upravující situaci, kdy by ke spáchání tohoto trestného činu došlo *za použití násilí, pohrůžky násilí či pohrůžky jiné vážné újmy* či v případě *zneužití tísně nebo závislosti jiného*. Další změnou je, že současná úprava nepřevzala ani ustanovení upravující situaci, při které dojde ke spáchání tohoto činu na osobě mladší osmnácti let. Tuto situaci naopak upravuje právě ustanovení § 168 tr. zákoníku, ve kterém je zakotven trestný čin obchodování s lidmi. Toho se dopustí dle ustanovení odst. 1

⁶⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1872

písm. a) ten „*kdo přiměje, zjedná, najme, zláká, svede, dopraví, ukryje, zadržuje nebo vydá dítě, aby ho bylo jiným užito k pohlavnímu styku nebo k jiným formám sexuálního zneužívání nebo obtěžování anebo k výrobě pornografického díla*“. Trestný čin obchodování s lidmi je tak ve svém ustanovení § 168 odst. 1 písm. a), odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. d) ve vztahu k trestnému činu kuplířství činem speciálním.⁶¹

Závěrem můžeme dodat, že trestné činy kuplířství a obchodování s lidmi rozhodně nejsou problémem pouze vnitrostátním. Svědčí o tom i řada světových konferencí či přijatých mezinárodních dokumentů zabývajících se právě touto problematikou. Nejčastějšími oběťmi těchto trestných činů jsou ženy a děti. Kovář⁶² zmiňuje, že ročně je policií ČR vyšetřováno a nevládními organizacemi zaznamenáno přibližně 15 – 30 případů obchodování s lidmi a 85 – 135 případů kuplířství. Musíme však samozřejmě vzít také v potaz latentní kriminalitu v této oblasti. Domnívám se, že nezjištěných případů u této problematiky bude mnoho a to právě s ohledem na rozsah a organizovanost této kriminality. Proto je v této oblasti důležitá mezinárodní spolupráce a důslednost při odhalování a vyšetřování těchto trestných činů.

4.6 Prostituce ohrožující mravní vývoj dětí

Zcela novým trestným činem, který zavádí nový trestní zákoník je *prostituce ohrožující mravní vývoj dětí*. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 40/2009 Sb. provozování prostituce v blízkosti zařízení, které je určeno a vyhrazeno osobám mladším osmnácti let, mravně ohrožuje mládež. Právě z toho důvodu byla po vzoru zahraničních úprav (např. německé) zavedena tato nová skutková podstata.

Tohoto trestného činu se dle odstavce 1 dopustí ten „*kdo provozuje prostituci v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí*“. Pachatel bude potrestán odnětím svobody až na dva roky. Odstavec druhý obsahuje druhou základní skutkovou podstatu, kterou naplní ten „*kdo organizuje, střeží nebo jiným způsobem zajišťuje provozování prostituce v blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí*“, pachateli hrozí trest odnětí svobody až na tři léta, zákaz činnosti,

⁶¹ Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5.5.2011, sp. zn. 6 To 26/2011, dostupné z Beck-online [databáze] [citování 20.2.2014]

⁶² KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 126

propadnutí věci či jiné majetkové hodnoty. Třetí odstavce pak stanoví, že odnětím svobody na šest měsíců až pět let či propadnutím majetku bude potrestán ten, kdo se činu uvedeného v odst. 1 či 2 dopustí *nejméně na dvou místech* nebo *opětovně*.

Za prostituci není považován jen pohlavní styk uskutečněný formou soulože za úplatu, ale všechny formy uspokojování pohlavního pudu osoby stejného nebo opačného pohlaví.⁶³ Jako taková není prostituce trestným činem. Do roku 1990 než došlo k novelizaci trestního zákona (novela č. 175/1990 Sb.) mohla být tato stíhána pouze jako trestný čin příživnictví dle § 230. V současné době ji tak lze bez dalšího stíhat pouze dle přestupkového zákona v případě, že je provozována na veřejných místech, které jsou vymezeny obecně závaznou vyhláškou obce, a na kterých tak být vykonávána být nesmí.⁶⁴

Objektivní stránka tohoto trestného činu může být naplněna samotným provozováním prostituce nebo jejím organizováním či jiným zajišťováním. Obligatorním znakem objektivní stránky je v tomto případě místo spáchání. Trestný čin musí být spáchán v *blízkosti školy, školského nebo jiného obdobného zařízení nebo místa, které je vyhrazeno nebo určeno pro pobyt nebo návštěvu dětí*. Za školská zařízení jsou považována zařízení, která doplňují či podporují vzdělávání na školách, popř. s ním přímo souvisejí. Hovoříme např. o školských zařízeních pro zájmová vzdělávání, školní družiny, školní jídelny, apod. *Jiná obdobná zařízení* jsou vedle toho zařízení sociálně-právní ochrany dětí, např. výchovně rekreační tábory, zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, apod. V posledním případě se jedná o místa, která jsou vyhrazena pro pobyt a návštěvu dětí. Jde o místa, která nejsou místy výše uvedenými. Máme na mysli typicky dětská hřiště, dětské koutky, rekreační tábory, atd.⁶⁵ V souvislosti s místem spáchání tohoto trestného činu můžeme zmínit poněkud problematický pojem *blízkosti*. Pod tento pojem budeme moci zřejmě zahrnout hlavně prostor, kde se děti zdržují v souvislosti s činností školy či jiného výše uvedeného zařízení. Tedy okolí školy, kde se děti například pohybují v době přestávek, atd.

Problematickou oblastí formulace tohoto trestného činu je možnost trestně stíhat osoby, které využívají služeb prostitutky či prostituta. Klienti prostitutky jsou ve své podstatě osobami účastnicími se na trestném činu, a to ve formě

⁶³ Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 8. 1994 sp. zn. 4 To 518/94, dostupný z Beck-online [databáze] [citováno 21.2.2014]

⁶⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1876

⁶⁵ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1876-1877

pomoci. Zákazník totiž umožňuje či usnadňuje spáchání trestného činu *prostituce ohrožující mravní vývoj dětí*, a to při využívání jejích služeb.⁶⁶

Právní úprava tohoto nového trestného činu dle mého názoru, přináší řadu úskalí. Jako první problematické bych viděla již zmíněný neurčitý pojem *blízkosti*. Jak bylo výše naznačeno, jedná se o prostory, kde se děti daného zařízení zdržují. Odborná literatura dále uvádí, že v *blízkosti* budou zřejmě i místa, na kterých lze prostituci pozorovat již z míst v zákoně uvedených (ze škol, školských zařízení, apod.). Paušalizovaná vzdálenost v zákoníku uvedena není. Je tak na zvážení zdali by nebylo vhodné stanovit např. alespoň minimální vzdálenost od daného zařízení. V jiném případě budeme muset zřejmě počkat, jak se k uvedenému postaví judikatura. Další problém pozoruji při porovnání s německou úpravou, která byla pro toto ustanovení inspirací. Ustanovení § 184f německého trestního zákoníku stanoví, že až na jeden rok odnětí svobody či peněžitým trestem bude potrestána osoba, která provozuje prostituci v blízkosti školy či jiného zařízení, které je určeno k návštěvám osoby mladší 18 let, nebo v blízkosti domu, ve kterém osoba mladší osmnácti let žije. Zákoník dále stanoví, že prostituce musí být vykonávána způsobem děti mravně ohrožujícím. Do našeho trestního zákoníku však podmínka „*způsobu mravně ohrožujícím*“ přenesena nebyla. Vystává tak otázka, zdali bude moci být stíhána pro tento trestný čin například i osoba, která provozovala prostituci sice v blízkosti školy, avšak ve chvíli, kdy se v příslušném zařízení nikdo nevyskytoval (např. v noci, v době letních prázdnin pokud máme na mysli školu). V takovém případě bychom dovodili, že k mravnímu ohrožení nedošlo, jelikož nebylo koho ohrozit. Nejednalo by se tak o trestný čin, jelikož nebyla naplněna podmínka společenské škodlivosti dle ustanovení § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Další stránkou této problematiky je skutečnost, že děti se mohou setkat s provozováním prostituce i kdekoli jinde než jen u školy, hřiště či v blízkosti budovy zájmového kroužku. Naopak se domnívám, že například na nádražích či v parcích je provozování prostituce častějším jevem než u uvedených zařízení. Celková koncepce tohoto trestného činu na mě působí poněkud nejednoznačně. Oceňuji zde snahu chránit děti a jejich mravní vývoj, na druhou stranu si musím položit otázku, zdali bylo vytvoření této nové skutkové podstaty nutné.

⁶⁶ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1878

4.7 Trestné činy spáchané v souvislosti s pornografií

Do této části můžeme zařadit tři trestné činy, které se v mnohém podobají. Jedná se o trestný čin **šíření pornografie** (§ 191), dále pak trestný čin **výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií** (§ 192) a **zneužití dítěte k výrobě pornografie** (§ 193). Všechny uvedené trestné činy jsou spáchané v souvislosti s pornografií, a právě z toho důvodu jsou řazeny společně do jedné podkapitoly. Pornografie je pojmem, který není zcela jednoznačný. Mitröhner⁶⁷ se vyjadřuje k pornografii ve vztahu k erotice. Dle jeho názoru je erotická tvorba taková, která předkládá veřejnosti sexuálně vzrušující tematiku prostřednictvím uměleckých prostředků, které jsou v souladu se společenskou normou a nejsou nikterak urážlivé. Naproti tomu „*pornografie není a nemůže být nositelem umělecké hodnoty a úrovně. Není to jejím posláním a smyslem. V případě pornografie jde o relativně snadno přístupnou tematiku zpracovanou pro rychlé dosažení pohlavního vzrušení a uspokojení.*“ Dále dle jeho názoru pornografie často zasahuje do oblasti „*úchylného sexuálního chování*“, což se v závěru odráží i v právní úpravě toho, co je považováno za trestnou pornografii.

V souvislost s uvedenými trestnými činy je dále podstatné vymezit pojem **pornografické dílo**. Trestní zákoník jeho legální definici však nepodává. Odborná literatura ho definuje jako „*jakýkoli předmět, který zvláště intenzivním a vtíravým způsobem zasahuje a podněcuje samotný sexuální pud. Současně takové dílo hrubě porušuje uznávané morální normy společnosti a vyvolává pocit studu*“.⁶⁸ Nutno dodat, že názory na to, co je společensky přijatelné, nebo co by mělo být považováno za pornografické dílo a co nikoli, se různí. Rozdíl je patrný hlavně z hlediska doby. To co bylo dříve považováno za pornografii, za ni v současnosti již být považováno nemusí. Stejně tak se liší přístup s ohledem na kulturu a zemi.

Pornografická díla můžeme dle jejich obsahu rozlišovat na tři druhy⁶⁹:

- a) **Pornografii tvrdou** (projevuje se v ní násilí či neúcta k člověku nebo znázorňuje pohlavní styk se zvířetem)
- b) **Pornografii dětskou** (zobrazuje či jinak využívá dítě)
- c) **Pornografii prostou** (ostatní pornografická díla)

Pornografická díla můžeme také rozlišit dle formy, a to na díla fotografická, filmová, počítačová, elektronická, písemná, apod.

⁶⁷ MITLÖHNER, Miroslav. *Erotika a paragrafy*. 1. vydání, Praha: Grada, 1999, s. 62

⁶⁸ NOVOTNÝ, František. *Trestní zákoník 2010: stav k 1.4.2010: Komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: Eurounion, 2010, s. 347

⁶⁹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1883

4.7.1 Šíření pornografie

Trestného činu upraveného v § 191 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí ten „*kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá, nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, v němž se projevuje násilí či neúcta k člověku, nebo které popisuje, zobrazuje, nebo jinak znázorňuje pohlavní akt se zvířetem*“. Pachateli takového činu hrozí trest odnětím svobody až na jeden rok, zákaz činnosti, propadnutí věci či jiné majetkové hodnoty.

Toto ustanovení chrání mravní počestnost dospělých osob před útoky či obtěžováním určitého druhu a to tím, že postihuje tzv. tvrdou pornografii. Tato je **charakteristická násilím** k člověku, které je pácháno v souvislosti se sexuální aktivitou. Dále se v ní objevuje **neúcta** k člověku, tou se pro změnu rozumí sexuální aktivity, kdy dochází k ponižování člověka. Za tvrdou pornografii je považován i **pohlavní styk se zvířetem**. Jedná se hlavně o sodomii (spojení pohlavních orgánů člověka a zvířete) a zoofilii (hlazení a dotyk zvířete, který následně vede k pohlavnímu uspokojení).⁷⁰

Objektivní stránka tohoto ustanovení je naplněna jedním ze způsobů šíření pornografie. Trestní zákoník uvádí, že šíření se lze dopustit *výrobou* (jakékoli zhotovení díla se zakázaným obsahem; má se tedy na mysli např. i zkopírování), *dovozem, vývozem, průvozem, nabízením* (nezáleží na tom, zda za úplatu či bezplatně; odlišujeme od opatření, které je činěno na konkrétní objednávku či žádost), *veřejným zpřístupněním* (jednání, které umožní, aby se s dílem mohl kdokoli seznámit), *zprostředkováním* (dochází ke zprostředkování nabídky a poptávky), *uvedením do oběhu* (tímto jednáním pachatel docílí toho, že se dílo dostane k širšímu okruhu osob), *prodejem* (poskytnutí za úplatu; lze provést i prostřednictvím internetu, např. pokud přístup na stránky bude zpoplatněn a podmíněn zasláním sms se zvýšenou sazbou) nebo *jiným opatřením*.⁷¹

Odstavec druhý § 191 obsahuje skutkovou podstatu, kterou je postihována tzv. prostá pornografie. Šíření tohoto druhu pornografie je však trestné pouze tehdy, když je tato *nabíduta, přenechána nebo zpřístupněna dítěti* nebo když je tato *zpřístupněna či jinak vystavena na místě dítěti přístupném*. Trestem v tomto případě je trest odnětí svobody až na dva roky, zákaz činnosti či propadnutí

⁷⁰ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1883

⁷¹ NOVOTNÝ, František. *Trestní zákoník 2010: stav k 1.4.2010: Komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: Eurounion, 2010, s. 347

majetku nebo jiné majetkové hodnoty. Odstavec 3 stanoví, že na šest měsíců až tři roky bude potrestána osoba, která spáchá tento trestný čin „*jako člen organizované skupiny*“ nebo „*tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem*“ nebo „*v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný prospěch*“. Odstavec čtvrtý pak upravuje situace, kdy čin spáchá osoba „*jako člen organizované skupiny působící ve více státech*“ nebo v úmyslu získat „*prospěch velkého rozsahu*“.

Oproti předchozí úpravě zakotvené v § 205 tr. zákona byla do samostatného ustanovení vyčleněna úprava tzv. dětská pornografie. Další změnou je, že s novým trestním zákoníkem došlo k dekriminálnímu kořistění z pornografického díla. Došlo také k snížení trestní sazby za tzv. tvrdou pornografii.

4.7.2 Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií

Jedná se o trestný čin, který je upraven v ustanovení § 192 tr. zákoníku a dopustí se ho ten „*kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem*“. Trestem, kterým bude pachatel potrestán, je odnětí svobody až na dva roky. Skutková podstata odstavce druhého stanoví, že odnětím svobody na šest měsíců až tři roky, zákazem činnosti nebo propadnutím věci nebo jiné majetkové hodnoty bude potrestán ten „*kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem*“ anebo „*kdo kořistí z takového pornografického díla*“. Odstavec 3 a 4 obdobně jako u trestného činu šíření pornografie upravuje situaci, kdy je uvedený čin spáchán členem organizované skupiny, popř. organizované skupiny působící ve více státech, nebo kdy je spáchán „*...tiskem, filmem, rozhlasem,...*“ či s úmyslem získat pro sebe či jiné značný prospěch, popř. prospěch velkého rozsahu.

K pornografickému dílu zobrazující dítě se již vyjadřoval Nejvyšší soud, který tak ve svém rozhodnutí⁷² judikoval, že za takové dílo lze pokládat „*např. snímky obnažených dětí v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení, dále pak snímky dětí zachycující polohy*

⁷² Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.12.2004, sp. zn. 7 Tdo 1077/2004, dostupné z <http://www.nsoud.cz/>

skutečného či předstíraného sexuálního styku s nimi, popř. i jiné obdobně sexuálně dráždivé snímky dětí“.

Zvláštností je také vymezení *osoby, jež se jeví být dítětem*. Uvedené bylo promítnuto do nového trestního zákoníku s ohledem na rozhodnutí Rady EU⁷³, které ve svém článku 1 stanoví, že za pornografické je považováno to dílo, které zobrazuje skutečné dítě nebo skutečnou osobu se vzhledem dítěte a dále i *realistické znázornění neexistujícího dítěte*. O pornografické dílo se jedná v případě, že takovéto dítě či osoba se aktivně či pasivně účastní sexuálního jednání (rozhodnutí hovoří přímo o dráždivém vystavování přirození či ohanbí dítěte). S ohledem na uvedené můžeme tedy dovodit, že osobou, jež se jeví být dítětem, je jednak skutečná osoba se vzhledem dítěte, tedy osoba starší osmnácti let, která má i přes svůj věk dětské rysy, a pak i realistické znázornění neexistujícího dítěte, tedy např. vyobrazení, které vzniklo zcela prostřednictvím počítače.⁷⁴

O tom, že se jedná o závažný trestný čin, svědčí fakt, že je trestné již samotné přechovávání materiálů s dětskou pornografií. Pachatel tedy může být potrestán i v případě, že materiály má „pro svou potřebu“ a tyto nikterak dále nešíří. Na rozdíl od trestného činu šíření pornografie je v případě dětské pornografie trestné i *kořistění*.

4.7.3 Trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie

Trestný čin upravený v § 193 trestního zákona, dle kterého bude potrestána osoba, která „*přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém pornografickém díle*“. Této hrozí trest odnětí svobody na jeden rok až pět let. Kvalifikovaná skutková podstata obsažená v odst. 2 dále stanoví, že na dva roky až šest let bude potrestána osoba, která spáchá uvedený čin „*jako člen organizované skupiny*“ nebo „*v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného značný majetkový prospěch*“. Dle odst. 3 bude pachateli, který čin spáchá „*jako člen organizované skupiny působící ve více státech*“ nebo s cílem získat „*prospěch velkého rozsahu*“, udělen trest odnětí svobody na tři roky až osm let.

Objektem tohoto trestného činu je zájem na řádném mravním vývoji dětí a zároveň poskytnutí ochrany dětem před sexuálním zneužíváním. K naplnění

⁷³ Rozhodnutí Rady EU o boji proti pohlavnímu vykořisťování a dětské pornografii (rozhodnutí č. 2004/68/SVV ze dne 22.12.2003)

⁷⁴ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1891-1892

objektivní stránky tohoto trestné činu může dojít dvěma způsoby. Za prvé v případě, že pachatel dítě k výrobě pornografie **přiměje, zjedná, najme, zláká či svede**. Pro porozumění jednotlivým formám jednání můžeme odkázat na podkapitulu věnovanou trestnému činu kuplířství. Objektivní stránku lze také naplnit **zneužitím** dítěte k výrobě daného díla. Tento pojem objektivní stránka tr. č. kuplířství nezná, a tak doplníme, že dle autorů komentáře zneužitím dítěte rozumíme jednání, které může učinit osoba, která má vůči němu určitá práva či povinnosti. Máme tak na mysli rodiče či jinou osobu, která o dítě pečuje. Za takové jednání bychom mohly považovat například skutkový děj vyličený v rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23.2.2011, sp. zn. 8 Tdo 134/2011, kdy tímto bylo rozhodováno o dovolání obviněného P. J., který byl mimo jiné uznán vinným ze spáchání trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie, čehož se měl dopustit tím, že *„nejméně od září 2008 do 24. 6. 2009 v místě svého trvalého bydliště v K., N., opakovaně fotografoval nahou a v pornografických pozicích svou nezletilou dceru, její snímky přechovával ve svém osobním počítači..., přičemž spolu s pornografickými snímky své dcery přechovával v uvedeném počítači i další snímky s pedofilní heterosexuálně orientovanou pornografií...“*.

Druhým způsobem jednáním, kterým bude též naplněna skutková podstata, je **kořistění z účasti dítěte na pornografickém díle**. Kořistěním chápeme získání majetkového prospěchu. Ve vztahu k § 192, kde se myslí kořistění z výroby, dovozu, vývozu, atd. pornografického díla, je kořistění ve smyslu § 193 pojmem užším. Majetkový prospěch získává osoba, která se nějakým způsobem podílí na účasti dítěte na pornografickém díle (např. přiveze dítě na příslušné místo).

Závěrem jen doplním, že tyto trestné činy, které byly původně zakotveny v ušší úpravě trestného činu *ohrožování mravnosti*, byly do naší právní úpravy zařazeny na základě našich mezinárodních závazků.⁷⁵ Novelou trestního zákona došlo k úpravě některých znaků trestného činu a k jeho přejmenování na trestný čin *šíření pornografie*. Až následně novým trestním zákoníkem ale došlo k jeho rozdělení do tří samostatných ustanovení, tj. § 191 - 193 upravujících trestné činy související s pornografií (viz výše). Problém pornografie a to konkrétně dětské

⁷⁵ Jedná se předně o Mezinárodní úmluvu proti rozšiřování necudných publikací č. 116/1912 ř. z., dále pak Mezinárodní úmluvu o potlačování obchodu s necudnými publikacemi a jejich rozšiřováním č. 96/1927. Z novějších mezinárodních aktů upravujících hlavně problematiku sexuálního zneužívání dětí můžeme uvést Úmluvu Rady Evropy o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii, dále Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii či Úmluvu Rady Evropy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání z 12.7.2007.

můžeme označit za mezinárodní problém. Svědčí o tom i řada konferencí Rady Evropy, na kterých byla projednávána právě problematika rozšiřujícího se sexuálního vykořisťování dětí, tzv. komerčního sexuálního zneužívání. Diskuze byly vyvolány zejména po odhalení trestných činů spáchaných v Belgii v letech 1995 až 1996, kdy došlo k únosům, mučení a sexuálnímu zneužívání dětí.⁷⁶ Rada bezpečnosti následně vydala prohlášení, které hovořilo o znepokojení z rozmáhajících se případů pohlavního zneužití a mezinárodní sítě těchto trestných činů. V důsledku toho pak vydala například v roce 1996 rezoluci o sexuálním vykořisťování dětí či v roce 2002 rezoluci o sexuálním vykořisťování dětí (nulová tolerance). Vyzývala tak smluvní státy k přijetí příslušných opatření, důsledným kontrolám, úpravě vnitrostátní legislativy, apod., a to právě s cílem potírat tento rozmáhající se druh kriminality.

Sama zastávám názor, že trestné činy směřované proti dětem jsou skutečně ty nejzávažnější. Dospělí jedinci by měli dohlížet, chránit a zajišťovat řádný vývoj dítěte, ať už hovoříme o vývoji morálním, psychickém či fyzickém. Fakt, že trestné činy proti dětem jsou v posledních letech takto rozšířené a diskutované, svědčí o jakémsi selhání této ochrany. Dle mého názoru by to mohlo být způsobeno tím, že pachatelé těchto trestných činů jsou vždy „o krok napřed“ před příslušnými orgány. A to v současnosti hlavně díky celosvětovému komunikačnímu prostředku – internetu. Ten pachatelům tohoto druhu kriminality skýtá obrovské možnosti, ať už hovoříme o možnosti dálkové komunikace, sdílení souborů či dokumentů, jejich stahování, umístění na servery do ciziny, apod. To všechno jsou výhody, které mají pachatelé těchto trestných činů na své straně. Já osobně v současnosti spatřuji reálné nebezpečí v podobě sociálních sítí, a to právě hlavně v souvislosti s komerčním sexuálním zneužíváním dětí, ale i s prostým pohlavním zneužíváním. Prostor, který umožňuje sdílení fotografií na jednotlivých sítích či výměna informací s někým, kdo se na druhé straně skrývá za uměle vytvořený profil, je dle mého názoru „rájem“ pro kriminalitu tohoto druhu. Velmi nebezpečná je celková anonymita, kterou toto prostředí poskytuje. Sociální sítě jsou samozřejmě namátkově sledovány z důvodu možného výskytu porušení zákona, avšak z mého pohledu se jedná o tak rozsáhlé sítě, že není možné odhalit a „uhlídat“ vše. S ohledem na uvedené by tak bylo vhodné posílit hlavně prevenci. Mělo by pravidelně docházet k poučení a proškolení cílových skupin, aby tak

⁷⁶ Hovoříme o případu Marca Dutrouxe, který byl odsouzen za únos, mučení a sexuální zneužití šesti dívek, z nichž dvě dle poroty sám rovněž zavraždil.

nejenom například policie, ale i jednotliví uživatelé dali podnět k prověření, pokud by narazili na taková jednání. Zároveň by bylo též vhodné apelovat na uživatele, jednak v souvislosti s opatrností při zveřejňování fotografií svých dětí a dále i vyzvat rodiče či jiné osoby pracující s dětmi, aby poučili děti, jak se chovat v prostředí sociálních sítí, jaké informace by neměly sdělovat, apod. Nebude, dle mého názoru, neobvyklé, že například fotografie nahých dětí, které rodiče sdílí na těchto sítích s ostatními rodiči, jsou staženy a dále rozesílány mezi osobami trpícími pedofilií. A není ani neobvyklé, že děti komunikující s cizí osobou, o které se například domnívají, že se jedná o jejich vrstevníka, sami zašlou fotografie, na nichž jsou obnažené, podle přání osoby „na druhé straně chatu“.⁷⁷

⁷⁷ Pro příklad můžeme uvést rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 19.9.2012, sp. zn.7 Tdo 1068/2012, kdy tento rozhodoval o dovolání obviněného M. V., který byl uznán vinným mimo jiné ze spáchání trestného činu výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií a dále i z trestného činu zneužití dítěte k výrobě pornografie. Těchto se měl dopustit tím, že nejméně ve čtrnácti případech zaslal prostřednictvím internetu zprávu nezletilým dívkám, kterých se dotazoval, zda by chtěly být „finančně rozmazlovány“, přičemž jim přislíbil finanční odměnu za zaslání jejich nahých fotografií. Pro představu uvádím jeden odstavec z vylicení skutkových okolností – „v měsíci lednu 2009 zaslal prostřednictvím internetu zprávu nezletilé A. Z., ačkoliv z jejího profilu na lide.cz věděl, že jde o osobu nezletilou, zda by nechtěla být finančně rozmazlována, zda by mu zaslala své nahé fotografie a dne 25. 1. 2009 ji napsal zprávu „nafoť se zepředu tak stejně jako zezadu s pokrčenými a roztaženými nohama a rukou si chyt' bradavku, pak máš peníze jasný“, kdy dívka mu zaslala dvě fotografie nahé ženské postavy nejištěné totožnosti, avšak peníze neobdržela.“

5 Srovnání s vybranou zahraniční právní úpravou

Trestní zákoník Spolkové republiky Německo *Strafgesetzbuch*, který je častou inspirací pro naše trestní právo, se stejně jako náš trestní zákoník skládá ze dvou částí, a to z obecné a zvláštní. Obecná část vymezuje působnost trestního zákona. Vymezuje, co je trestný čin, a také upravuje další instituty, které ovlivňují trestní odpovědnost (trestnost pokusu, okolnosti vylučující protiprávnost, promlčení, apod.). Zvláštní část, která se skládá z třiceti oddílů, pak obsahuje podrobné skutkové podstaty jednotlivých trestných činů a stanovené trestní sazby.

Sexuální trestné činy jsou zakotveny v třináctém oddílu jako *Trestné činy proti svobodě rozhodování v sexuální oblasti*. Problematika těchto deliktů byla v Německu řadu let velmi diskutována a tyto diskuze následně vyvrcholily přijetím novely této kategorie trestných činů. V 33. novele trestního zákoníku, která vstoupila v platnost dne 5.7.1997, tak došlo hlavně k posílení trestních sankcí za tyto trestné činy. Další novinkou této novely je skutečnost, že došlo ke spojení trestného činu znásilnění a donucování k sexuálnímu styku pod jednu skutkovou podstatu.⁷⁸ V součtu trestní zákoník obsahuje 23 skutkových podstat trestných činů zakotvených v ustanoveních § 174 až § 184g. Oproti naší trestní úpravě, která má sexuální trestné činy zakotveny „pouze“ v devíti ustanoveních, a to § 185 až § 193, je německá právní úprava mnohem rozsáhlejší. Po prostudování, ale můžeme zjistit, že je to částečně způsobeno i tím, že to co v našem trestním zákoníku představuje kvalifikované skutkové podstaty je v německé úpravě často vyčleněno do samostatného paragrafu. Jako příklad můžeme uvést ustanovení § 176a a § 176b německého tr. zákoníku. Tyto samostatně upravují mimo jiné situaci, kdy pachatel trestným činem pohlavního zneužití dítěte způsobí oběti těžkou újmu na zdraví (§176a) či přímo smrt (§ 176b). V naší právní úpravě je toto obsaženo v základním ustanovení § 187 jako kvalifikované skutkové podstaty v odstavci 3 a 4.

Sexuální napadení a znásilnění

Úprava uvedených trestných činů je obsažena v ustanovení § 177. Jedná se o ustanovení, které upravuje *Sexuelle Nötigung; Vergewaltigung*, kdy lze uvedené přeložit jako *sexuální napadení (nátlak, násilí) a znásilnění*. Jedná se v podstatě o

⁷⁸ DESSECKER, Axel. *Změny v chápání sexuálně motivovaných trestných činů ve Spolkové republice Německo*. Beck-online [databáze]. Právní rozhledy, 1999, č. 8, s. 415. [citováno dne 10.3.2014] Dostupné z <http://www.beck-online.cz/>

obdobnou úpravu našeho trestného činu znásilnění. V odstavci prvním citovaného ustanovení je uvedeno, že kdo jinou osobu násilím, pohrůzkou bezprostředního ohrožení života či zneužitím bezbrannosti, donutí, aby na sobě strpěla sexuální jednání pachatele či třetí osoby nebo aby uvedené jednání sama vykonala na pachateli či třetí osobě, bude potrestán odnětím svobody nejméně na jeden rok. Výklad pojmu **sexuální jednání** (či sexuální akty) je obsažen v § 184g, kde je stanoveno, že se jedná o takové jednání, které vykazuje určitou závažnost s ohledem na příslušný právem chráněný zájem (např. ohrožení mravního vývoje dítěte, pohlavní integrita).

Obdobně jako v naší právní úpravě i v úpravě německé může být objektivní stránka trestného činu naplněna donucením k sexuálnímu jednání *násilím, pohrůzkou bezprostředního ohrožení života či zdraví* a po novele z roku 1997 také *zneužitím stavu bezbrannosti*. Poslední z citovaných pojmů byl zaveden do právní úpravy, aby vyplnil mezery a trestně odpovědní mohli tak být i pachatelé, kteří využijí situace, kdy se oběť nemůže bránit. Na rozdíl od české úpravy z formulace prvního odstavce vyplývá, že německý zákoník neupravuje situaci, kdy pachatel pohrozí oběti *jinou těžkou újmou*. Touto může být například majetková škoda či závažná újma na pověsti či cti.

Odstavec druhý pak obsahuje kvalifikovanou skutkovou podstatu, kdy je čin spáchán pachatelem společně s více osobami, a dále také situaci kdy pachatel vykoná s obětí soulož či jiné podobné sexuální jednání, anebo uvedené nechá oběť vykonat na sobě. Musí se jednat o jednání, které je pro oběť *obzvlášť ponižující*, a to především pokud jde o jednání, které souvisí s *vniknutím do těla*. V takovém případě nebude dolní hranice trestu nižší než dva roky. Za podobné sexuální jednání pro oběť ponižující je považován, obdobně jako v naší právní úpravě, například nucený anální nebo orální styk, či jiné vsunutí předmětů do pochvy nebo konečníku oběti.⁷⁹

Ze shora uvedeného můžeme dovodit, že stejně jako v naší právní úpravě i v úpravě německé může být jak pachatelem, tak obětí muž či žena. A stejně tak lze postihnout jak aktivní činnost pachatele, tak činnost pasivní, kdy tento donutí oběť, aby vykonala sexuální jednání na něm či na třetí osobě.

⁷⁹ TRÖNDLE, Herbert; FISCHER, Thomas. *Strafgesetzbuch und Nebengesetze*. 51. Auflage, München: C. H. Beck, 2003, str. 1102

Sexuální nátlak

Zvláštními případy jsou ty, kdy pachatel **přiměje** nebo **donutí** oběť k sexuálnímu jednání avšak mezi ním a obětí nedochází k fyzickému kontaktu (např. nucené sebeukájení, obnažování). Toto jednání není na rozdíl od našeho trestního zákoníku v německém zákoně upraveno v samostatném paragrafu. Jeho úprava je z části roztržena v skutkových podstatách jednotlivých *trestných činů proti svobodě rozhodování v sexuální oblasti* a z části je pak obsažena v ustanovení § 240 upravujícím trestný čin *Útisku/Nátlaku (Nötigung)*, který však spadá do oddílu osmnáct (*trestné činy proti svobodě*). Rozdílem mezi úpravami tohoto jednání je, že v případě úpravy obsažené v § 240 předpokládá objektivní stránka *donucení*, a to *násilím* či *pohrůzkou jiné citelné újmy*. V případě, že pachatel tedy oběť k jednání donutí, bude se čin posuzovat dle odstavce čtvrtého § 240, který stanoví, že ve zvlášť závažných případech bude pachatel potrestán odnětím svobody od šesti měsíců do pěti let. Za zvlášť závažný případ může být dle věty první považováno právě *jednání, kdy pachatel donutí jinou osobu k sexuálnímu jednání*. Důležité je dodat, že nelze v takovém případě toto jednání posuzovat podle § 177, jelikož toto ustanovení se vztahuje pouze na ty sexuální delikty, které jsou učiněny pachatelem či třetí osobou na oběti, anebo učiněné obětí na pachateli či na třetí osobě.⁸⁰

Jako příklad ustanovení, ve kterých je upraveno jednání, kdy pachatel oběť k sexuálnímu jednání přiměje, bychom mohli uvést § 174 odst. 2, který stanoví, že ten kdo přiměje osobu svěřenou mu do péče, aby před ním vykonala sexuální jednání, bude potrestán odnětím svobody až na tři roky či peněžitým trestem.⁸¹

Trestní sazby za tyto trestné činy jsou v německé právní úpravě téměř shodné s naší úpravou. U § 240 je stejně jako v našem zákoníku stanovena dolní hranice šesti měsíců odnětí svobody a horní hranice je v našem zákoníku čtyři roky, kdežto v německém pět let. U nás je zároveň ještě připuštěn při spáchání základní skutkové podstaty (§186 odst. 1) uložení trestu zákazu činnosti. U druhého případu, kdy se tohoto jednání pachatel dopustí např. na dítěti zneužívaje jeho závislosti či svého postavení, je v německé úpravě stanovena trestní sazba

⁸⁰ Srovnej Rozhodnutí Spolkového soudního dvoru ze dne 17.8.2010, sp. zn .3 StR 265/10 (v uvedeném rozhodnutí se soud při projednávání odvolání obviněného vyjádřil k pojetí nátlaku a znásilnění, když jednání, při kterém obviněný donutil poškozenou zasunout do pochvy nádobku se sprejem, přičemž jí hrozil rozbitou láhví, kvalifikoval jako nátlak podle § 204 odst. 4 věta 1.) [citováno dne 12.3.2014] Dostupné z: <http://www.hrr-straftrecht.de/hrr/3/10/3-265-10.php>

⁸¹ Dále pak např. § 176 odst. 4 věta 2

odnětí svobody od tří měsíců do pěti let. Naše úprava je v tomto případě přísnější, když spodní hranice je stanovena na jeden rok (až pět let).

Sexuální zneužívání dětí

Trestné činy upravující zvláště závažnou problematiku týkající se sexuálního zneužívání dětí, jsou v německé úpravě obsaženy ve třech základních ustanoveních, a to ve znění § 176, § 176a a § 176b. Můžeme tak konstatovat, že oproti české úpravě je zde tato problematika upravena mnohem podrobněji. Základním ustanovením je § 176, který stanoví, že kdo se dopustí sexuálního jednání na osobě mladší čtrnácti let či kdo nechá tuto osobu jednání vykonat na sobě, bude potrestán odnětím svobody od šesti měsíců do deseti let. Stejně bude potrestána i osoba, která přiměje dítě vykonat čin uvedený v prvním odstavci se třetí osobou.

Co lze podřadit pod pojem sexuální jednání v odst. 1 a 2 citovaného paragrafu můžeme dovodit s odkazem na ustanovení § 176a. Uvedený paragraf totiž obsahuje úpravu zvláště závažného sexuálního zneužití dětí (*Schwerer sexueller Mißbrauch von Kindern*), za který je mimo jiné považován sexuální čin, který je proveden souloží či způsobem s ní srovnatelným. S ohledem na uvedené můžeme tedy dovodit, že ustanovením § 176 bude postihováno sexuální jednání méně závažné (osahávání prsou u dívek, dotýkání a ohmatávání genitálií, apod.).

Dále § 176 ve svém odstavci čtvrtém postihuje ještě méně závažné případy, ve kterých nedochází k fyzickému kontaktu s dítětem. Jedná se o případy, kdy se pachatel *dopouští* sexuálního jednání před dítětem, nebo kdy *přiměje* dítě k tomu, aby samo před ním vykonalo sexuální jednání. Dále pak i případy, při kterých pachatel *působí* na dítě písemnostmi s cílem přimět ho k sexuálnímu jednání či *působí* na dítě ukazováním pornografických materiálů či přehráváním zvukových záznamů s pornografickým obsahem či vedením řeči tohoto druhu.

Ustanovení § 176a pak upravuje zvláště závažné případy zneužívání, kterého se, jak již bylo výše zmíněno, dopustí pachatel souloží či jiným jednáním se souloží srovnatelným.⁸² Dále upravuje i situace, kdy je čin spáchán více

⁸² I k uvedenému komentář k německému zákoníku uvádí, že za jiné obdobné jednání srovnatelné se souloží je považován sexuální akt, při kterém dojde k penetraci do těla oběti. Jedná se tak zejména o orální či anální styk, přičemž je lhostejné, zda se jedná o styk homosexuální či heterosexuální nebo zda se jedná o aktivní činnost pachatele či oběti. (Blíže TRÖNDLE, Herbert; FISCHER, Thomas. *Strafgesetzbuch und Nebengesetze*. 51. Auflage, München: C. H. Beck, 2003, str. 1081 – 1082

osobami či kdy pachatel způsobí činem těžkou újmu na zdraví, popř. vystaví dítě nebezpečí těžkého poškození zdraví či tělesného nebo mravního vývoje. Ustanovení § 176b pak upravuje situaci pro případ smrti dítěte.

Kromě tří výše zmíněných ustanovení se ochranou dětí zabývá ještě § 174, který řeší sexuální zneužívání osob svěřených do péče. Dle odstavce prvního bude potrestán ten, kdo se dopustí sexuálního jednání na osobě mladší šestnácti let, která mu byla svěřena do péče, ke vzdělání či k výchově (věta první). Stejně tak bude potrestána osoba, která se uvedeného jednání dopustí tím, že zneužije svého postavení či závislosti osoby mladší osmnácti let, která jí taktéž byla svěřena do výchovy, ke vzdělání či do péče, anebo je dané osobě podřízena v rámci pracovního poměru (věta druhá). Ochrana je poskytována i dětem mladším osmnácti let v případě, že se na nich dopustí sexuálního násilí jejich otec či matka, a to i v případě, že by se nejednalo o děti vlastní, nýbrž adoptované (věta třetí).

Na úpravě sexuálního zneužívání dětí je jasně vidět, jak podrobně a velmi specificky je německý trestní zákoník koncipován na rozdíl od naší trestněprávní úpravy. Snaha postihnout veškeré možné situace, které mohou nastat, či různé vysoké trestní sazby, při jejichž ukládání musí vzít soudy v potaz řadu kritérií a (v tomto případě) i všechna zmíněná ustanovení⁸³, na mě působí spíše zmateně a složitě. Naproti tomu z hlediska přehlednosti oceňuji rozdělení pohlavního zneužití na méně závažné formy (osahávání) a naopak na formy závažné (soulož, jiný obdobný způsob se souloží srovnatelný).

Mimo výše uvedené trestné činy, spadají do skupiny sexuálních trestných činů samozřejmě také delikty spojené s pornografií, těmito jsou *šíření pornografických děl (§ 184)*⁸⁴, *šíření děl s obsahem pornografického násilí nebo pornografií se zvířaty (§ 184a)*, *šíření, nabývání a držení dětské pornografie (§ 184b)*, *šíření, nabývání a držení pornografie s mladistvými (§ 184c)*, *šíření pornografie rozhlasem, mediálními a telekomunikačními prostředky (§ 184d)*. Opět je již ze samotného rozdělení jednotlivých skutkových podstat patrné značně podrobné

⁸³ Mám na mysli například situaci, kdy se ukládá trest dle § 176 odst. 1 pachateli, který se dopustí sexuálního jednání na dítěti mladším čtrnácti let a hrozí mu trest odnětí svobody v rozsahu od šesti měsíců do deseti let. Dle odst. 2 ve zvlášť závažných případech nebude dolní hranice trestní sazby nižší než jeden rok. Dle § 176a bude za čin uvedený v § 176 odst. 1 uložen trest odnětí svobody nikoli kratší než jeden rok, pokud pachatel během posledních pěti let byl již pro takový čin pravomocně odsouzen. Avšak § 176a odst. 4 stanoví, že pokud se činu uvedeného v § 176 odst. 1 dopustí pachatel dle § 176a odst. 1 (recidivista) a bude se jednat o případ méně závažný, bude pachateli uložen trest odnětí svobody od tří měsíců do pěti let.

⁸⁴ Dílem (Spisem/písemností – Schriften) jsou dle § 11 odst. 3 německého trestního zákoníku zvukové a obrazové záznamy, databáze, vyobrazení a jiná znázornění.

rozpracování této problematiky. První dvě ustanovení (tj. § 184, § 184a) upravují problematiku šíření tzv. prosté pornografie mezi osoby mladší osmnácti let a dále šíření tzv. tvrdé pornografie. Tato je upravena více méně obdobně jako v naší právní úpravě. Zatímco za šíření násilné pornografie hrozí u nás trest odnětí svobody až na jeden rok, zákaz činnosti či propadnutí věci, v německé úpravě může být pachatel potrestán až na tři roky odnětí svobody či peněžitým trestem. A naopak zatímco u nás hrozí za šíření pornografie dětem pachateli trest odnětí svobody na dva roky, v Německu za uvedený delikt pouze rok jeden.

Za povšimnutí stojí ustanovení § 184b a § 184c. Tyto upravují téměř shodně problematiku šíření, nabytí a přechovávání pornografie, a to jak dětské, tak samostatně i pornografická díla zobrazující mladistvé.⁸⁵ Přičemž za trestné činy související s dětskou pornografií hrozí samozřejmě vyšší tresty, a to trest odnětí svobody od tří měsíců do pěti let a za delikty v souvislosti s pornografií mladistvých trest odnětí svobody až tři roky nebo dokonce jen peněžitý trest.

Další úprava se zabývá problematikou prostituce, jedná se o trestné činy *kořistění z prostituce (§ 180)*, *kuplířství (§ 181a)*, *provozování zakázané prostituce (§ 184e)* a *prostituce ohrožující mravní vývoj dítěte (§ 184f)*. Prostituce jako taková není v Německu trestným činem a tudíž lze její výkon trestně postihnout jen v určitých případech. Trestné je tak například kořistění třetích osob na osobách prostituci vykonávajících, dále pak její provozování na místech, která jsou k tomuto účelu zakázána (např. městskými vyhláškami) či její provozování v blízkosti školských zařízení.⁸⁶ Poslední z trestných činů byl do našeho trestního zákoníku zaveden právě po vzoru německé úpravy.

Za zmínění také určitě stojí úprava jednotlivých trestných činů, jichž se pachatel dopouští na osobách, vůči nimž je v určitém postavení, kterého zneužívá. Jde o trestný čin sexuálního zneužívání vězňů, zadržených osob či osob umístěných v zdravotnických zařízeních (§ 174a), sexuální zneužití, kterého se dopouští osoba v úředním postavení, která je zainteresovaná do konkrétního trestní řízení (§ 174b) a sexuální zneužití, kdy pachatel využívá své postavení v rámci poradenského, terapeutického či pečovatelského poměru (§ 174c). V naší právní úpravě takto samostatně upravené trestné činy nenalezneme. Obdobou by

⁸⁵ Zákoník tu stanoví, že za dítě je považována osoba mladší čtrnácti let a za mladistvého osoba starší čtrnácti let a mladší osmnácti let.

⁸⁶ BÖTTNER, Sascha. *§ 184e StGB – Ausübung der verbotenen Prostitution*. [online] [citováno dne 12.3.2014] Dostupné z <http://www.rechtsanwalt-sexualstrafrecht.de/ausuebung-der-verbotenen-prostitution-184e-stgb/>

v naší právní úpravě byl zřejmě trestný čin sexuálního nátlaku, který ve svém odstavci druhém též postihuje pachatelovo jednání, kterého se dopustí přiměním oběti k sexuálnímu jednání zneužívaje svého postavení či její závislosti.

Závěrem bych ráda dodala, že na mě osobně působí německý trestní zákoník spíše poněkud nepřehledně a složitě. Je jistě kladem, že se německá úprava snaží pamatovat na veškeré situace, které by mohly nastat, a upravit je. Trestní zákoník se tímto stává transparentní. Takto konkretizované a jasně popsané základní či kvalifikované skutkové podstaty jistě přispívají k velké právní jistotě adresátů, což je velkou výhodou a kladem. Na druhou stranu tato snaha znamená vytvoření široké a obsáhlé úpravy, což postihnutí jednotlivých trestných činů vyžaduje. V souvislosti s tím se zároveň také obávám, že tato úprava svou rigiditou, znemožňuje určité uvážení ze strany soudu, který ji aplikuje, a jehož uplatnění je v určitých konkrétních případech vhodné. Pokud uvedenou úpravu srovnáme s naším trestním zákoníkem, můžeme konstatovat, že tento se s popisem jednotlivých skutkových podstat trestných činů oproti německé úpravě vypořádal poněkud obecněji. Nemyslím si však, že by toto nějak snižovalo jeho úroveň. Tam kde zákoník mlčí, naopak promlouvá judikatura, která se s řadou nejasných či víceznačných pojmů a situací (např. již zmiňovaným pojem „jiný obdobný pohlavní styk“) vypořádala velice obstojně. Zůstává tedy otázka, který z uvedených přístupů, z nichž každý má své klady i zápory, je lepší a vhodnější. Já osobně se přikláním k naší právní úpravě.

6 Osobnost pachatele

Jak již bylo dříve zmíněno, často dochází k zaměňování pojmů sexuální delikvence a sexuální deviace. Toto pramení z přesvědčení, že pachatelem sexuálně motivovaného trestného činu musí být nutně osoba trpící některou ze sexuálních deviací. Praxe však toto rozporuje. Nejčastější sexuální trestný čin – znásilnění, páchají totiž dle statistik převážně muži bez deviace. Stejně tomu tak je u druhého nejčastějšího sexuálního trestného činu, kterým je pohlavní zneužití.

Gödtel⁸⁷ uvádí, že každý člověk je víceméně potenciálním zločincem. Neexistuje jeden neměnný typ zločince, který by byl zcela jiný než ostatní lidé v jeho okolí. Osoba se tak stává pachatelem působením biologických, psychologických a sociálních faktorů. Za pachatele sexuálních trestných činů považuje hlavně muže, kdy tento jev chápe jako důsledek krize jejich identity a ztráty mužské role ve společnosti, k čemuž dochází hlavně vlivem ženské emancipace. Dle jeho názoru se muži napříč sociálními skupinami dopouští sexuálních deliktů, a to často z důvodu jejich subjektivního pocitu bezmoci a slabosti. Sexuální agresor si tak vlastně zvyšuje své pošramocené sebevědomí.

S ohledem na shora uvedené si tak pachatele můžeme rozdělit na pachatele trpící sexuální deviací a ty, kteří žádnou deviací netrpí.

6.1 Nedelegantní pachatelé

U těchto pachatelů, tzv. neparafilmím, často hovoříme o špatné sociální adaptaci. Tato dle Weisse⁸⁸ pramení z problémů v oblasti osobnostních rysů a vývojových faktorů, které tuto maladaptaci podmiňují. Můžeme je rozlišovat dle jejich charakteru do několika skupin, a to

- 1) ***Sociosexuálně a psychosexuálně nezralí muži*** – dopouštějí se sexuálních deliktů z důvodu neschopnosti osvojit si společenské normy sexuálního chování či z vysoké hladiny sexuálního napětí
- 2) ***Osoby s psychopatickou strukturou osobnosti*** – hovoříme převážně o jedincích s rysy nezdrženlivosti, krajní bezcitnosti, s tendencí okamžitého vyhovění svým sexuálním pudům. Jimi spáchané delikty se často vyznačují agresivitou.

⁸⁷ GÖDTEL, Reiner. *Sexualita a násilí*. 1. vydání, Praha: Český spisovatel, 1994, s. 82 – 83

⁸⁸ WEISS, Petr IN KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 88 – 89

- 3) ***Muži, u kterých jsou sexuální delikty podmíněně situačně*** – nejtýpější je případ deliktu spáchaného pod vlivem alkoholu, dále například dlouhodobou sexuální frustrací
- 4) ***Hypersexuální osoby se sníženou volní kontrolou a převahou pudu*** – tito jedinci často páchají sexuální trestné činy vyznačující se agresivitou nebo delikty hebefilního⁸⁹ charakteru
- 5) ***Osoby se sníženou schopností racionální kontroly sexuálního chování*** – snížená kontrola je u těchto způsobena vrozenou či získanou vadou ve sféře rozumových schopností. Máme na mysli retardované jedince mladšího věku, popř. o starší muže s určitým degenerativním poškozením. Tito pachatelé se dopouštějí především deliktů exhibicionistického, pedofilního či hebefilního charakteru.
- 6) ***Psychotici s těžkou duševní chorobou*** – tito páchají nejrůznější sexuální trestné činy. Avšak pravděpodobně jim lze přisuzovat jen nepatrný podíl z celkové sexuální kriminality.

Čírtková uvádí prakticky shodné rozdělení⁹⁰. Nadto se pak z pohledu sexuálních deliktů detailněji zaměřuje na nedevariantní pachatele znásilnění a pohlavního zneužívání (blíže následující subkapitoly).

6.1.1 Pachatelé znásilnění

Pachatelé trestného činu znásilnění bychom mohli kromě uvedeného rozdělení na deviantní a nedevariantní, dělit také např. dle toho, jaký je jejich vztah k oběti. Máme na mysli, zda se jedná o sexuálního agresora, který oběť zná či naopak. Dle statistiky Ministerstva vnitra z roku 1993 se až v 90 % případů jedná o znásilnění osobou oběti známou (souseda, kamarádka, atd.).⁹¹ Až velmi často dochází také k tzv. partnerským znásilněním, kdy je nejčastěji žena znásilněna partnerem či manželem, který se často domnívá, že s ohledem na své postavení má nárok na sexuální soužití. Dle mého názoru je toto jeden z příkladů mýtu, kterými je problematika znásilnění opředená. Domnívám se, že názor, dle kterého v partnerství a tím spíše v manželství nemůže dojít k znásilnění, nebo že takovéto znásilnění je ve srovnání se znásilněním mimo manželství méně závažné, stále

⁸⁹ Jedná se o náklonnost (zpravidla erotickou) vůči dospívajícím dívkám. Tato bývá považována za variantu pedofilie.

⁹⁰ Rozlišuje pachatele dle typů osobnosti pachatele do 5 základních skupin: 1) *Socializovaný (normální) typ*, 2) *neurotický typ*, 3) *psychopatický typ*, 4) *mentálně nedostačivý typ*, 5) *psychotický typ*.

⁹¹ Čerpáno z článku „Znásilnění, o kterých se nemluví“. [online] [citováno dne 6.3.2014] Dostupného z <http://stopznasilneni.cz/cz/znasilneni/znasilneni-o-kterych-se-nemluvi>

zastává poměrně velká část veřejnosti. Zároveň tento důvod bude zřejmě i jednou z mnoha dalších příčin, proč je u těchto trestných činů tak vysoká míra latence.

Z pohledu forenzní psychologie jsou dle Čírtkové⁹² zkoumání hlavně tzv. **sérioví znásilňovači**. Je tomu tak s ohledem na skutečnost, že tito vykazují značnou společenskou škodlivost, jelikož páchají znásilnění opakovaně a programově. Autorka uvádí typologii těchto sexuálních agresorů, kterou zavedla v roce 1980 FBI. Tato se opírá o poznatky z empirického výzkumu skutečných případů. Jedná se o rozdělení do čtyř skupin reflektující pachatelovu motivaci. 1) *Typ kompenzujícího pachatele* – kompenzuje svou sexuální nedostačivost. Čin, který dopředu plánuje a připravuje, se nevyznačuje přehnaným násilím, spíše pseudo-zdvořilým chováním. 2) *Typ pachatele testujícího svou moc* – zkouší svou moc (nadvládu). Jedná se o muže, který vystupuje jako agresivní suverén, avšak jeho motivací je posílit svou maskulinitu a naopak potlačit strach ze selhání. 3) *Typ tzv. zlostného nepřítele žen* – pachatel je poháněn touhou po pomstě. Znásilnění v jeho provedení je krátké a brutální a může vyvrcholit až vraždou oběti. Pachatel přepadá náhle a oběť je často symbolem pro objekt jeho nenávisti, který si pachatel v dětství vymodeloval. (Poslední skupina představuje typ pachatele, který je sexuálně deviantní, není proto relevantní pro tuto část kapitoly. Pro úplnost však uvádíme – 4) *typ sadisty* – pachatele vzrušuje utrpení oběti. Čin obvykle plánuje, oběť často zadržuje a mučí. Tito pachatelé se obvykle vyznačují průměrným až nadprůměrným IQ.)

6.1.2 Pachatelé pohlavního zneužívání

Dle autorky⁹³ tzv. **situční pachatelé (též krizoví)**. Jde o pachatele, kteří v dětství prošli normálním vývojem. Byli v plnohodnotném kontaktu se svými vrstevníky. Tyto osoby nejsou sexuálně orientovány výhradně na děti (netrpí tedy sexuální deviací), avšak v důsledku nějakých vnějších okolností mohou spáchat takovýto sexuální delikt. Často se jedná o nějakou náhlou negativní změnu (např. ztráta zaměstnání, úmrtí manželky), ale relevantní okolností mohou být i postupné a nenápadné změny v partnerských vztazích, např. když muž ztrácí své původní postavení vůči partnerce. Rozvíjí se u něj tak pocit mužské méněcennosti a často následují problémy v sexuální oblasti. Dalším podstatným faktorem pro počínající zneužívání je dostupnost dítěte. S ohledem na tento faktor není překvapivé, že

⁹² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 205 – 207

⁹³ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 185 – 186

často pachatelé zneužívají vlastní děti. Situační pachatelé preferují heterosexuální oběti. Od pachatelů trpící deviací v podobě pedofilie je odlišuje také fakt, že nevyhledávají dětskou pornografii.

Četnou podskupinou jsou dle autorky tzv. **primitivní pachatelé** (tzv. *vykořisťovatelé*). Jedná se o mentálně a sociálně slabé, zanedbané jedince, kteří jsou ve svém okolí neoblíbeni, jsou nevypočitatelní, popudliví, neschopní navázat jakékoli kontakty se svými vrstevníky. Uvedené je zřejmě důvodem, proč si za své oběti vybírají děti. Nepodaří-li se jim dítě vylákat, k čemuž často využívají různé strategie a triky, a je-li to nezbytné, neváhají použít násilí. Dítě berou pouze jako prostředek k vlastnímu sexuálnímu uspokojení.

Ne zcela výjimečné je v dnešní době páchání tohoto trestného činu ženou. Dle Čírtkové⁹⁴ lze **ženy pachatelky** rozdělit do tří skupin. První reprezentují **pachatelky milenky**. Tyto ženy se dopouštějí pohlavního zneužívání prepubertálních či pubertálních dětí (nejčastěji chlapců), ke kterým přistupují, jako by mezi sebou měli milenecký poměr. S dítětem jednájí jako s dospělým mužem, svádí ho. Žijí v přesvědčení, že s chlapcem prožívají pravou lásku, které společnost bezdůvodně brání. Druhá skupina je tvořena **spolupachatelkami**. Dopouští se zneužívání pod tlakem, nejčastěji pod tlakem svého partnera. Tomuto však často předchází dlouhodobé týrání samotné ženy. Třetí skupinu tvoří tzv. **pachatelky se zátěží**. Jedná se o ženy, které samy byly v dětství zneužívány. Dopouštějí se sexuálního násilí na vlastních potomcích, které zcela kontrolují.

6.2 Pachatelé deviantní

Tito jedinci se dopouštějí trestné činnosti v souvislosti se sexuální poruchou. Nutno podotknout, že stejně jako pachatelé nedevariantní se mohou dopustit sexuálního deliktu, tak naopak sexuální delikventi se takového činu dopustit vůbec nemusí.

Tzv. sexuální devianti trpí poruchami sexuální preference tzv. parafiliiemi. Tyto byly dle Mezinárodní klasifikace nemocí publikované Světovou zdravotnickou organizací definovány v 10. revizi (tzv. MKN-10) jako „*sexuální impulzy, fantazie nebo praktiky, které jsou neobvyklé, deviantní nebo bizarní*“.⁹⁵ Zároveň je z klasifikace patrné, že v celkovém souhrnu nalezneme sexuální

⁹⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 188 – 190

⁹⁵ Kritéria podle MKN-10, dle kterých lze diagnostikovat parafilii jsou: 1) jedinec prožívá sexuální touhy a fantazie týkající se neobvyklých aktivit či objektů, a tyto prožívá opakovaně, 2) těmto touhám či fantaziím vyhoví nebo je jimi alespoň citelně obtěžován, 3) daná preference je přítomna alespoň šest měsíců.

deviace jak neškodné a spíše jen obtížné pro společnost, tak i deviace velice nebezpečné, které směřují proti lidské důstojnosti, zdraví a životu (typicky máme na mysli sexuální vraždy).

Weiss⁹⁶ sexuální deviace dělí do dvou, resp. tří skupin, kdy tyto ještě dále rozděluje. Jedná se o deviace v aktivitě, deviace v objektu, a mimo těchto hlavních rozeznává ještě deviace kombinované (polymorfní).

6.2.1 Deviace v aktivitě

Jedná se o deviace, které jsou charakterizovány jako poruchy ve způsobu dosažení sexuálního vzrušení a uspokojení. Do této skupiny lze zařadit deviace méně nebezpečné, jako jsou: *Voyeurismus* – vzrušení je dosahováno při sledování anonymního nic netušícího objektu, který vykonává nějakou intimní činnost (masturbace, soulož, svlékání). *Exhibicionismus* – jedná se o odhalování genitálu před neznámými ženami. Toto je nejčastěji spojeno s masturbací. *Erotografomanie* – psaní erotických dopisů neznámému objektu (dnes se dle autora již s touto deviací toliko nesetkáváme. Dopisy byly nahrazeny SMS či e-maily, kdy tyto mají často sadistický podtext.). *Skatofilie* – jedná se o obscénní telefonování na náhodná telefonní čísla. *Frotérismus* – trpí jím muži, kteří uspokojují své vzrušení třením o neznámé ženy v tlačenicích. Jako poslední můžeme mezi tyto „méně nebezpečné“ deviace zařadit *tušérství* – jedná se o doteky mužů na intimních místech neznámých žen.

Dále se o trochu blíže zaměřím na pro společnost nebezpečnější formy sexuálních deviací, a to na *patologickou sexuální agresivitu*, *agresivní sadismus* a *sadismus*. Právě jedinci trpící těmito parafiliiemi jsou totiž mezi ostatními devianty nejčastěji pachatelé trestného činu znásilnění.

6.2.1.1 Patologičtí sexuální agresoři

U této deviace je sexuálního vzrušení a uspokojení dosahováno tím, že pachatel překonává odpor napadené anonymní ženy a minimalizuje její kooperaci.⁹⁷ Z uvedeného můžeme dovodit velkou společenskou nebezpečnost pachatele, kdy tento se dopouští násilí na ženách s cílem dosažení sexuálního vzrušení. Tímto jednáním pak může způsobit i těžkou újmu na zdraví, popř. i smrt oběti.

⁹⁶ WEISS, Petr. *Sexuální deviace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002, s. 33

⁹⁷ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 90

Pro jednání těchto pachatelů je obvyklé, že dochází k náhlému napadení neznámé ženy, kterou pachatel náhodně potká na nějakém odlehlém místě. Ženu nemučí, nesvazuje, nepoužívá k činu nástroje. Často se sexuálně vzruší a uspokojí již ve chvíli, kdy ženu srazí či udeří, v jiném případě až během násilné soulože.⁹⁸

Tito pachatelé jsou ve srovnání s pachateli jiných sexuálních deliktů mladší (výzkumy hovoří o věku do 30 let), přičemž ke spáchání prvních deliktů dochází do konce dvacátého roku věku. S ohledem na tuto skutečnost musíme podotknout, že často je složité rozlišit pachatele s touto sexuální poruchou od pachatelů mladistvých, které bychom mohli označit za doposud nevyzrálé a sociosexuálně nevyvinuté. Velmi časté je tu těchto pachatelů také spojení jejich deliktů s vlivem alkoholu. Charakteristická je také maladaptace jak profesionální, tak partnerská. Často má určitý vliv také výchovné prostředí. Bylo zjištěno, že jedinci, s touto diagnostikou byli v dětství často umístováni do ústavních zařízení nebo byl zjištěn defekt v identifikaci s otcem jako se vzorem (otec ve výchově chyběl či byl vůči dítěti odmítavý). Obecně jsou tyto pachatelé charakterizováni jako osoby s nedostatečnou sebekontrolou, s nízkou sociální inteligencí, s nízkou mírou empatie, impulzivně agresivní, nezralé a s absencí soucitu a pocitu viny.⁹⁹

6.2.1.2 Agresivní sadisté

Vedle patologické sexuální agrese je agresivní sadismus ještě nebezpečnější sexuální deviací. Podstatou této poruchy je jednání, při kterém dochází k znehybnění oběti a tím i vyloučení jakékoli její sexuální součinnosti. Z uvedeného plyne, že aby došlo k sexuálnímu vzrušení a následnému uspokojení, musí dojít před stykem či během něj, či i například místo styku, právě k znehybnění oběti. Mezi tyto devianty můžeme zařadit i většinu pachatelů sexuálních vražd. Je pravděpodobné, že většina těchto ani nechce oběť zavraždit, ale pouze znehybnit. Podstatná je pro ně možnost s obětí libovolně manipulovat. V extrémnějších případech může dojít i k poškození genitálu či oddělení částí těla (genitál, prsa). Důvodem je pozdější masturbace či dokonce jejich pojídání.^{100,101}

⁹⁸ BRZEK, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. 1. vydání, Praha: Karolinum, 1997, s. 34

⁹⁹ WEISS, Petr. *Sexuální deviace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002, s. 49 - 51

¹⁰⁰ Za všechny můžeme uvést známý případ několikanásobného sadistického vraha Ladislava Hojera, který se dopustil pěti sexuálních vražd, několika pokusů o znásilnění a dalších deliktů. Známy je hlavně pro brutální způsob vraždy oběti Ivany M. ze dne 31.1.1981, kterou nejprve zavraždil zasazením čtyřiceti bodných ran nožem, poté na ni vykonal soulož a následně ji odřízl genitál a prsa. Uvedené si odvezl s sebou z místa činu a doma uložil do ledničky. Dle jeho výpovědi se nad nimi následně několikrát sexuálně ukájel. Později vše uvařil ve slané vodě a část snědl. (Blíže ŠULC, Viktorín. *Panoptikum sexuálních vražd*. Praha: CAMIS, 2000, s. 93 – 114)

Můžeme jen doplnit, že pro sexuálního vraha, který je agresivním sadistou, je charakteristická sociální izolovanost a pocity méněcennosti. Spáchání takového sadistického činu mu dává pocit moci a triumfu. Ve vztahu k ženám mají tito devianti často obtíže s navazováním kontaktu. Často trpí i jinou sexuální deviací. Ze statistik plyne, že řada těchto pachatelů byla v dětství týrána či zneužívána, není u nich výjimečné užívání drog a alkoholu. V dětství docházelo z jejich strany k mučení zvířat. V dospělosti pak mají často velký zájem o zbraně, detektivní či sadistickou literaturu, při jejímž čtení dochází k jejich vzrušení. Klasická pornografie je však sexuálně nevzrušuje.¹⁰²

6.2.1.3 Sadisté

Sadismus je další z řady nebezpečných sexuálních deviací. Sadista je osobou, která je pohlavně vzrušována jak fyzickým, tak i duševním utrpením oběti. Zpravidla jej vzrušuje vědomí, že oběť je zcela v jeho moci. K pohlavnímu uspokojení proto dochází při ponižování oběti, při působení bolesti, často za použití mučících a zraňujících nástrojů, které mohou zanechat na těle i trvalé stopy po zraněních. Sadistické praktiky směřující k dosažení sexuálního vzrušení jsou různé od bičování (flagelace), svazování s cílem znehybnění (bondage), zasouvání předmětů či ruky do konečníku či pochvy, uvedením oběti do stavu bezbrannosti (alkoholem či jinou psychotropní látkou), v krajním případě může dojít i k uškrcení oběti.¹⁰³

V souvislosti se sadismem je často zmiňován i masochismus a to s ohledem na skutečnost, že často dochází u jedinců trpícími těmito poruchami k výskytu obou těchto deviací. Masochismus na rozdíl od sadismu je naprosté podřízení odevzdání se jedince do rukou svého sexuálního partnera (často jsou tyto představy realizovány prostřednictvím najatých prostitutek). Můžeme se i setkat s tzv. partnerským sadomasochismem. V tomto případě máme na mysli vztah, který má konsenzuální podobu.

I pod tuto kategorii sexuální deviace bychom mohli zařadit sexuální vrahy. Na rozdíl od agresivních sadistů, kteří oběť zavraždí náhle a rychle, u sadistů (tzv. pravých sadistů) dochází před samotnou vraždou k mučení a týrání oběti.

¹⁰¹ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Z násilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 93

¹⁰² KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Z násilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 95

¹⁰³ WEISS, Petr. *Sexuální deviace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002, s. 64 - 67

Brzek¹⁰⁴ k uvedenému dodává, že rozlišení mezi patologickým sexuálním agresorem a sadistou může být pro znalce obtížné, a to hlavně s ohledem na skutečnost, že pachatel může mít zájem na zatajení některých podstatných skutečností ze svého sexuálního života a prožívání. Nutno ale podotknout, že pro rozhodování soudu nebude přesné diagnostické zařazení pachatele až tak podstatné s ohledem na fakt, že se jedná o deviace obdobně nebezpečné.

6.2.2 Deviace v objektu

Tyto poruchy jsou charakteristické pro pachatelovo zaměření erotické touhy na určitý neadekvátní objekt. Řadíme sem například *transvestitismus* či *fetišismus*, ale z hlediska společenské nebezpečnosti je nejvýznamnější *pedofilie*.

6.2.2.1 Pedofilie

Jedná se o sexuální deviaci, která je charakteristická zaměřením pachatele na objekty ve věku prepubertálním. Pedofil se tedy orientuje nejčastěji na děti od pěti do dvanácti let, a to s ohledem na skutečnost, že tito devianti preferují fyzickou nezralost objektu. Máme na mysli nepřítomnost sekundárních pohlavních znaků (absence pubického ochlupení, prsou u dívek). V rámci pedofilie můžeme rozlišovat ještě tzv. *hebefiliu*, kdy se deviantní jedinec zaměřuje na dospívající dívky, u kterých se již vyskytují známky pohlavního dospívání, a tzv. *efebofilii*, která je obdobou hebefilie, avšak deviant se zaměřuje na dospívající chlapce¹⁰⁵.

Čírtková¹⁰⁶ pedofilní jedince charakterizuje jako osoby jednoznačně a výhradně zaměřené na děti, kteří mají vzrušivé pedofilní fantazie a sny. Práví pedofilové si často vybírají určitý typ oběti (obdobného věku, postavy, chování, atd.).

Z pohledu nebezpečnosti pro společnost je nejzávažnějším případem tzv. sadistický pedofil. Jedná se o deviaci, která spočívá v sadismu¹⁰⁷ namířenému proti dítěti. Takový druh pedofila je nejnebezpečnější proto, že je chápán jako „lovec“, který si vyhlíží svou oběť. Podobně jako u základní formy sadismu i tady obvykle dochází k usmrcení oběti a jejího zbavení. Dle mého názoru jsou to právě tito sadističtí pedofilové, kteří čas od času zaplní titulky novin a ostatní média s ohledem na brutalitu a způsob provedení tohoto zneužití.

¹⁰⁴ BRZEK, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. 1. vydání, Praha: Karolinum, 1997, s. 35

¹⁰⁵ WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005, s. 14,

¹⁰⁶ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 187

¹⁰⁷ Blíže k sadismu viz kapitola 6.2.1.3 *Sadismus*

Závěrem jen zmíním, že často dochází ke ztotožňování pojmů pedofilního chování a pohlavního zneužívání. Avšak tyto pojmy nejsou shodné. Pohlavního zneužití dítěte se mohou dopustit i jedinci bez deviace. Praxe dokonce nasvědčuje tomu, že tito jedinci páchají převážnou většinu těchto trestných činů. Naproti tomu jedinci trpící pedofilií se sexuálního násilí na dětech v podobě pohlavního zneužití nemusí za celý život vůbec dopustit. Výjimku tu budou vždy tvořit právě výše zmínění pedofilní sadisté. Weiss¹⁰⁸ uvádí, že mnoho pedofilů inklinuje k dětem i pro jejich vnímání světa, které je jim blízké. Dětem rozumí, jsou v dětském kolektivu velmi dobře přijímání, hrají jakousi roli staršího kamaráda. Pedofilové tak v těchto případech nemusí kontakt s dětmi vyhledávat pouze pro uspokojení sexuálních potřeb, ale pro prožití iluze dětského světa.

6.3 Ochranná opatření

Myslím, že s ohledem na problematiku trestné činnosti páchané sexuálními delikventy, kteří mohou být s ohledem na jejich poruchu trestně neodpovědnými (v jiném případě trestně odpovědnými, ale při zmenšené přičetnosti), je vhodné zařadit také kapitolu týkající se ukládání ochranných opatření.

Ochranná opatření spadají do systému trestních sankcí, které stanoví trestní zákoník. Vedle trestů jsou dalšími prostředky, jimiž lze dosáhnout účelu zákona. Podstatnou odlišností je skutečnost, že na rozdíl od trestů je lze uložit i osobám, které nejsou trestně odpovědné, ať už pro svůj věk či pro nepřičetnost. Smyslem ochranných opatření není potrestat pachatele, ale chránit společnost i jeho samého. Tyto musí být ukládány v souladu se zásadami přiměřenosti a subsidiarity. Tyto zásady zavedené novým trestním zákoníkem jsou velmi důležité, jelikož uvedenými opatřeními dochází k zásahu do základních lidských práv a svobod, a to rovněž u osob, které ani nemusí být při naplnění zákonem stanovených podmínek trestně odpovědné.

Trestní zákoník zná čtyři základní ochranná opatření, tyto jsou zakotveny v § 98. Jedná se o ochranné léčení, zabezpečovací detenci, zabránění věci a ochrannou výchovu (která je ukládána osobám mladistvým). Z hlediska sexuálních deviací jsou pro nás relevantní dvě z těchto opatření, a to ***ochranné léčení*** a ***zabezpečovací detence***. Tyto mohou být uloženy vedle trestu i samostatně. Zákoník vylučuje uložení ochranného léčení vedle zabezpečovací detence.

¹⁰⁸ WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005, s. 15

6.3.1 Znalecký posudek

O uložení ochranného opatření (v našem případě ochranného léčení či zabezpečovací detence) rozhoduje soud na návrh státního zástupce či i bez návrhu, a to na základě předložených důkazů, kdy směřodatným je hlavně znalecký posudek. K jeho vypracování jsou přibíráni znalci, a to z oboru psychiatrie, popř. z oboru sexuologie, a dále pak z oboru psychologie. Ze znaleckého posudku by mělo vyplývat, zda je pachatel nebezpečný pro společnost a zda byl pachatel v době spáchání činu příčetný¹⁰⁹ či nepřičetný, popř. ve stavu zmenšené nepřičetnosti. Problematická je ale skutečnost, že znalci na tuto otázku nemohou přímo odpovědět, jelikož pojem *příčetnost* je pojmem výhradně právním. Znalec se tak musí ve svém zkoumání zaměřit na to, zda pachatel trpí duševní poruchou a zdali tato nějakým způsobem ovlivnila jeho ovládací a rozpoznávací schopnosti v době spáchání trestného činu.

Znalci z oboru psychiatrie se při zpracovávání znaleckého posudku zaměřují na zodpovězení otázek, zda subjekt v době spáchání trestného činu trpěl, popř. zda trpí, duševní poruchou, zdali byl schopen v době spáchání trestného činu ovládnout své jednání a rozpoznat jeho protiprávnost, zda je společensky nebezpečný a zda, popř. jaké navrhuje ochranné opatření. Vedle toho znalci z oboru sexuologie zkoumají především, zdali posuzovaný subjekt trpí nějakou sexuální deviací, blíže také zkoumají jeho partnerské vztahy. Součástí takového znaleckého posudku by mělo být i *vyšetření falometrické*, kdy je subjekt testován prostřednictvím tzv. falometru, kdy tento registruje změny pohlavního údu během předkládaných erotických stimulů.¹¹⁰ Dále pak znalci z oboru sexuologie zodpovídají též otázky ohledně ochranných opatření a společenské nebezpečnosti.

Obtížnější při zpracování znaleckého posudku může být například posouzení prognostických otázek, zda vzhledem k osobnosti pachatele postačí uložení ochranné léčby, či zda je nutné s ohledem na ochranu společnosti uložit zabezpečovací detenci. Blatníková¹¹¹ k tomu vhodně poznamenává, že v takovém případě, je na místě přibrat znalce s praktickými zkušenostmi, tj. zkušenosti s výkonem ochranného léčení.

¹⁰⁹ Příčetnost jako takovou trestní zákoník nedefinuje. Můžeme však říci, že ji vymezuje negativně, když poskytuje definici nepřičetnosti a zmenšené nepřičetnosti. Srovnej ustanovení § 26 a § 27 trestního zákoníku.

¹¹⁰ PAVLOVSKÝ, Pavel a kol., *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3. rozšířené a aktualizované vydání, Praha: Grada, 2009, s. 169

¹¹¹ BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Problematika zabezpečovací detence*. 1. vydání, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 58

Pouze pro představu uvádím výňatek ze znaleckého posudku, publikovaného ve studii Š. Blatníkové¹¹²: „Z psychiatrického hlediska považují pobyt obviněného na svobodě za nebezpečný pro přítomnost sexuální deviace. Proto navrhuji uložení ochranné léčby ústavní sexuologické. Vzhledem k charakteru osobnosti, úrovně intelektu na straně jedné a na straně druhé převažujícímu zaměření české sexuologie na léčení poruch sex. preference psychoterapeutickými a režimovými opatřeními, které je posuzovaný jen zcela limitovaně schopen respektovat, doporučuji umístění v detenčním ústavu.“

6.3.2 Ochranné léčení

Jedná se o jeden z druhů ochranných opatření zakotvený v ustanovení § 99 tr. zákoníku. Jeho účelem je terapeutické působení na pachatele trestného činu nebo činu jinak trestného. Cílem není odstrašit pachatele, ale zajistit ho a zároveň působit na jeho nápravu. Konečným účelem je snaha vyléčit pachatele a předejít tak nebezpečí dalšího porušování či ohrožování právem chráněných zájmů, nebo alespoň snížit nebezpečí dalšího porušení, dosažením alespoň takového léčebného efektu, kdy pobyt pachatele na svobodě nebude již nebezpečný.¹¹³

Obligatočně soud uloží ochranné léčení:

1) Pachateli, který spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti, jenž si ani z nedbalosti nepřivodil sám. Soud tak sníží trest odnětí svobody pod dolní hranici trestní sazby, pokud má za to, že vzhledem ke zdravotnímu stavu pachatele bude možno při současném uložení ochranného léčení dosáhnout jeho nápravy i kratším trestem. Ochranné léčení je tak uloženo vedle zkráceného trestu. (§ 40 odst. 2)

2) Pachateli, který spáchal trestný čin ve stavu zmenšené přičetnosti (kterou si ani z nedbalosti nepřivodil sám) **nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou**, kdy soud dospěje k závěru, že lze upustit od potrestání, jelikož ukládané ochranné léčení zajistí nápravu pachatele a ochranu společnosti lépe než trest. (§ 47 odst. 1)

3) Pachateli, který není pro nepřičetnost trestně odpovědný a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. (§ 99 odst. 1) V takovémto případě vyvstává obava z opakování závažné trestné činnosti a tedy útoku na zájmy chráněné zákonem.

¹¹² BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Problematika zabezpečovací detence*. 1. vydání, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 64

¹¹³ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, s. 1157

Soud může ochranné léčení uložit i fakultativně:

4) Pachateli, který spáchal trestný čin ve stavu vyvolaném duševní poruchou a jeho pobyt na svobodě je nebezpečný. (§ 99 odst. 2 písm. a))

5) Pachateli, který zneužívá návykovou látku, a pod jejím vlivem či v souvislosti s jejím užíváním spáchal trestný čin. Avšak soud ochranné léčení neuloží, pokud by bylo zřejmé, že jeho účelu nelze dosáhnout vzhledem k osobě pachatele. (§ 99 odst. 2 písm. b))

Soud ukládá ochranné léčení ve formě *ambulantní* či *ústavní*. Při ambulantním léčení je osoba ponechána na svobodě a pouze pravidelně dochází do zdravotnického zařízení, kde se podrobuje léčebnému režimu dle pokynů příslušného zařízení. Tato forma je ukládána pouze v případech, kdy lze očekávat, že účel léčení lze naplnit i při pobytu pachatele na svobodě, a zároveň, kdy od léčené osoby nehrozí nebezpečí. V případě, že soud po zhodnocení všech provedených důkazů a skutkových okolností případu dojde k názoru, že při ambulantní formě nebude účel ochranného léčení splněn, nařídí výkon ochranného léčení ve formě ústavní. S ohledem na citelný zásah do svobody jedince, je vyžadováno skutečně pečlivé zvážení veškerých okolností. Ústavní léčení je vykonáváno zpravidla v psychiatrických léčebnách.

Při uložení ochranného opatření vedle trestu odnětí svobody, bude ochranné léčení vykonáno po nástupu k výkonu trestu, pokud to věznice, v níž je trest vykonáván, umožňuje. V jiném případě bude léčení vykonáno po ukončení trestu či ještě před jeho nástupem, pokud by se jím tak lépe zajistil účel léčení.

Závěrem můžeme jen dodat, že ochranné léčení ve formě ústavní může soud samozřejmě změnit na formu ambulantní a naopak. Může tak rozhodnout na základě výsledků průběhu léčby. Rovněž je možné za určitých podmínek změnit ochranné léčení na zabezpečovací detenci. Dále také uvedeme, že ochranné léčení má omezenou dobu trvání, a to na dva roky. Avšak s ohledem na odst. 6 citovaného ustanovení, který stanoví, že „ochranné léčení potrvá, dokud to vyžaduje jeho účel“, lze toto prodloužit vždy na další dva roky, a to na návrh státního zástupce či zdravotnického zařízení.

6.3.3 Zabezpečovací detence

Ochranné opatření bylo poprvé upraveno zákonem č. 129/2008 Sb., o výkonu zabezpečovací detence. Důvodová zpráva k trestnímu zákoníku k uvedenému

institutu uvádí, že tento byl do našeho právního řádu zaveden po vzoru zahraničních úprav. Toto opatření má vyřešit problém s výkonem ústavní léčby v psychiatrických léčebnách u pacientů, kteří jsou zvláště nebezpeční. Jedná se především o osoby, které lze označit za „*nepodrobivé, nespolupracující, sociálně těžce maladaptované a agresivní, osoby, které odmítají, či dokonce sabotují, léčbu a v negativním smyslu tak ovlivňují pacienty ostatní*“. Dále pak jde o osoby, které jsou postiženy neléčitelnou chorobou či osob s těžkými poruchami osobnosti. Praxe ukázala, že takovéto případy nelze řešit běžným způsobem v rámci psychiatrické léčebny. Tyto léčebny zavádějí změny reflektující zásady humanismu a přestávají být tak způsobilé k zacházení s těmito pacienty. V těchto zařízeních pak například hrozí útoky agresivních pacientů či jejich útěky.¹¹⁴

Obligatorně soud uloží zabezpečovací detenci v případě, kdy

1) pachatel spáchal zločin ve stavu zmenšené přičetnosti nebo ve stavu vyvolaném duševní poruchou. Zároveň soud musí dospět k závěru, že není možné očekávat, že uložení ochranného léčení by vedlo k dostatečné ochraně společnosti, a má tak za to, že uložena detence zajistí nápravu pachatele a ochranu společnosti lépe než trest. (§ 47 odst. 2)

2) pachatel, který se dopustil činu jinak trestného, který by naplňoval znaky zločinu, není pro nepřičetnost trestně odpovědný. Zároveň musí být jeho pobyt na svobodě nebezpečný a rovněž nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem léčby k dostatečné ochraně společnosti. (§ 100 odst. 1)

Fakultativně může soud uložit toto opatření s přihlédnutím k osobě pachatele a jeho dosavadnímu životu a jeho poměrům:

3) Pachatel, který spáchal zločin ve stavu vyvolaném duševní poruchou, zároveň je jeho pobyt na svobodě nebezpečný a rovněž nelze očekávat, že by uložené ochranné léčení s přihlédnutím k povaze duševní poruchy a možnostem působení na pachatele vedlo k dostatečné ochraně společnosti. (§ 100 odst. 2 písm. a))

4) pachatel, který užívá návykové látky v případě, že tento opětovně spáchal zločin, a to i přesto že již pro zločin spáchaný pod vlivem nebo v souvislosti se

¹¹⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník. Dostupná z Beck-online [databáze] [citováno dne 4.3.2014]

zneužívání návykové látky byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta. Zároveň také nelze očekávat dosažení dostatečné ochrany společnosti uložením ochranného léčení, a to i s ohledem na již projevovaný postoj pachatele k ochrannému léčení.

Zabezpečovací detenci může soud uložit samostatně, při upuštění od potrestání, anebo i vedle trestu. Byla-li zabezpečovací detence uložena vedle nepodmíněného trestu odnětí svobody, vykoná se po výkonu nebo jiném ukončení trestu odnětí svobody. Byl-li uložen nepodmíněný trest odnětí svobody v době výkonu zabezpečovací detence, její výkon se na dobu výkonu takového trestu odnětí svobody přerušuje. Po skončení výkonu trestu se pokračuje ve výkonu zabezpečovací detence.

Podstatné je zdůraznit, že zabezpečovací detence má charakter subsidiární vůči ochrannému léčení, a to s ohledem na její citelný zásah do základních práv jedince. V souvislosti s uvedeným můžeme zmínit poněkud problematickou otázku týkající se ukládání zabezpečovací detence i osobám, které odmítají doporučenou léčbu. Válková¹¹⁵ k této problematice, kterou dle ní prosadila zejména odborná, forenzně psychiatrická veřejnost, uvádí, že institut zabezpečovací detence by měl být předně chápán jako opatření, které má řešit až krajní případy, kdy pobyt pachatele na svobodě by pro společnost, i po jeho propuštění z dlouhodobého výkonu trestu odnětí svobody, znamenal vážné nebezpečí. Autorka se dále zamýšlí nad otázkou, zdali by zabezpečovací detence i přes své zařazení mezi ochranná opatření, neměla být pojímána spíše jako *represivně preventivní opatření* ukládané skutečně jen tam, kde se jedná o jedince společensky nebezpečného a u kterého ostatní sankce selhaly a jiné nelze uložit s ohledem na nepřičetnost tohoto jedince. V zásadě s autorkou souhlasím v myšlence, že zabezpečovací detence by skutečně měla být pojímána spíše jako ultima ratio. Nejsem si jistá, zdali bylo vhodné zavedení možnosti uložení tohoto opatření i osobám, kteří „pouze“ opakovaně odmítají léčbu či *jinak projevují negativní postoj k ochrannému léčení*.¹¹⁶ Obávám se případů, kdy by se „méně trpěliví“ zdravotní pracovníci mohli pokusit, po prvních neúspěšných snahách terapeutického působení na léčenou osobu, ihned tuto přesunout do zabezpečovací detence, která je však koncipována s ohledem na svůj účel spíše jako vězeňské

¹¹⁵ VÁLKOVÁ, Helena. K „trestněprávnímu obsahu“ duševní poruchy a jeho souvislostem s přípustností zabezpečovací detence u některých pachatelů. Beck-online [databáze]. Trestněprávní revue, 2011, č. 9, s. 253. [citace: 4.3.2014] Dostupné z www.beck-online.cz

¹¹⁶ Srovnej ustanovení § 99 odst. 5 trestního zákoníku

zařízení. Samozřejmě je zde na soudu, aby ten rozhodl o změně ochranného opatření, avšak nutno podotknout, že tento bude rozhodovat na základě návrhu a podkladů doložených zdravotnickým zařízením, které samo změnu tohoto ochranného opatření požaduje. Osobně se tedy kloním spíše k názoru, že zavedení této úpravy nebylo příliš vhodné.

Závěrem můžeme dodat, že zabezpečovací detence se vykonává v ústavech pro výkon zabezpečovací detence v Brně a v Opavě.¹¹⁷ V uvedených zařízení je nad umístěnými osobami vykonávána zvláštní ostraha a tito jsou zařazeni do léčebných, psychologických, vzdělávacích, pedagogických, rehabilitačních a činnostních programů. Délka zabezpečovací detence není stanovena. Opatření trvá, *dokud to vyžaduje ochrana společnosti*. Avšak nejméně jednou za dvanáct měsíců (u mladistvých jednou za šest měsíců) příslušný soud přezkoumá, zda trvají důvody detence. Soud může i při splnění zákonných podmínek rozhodnout o změně zabezpečovací detence na ústavní ochranné léčení.

¹¹⁷ V současné době je v detenčních ústavech umístěno celkem 38 osob, a to 27 v Brně (24 mužů a 3 ženy) a 11 v Opavě (muži). Informace dostupné z <http://www.vscr.cz/>

7 Osobnost oběti

Osobností oběti se zabývá vědní disciplína viktimologie, tzv. nauka o obětech. Tato disciplína zkoumá oběť trestného činu, aby zjistila, jakou roli hraje v motivaci pachatele. Zkoumá její chování v době útoku, zabývá se jejími pocity a reakcemi. Poznatky zjištěné viktimologií slouží k vypracování tzv. modelu bezpečného chování. Jedná se o souhrnné poznatky o tom, jakým způsobem lze předejít tomu, aby se osoba stala obětí a jakými preventivními opatřeními snížit riziko ohrožení.¹¹⁸

Jak již bylo několikrát zmíněno, sexuální trestné činy, jsou považovány za jednu z nejzávažnějších trestných činů a to s ohledem na skutečnost, že zasahují do pohlavní a tělesné integrity jedince. Není proto divu, že v této oblasti je tak vysoká míra latence. Kovář¹¹⁹ jako nejčastější příčiny malé ochoty oznamovat sexuální delikty uvádí: *vztah k pachateli* – statistiky uvádějí, že až tři čtvrtiny pachatelů se s obětí před trestným činem již znalo (kolegové, sousedé, známí) a přibližně jedna čtvrtina pachatelů pak napadá své bývalé manželky či přítelkyně. Dalším důvodem jsou *důkazní problémy*. U sexuálních trestných činů, jako je znásilnění či pohlavní zneužívání, není snadné zajistit potřebné důkazy, pokud zrovna nedošlo například k těžkému ublížení na zdraví. Důkazy o tom, že bylo použito násilí, tak vůbec nemusí být z nejrůznějších důvodů k dispozici. Jediným důkazem je pak výpověď poškozené stojící proti výpovědi pachatele. Oběti se tak často obávají, že uvedený důkaz „nebude stačit“. Dalším důvodem neoznamování je *subjektivní zátěž plynoucí z trestního řízení*. Oběti se obávají průběhu vyšetřování a soudního řízení. Mají obavu z jeho délky, z nutnosti podstoupit znalecký posudek, obávají se, že budou muset veřejně odpovídat na zraňující otázky a také, že se budou muset opětovně setkat s pachatelem. Rovněž častým důvodem vysoké míry latence je *sekundární viktimizace a stigmatizace oběti*. Oběti se obávají, že budou společností „odsuzovány“, že svým jednáním či vzhledem pachatele vyprovokovaly či že trestný čin zavinily svou lehkovážností.

7.1 Oběti znásilnění

Asi nejčastějšími oběťmi sexuálního násilí jsou oběti znásilnění. S ohledem na uvedené a zároveň s odkazem na zaměření této práce se nadále budu věnovat již

¹¹⁸ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2. rozšířené vydání. Praha: Portál, 2004, s. 187

¹¹⁹ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Z násilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 57

jen těmto obětem. Tyto oběti bychom mohli rozdělit na *oběti vztahového znásilnění* a *oběti útočného znásilnění*. Rozdělení na tyto dva typy by nám mohlo pomoci pochopit, za jaké situace se znásilnění odehraje a jak se při něm oběť cítí a chová. **Oběť vztahového znásilnění**, která měla předtím s pachatelem přátelský vztah, či mezi nimi byly sympatie, je zmatená a zaskočená sexuálním násilím. Ať už byla mezi obětí a pachatelem krátkodobá či dlouhodobá interakce, oběť ve většině případů po znásilnění pocítuje vinu. Bezprostřední reakce oběti spočívá ve snaze zmírnit agresi útočníka, mohou se objevit i projevy povrchní sympatie a snaha o jakýsi smír s agresorem. Mylně je to někdy považováno za smíření či odpuštění pachateli. Naopak se ale jedná o reakci, která je navozena strachem.¹²⁰

Oběť útočného znásilnění prožívá naproti tomu především strach a silný stres, který je způsoben náhlým a překvapivým kriminálním útokem. Její bezprostřední reakce po činu je motivována snahou zajistit si pocit bezpečí (může jít například o rychlý odchod domů či na jiné místo, kde se bude oběť cítit bezpečně). Jinou reakcí může být ustrnutí. Oběť bezcílne vyčkává na místě činu a stává se nekontaktní.¹²¹

Řada psychologických studií se zabývá ve vztahu k znásilnění tím, co vlastně oběti cítí v průběhu útoku a jak reaguje. Na základě těchto výzkumů se pak odborníci snaží nalézt nejúčinnější strategii obrany, která by vedla k překažení úmyslů pachatele. Jeden z řady takovýchto výzkumů vzešel z vybraného vzorku 21 žen, které byly oběťmi znásilnění. Tyto měly posoudit, který z emočních stavů uvedených v dotazníku při sexuálním napadení prožily. Na základě toho byly vybrány ty stavy, které se zpravidla vždy vyskytují při znásilnění a u nich uvedená procenta znamenají jejich četnosti. Nejčastější pocit, který oběti prožívají je **strach ze smrti** (90%), dále pak **bezmocnost** (60%), **vztek** (55%), **ponížení** (40%), **hnus** (40%) a **pocit odstupu, distance** (oběť jednající s „chladnou hlavou“) (20%). Jiné výzkumy se pro změnu soustředily právě na typy obranných strategií, které oběti použily. Nejčastější byl verbální odpor. Druhou nejčastější reakcí byl nekonfrontační odpor, tedy snaha bránit se, ale nikterak intenzivně. Další reakcí byl útek, dále konfrontační odpor, který spočívá zejména ve fyzické obraně, a poslední strategií byla naprostá pasivita. Oběti vypovídaly, že obranu volily a na napadení reagovaly spontánně a intuitivně. Nedokázaly říci,

¹²⁰ Uvedená reakce je připodobňována k tzv. Stockholmskému syndromu, kdy dochází k vytvoření specifické pozitivní emoční a afektivní vazby a závislosti oběti na pachateli.

¹²¹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila IN KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 63-67

proč se v dané situaci rozhodly právě pro určitý typ obrany. Dodáme, že v současnosti se odborné studie zabývající se touto problematikou shodují, že neenergický a málo intenzivní odpor je spíše neúčinný, co víc je poměrně nebezpečný. Prosby o slitování či tzv. měkké odmítání dle odborníků spíše ještě zvyšují pravděpodobnost pokračování v sexuálním útoku.¹²²

Následky znásilnění

Literatura shrnuje následky znásilnění pod pojem tzv. rape trauma. Jedná se o jakýsi zástupný termín pro obecně platnou kategorii posttraumatické stresové poruchy. Syndrom znásilnění bychom mohli rozdělit do dvou fází, a to na *fázi akutní (fáze dezorganizace)* a *fázi dlouhodobou (fáze reorganizace)*. V **akutní fázi** se setkáváme jak s reakcemi fyzickými tak psychickými. Mezi ty fyzické můžeme zařadit – poruchy spánku, poruchy příjmu potravy, dále i tělesné obtíže (krvácení či výtoky v oblasti genitálu). Naproti tomu do psychických reakcí bychom mohli zařadit úzkost, strach (zda pachatel nezaútočí opětovně, zda se oběť nenakazila nějakou přenosnou pohlavní chorobou či zda není těhotná), pocit viny, ponížení, vztek, častá je i amnézie oběti na dobu napadení. Nezřídka se u oběti objeví kompulzivní přemítání o tom, co se dalo udělat jinak a jak mohla oběť pachateli uniknout. Druhá fáze je **reorganizace**. Ta může trvat několik týdnů, ale i měsíců či dokonce let. Dotčená oběť může zcela změnit styl života, přestěhovat se, opustit partnera či být jím opuštěna. Nezřídka má oběť problémy „vrátit se“ do běžného života. Poškozená oběť může trpět poruchami spánku, nočními můrami, atd. Oběti se také často stahují do izolace, vyhýbají se společnosti, mají strach z cizích lidí, objevuje se u nich nadměrná lekavost, poruchy příjmu potravy, sexuální problémy a zaznamenány byly i sebevražedné pokusy oběti.¹²³ Je to fáze, ve které se oběť snaží „získat zpět“ svůj život. Mnoho obětí v této fázi vyhledá odbornou pomoc.

Reviktimizace

S výše uvedeným souvisí i problematika *reviktimizace*. Jedná se o skutečnost, kdy se jedinec, který se stal obětí trestného činu, stane obětí opětovně. Zajímavé je, že problematika reviktimizace je spíše pravidlem než výjimkou a časový úsek mezi první a druhou viktimizací zpravidla nepřesáhne půl roku až jeden rok. První a druhá viktimizace nemusí, ale mohou pocházet ze stejných druhů trestných činů.

¹²² ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 195-197

¹²³ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 108 - 109

Dochází k tomu díky existenci tzv. predestinované oběti. Jedná se o osobu, která přitahuje pachatelovu pozornost díky svým nespecifikovaným vlastnostem. Čírtková¹²⁴ k uvedenému zavádí pojem tzv. *kariéry oběti*. Koncepce tohoto modelu je založena na faktu, že oběť se stala první viktimizací zranitelnou. Taková osoba do okolí vysílá signály slabosti, nedostatku energie, neopatrnosti, je nesebejistá, má pocit bezmocnosti. Oběť na základě uvedeného následně vytváří pasivní a submisivní vzorce chování. Paradoxně tím tak samu sebe zatěžuje vyšší rizikovostí. Praxe ukázala, že dříve než se oběť stihne vyrovnat s následky prvního napadení, stává se často snadnou kořistí napadení dalšího.¹²⁵

Sekundární viktimizace

Jedním z problémů, který má podíl na skutečnosti, že je u tohoto trestného činu tak vysoké procento latence, je tzv. *sekundární viktimizace*. Tato problematika spočívá v nevhodném či necitlivém chování vůči oběti trestného činu, kterého se dopouští okolí oběti. Toto neadekvátní chování pak oběť pocítuje jako další psychickou újmu, trpí pocitem bezpráví a nejistoty. I toto „napomáhá“ ke vzniku a prohloubení posttraumatické stresové poruchy. Sekundární viktimizace tak není přímým důsledkem trestného činu, nýbrž vzniká jako reakce na jednání institucí a jednotlivců vůči oběti.

Z analýzy provedené občanským sdružením Bílý kruh Bezpečí¹²⁶ vyplývá, že jako druhý nejčastější zdroj sekundární viktimizace považují oběti orgány činné v trestním řízení. Tyto orgány jsou takto vnímány zejména z důvodu, že neposkytují srozumitelné informace o postupu a průběhu vyšetřování, dále pak dle obětí neprojevují dostatečný zájem o bezpečí oběti, výsledk provádějí v nevhodných podmínkách (nedůstojné místo, rušivé vlivy), dále pak dle obětí kladou „zraňující“ otázky ohledně sexuální anamnézy oběti. Byla dokonce uváděna snaha orgánů rozmluvit oběti podání trestního oznámení.¹²⁷ Nežádka jsou i popisovány případy, kdy se policista domnívá, že výpověď oběti je pouhým neoprávněným nařčením a odmítá tak akceptovat skutečnost, že se daná osoba

¹²⁴ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, s. 136 - 139

¹²⁵ Často uváděným příkladem je případ mladé dívky, která se při cestě domů stala obětí loupežného přepadení. Jen náhodou však unikla smrtelnému zranění. Tři měsíce po přepadení byla znásilněna.

¹²⁶ Bílý kruh bezpečí je občanské sdružení založené roku 1991. Jeho cílem je poskytovat přímou pomoc obětem a svědkům trestných činů, podílet se na prevenci kriminality a dále také usilovat o zlepšení práv a postavení poškozených v trestním řízení.

¹²⁷ POLMOVÁ, Olga. *Právo oběti trestné činnosti na citlivé zacházení*. [online] Trestněprávní revue, 2009, č. 4 [citováno dne 14.3.2014] Dostupné z: http://www.ipravnik.cz/cz/clanky/trestni-pravo/art_6152/pravo-obeti-trestne-cinnosti-na-citlive-zachazeni.aspx#2

skutečně stala obětí trestného činu. Kovář¹²⁸ uvádí, že „častou výtkou je nevhodné komentování a mentorování (poznámky typu "co jste čekala, že se vám stane, když jste za ním šla" či "proč se takto oblékáte"). Často pak ženy pocítují značnou nedůvěru ke své výpovědi ze strany policistů.

Zajímavé poznatky přinesla Čírtková,¹²⁹ když na základě výpovědí obětí zobecnila a charakterizovala, kdo a čím se dopouští sekundární viktimizace. Předně jsou to právě orgány činné v trestním řízení (zejména policisté a soudci), kteří, jak již bylo výše uvedeno, neposkytují dostatek informací, vše je spojeno s dlouhými lhůtami, výslechy probíhají na nevhodných místech, kladou pro oběť zraňující otázky týkající se sexuální anamnézy (zejména v průběhu hlavního líčení). Dále jsou to soudní znalci, kteří zejména projevují nedostatečný respekt k důstojnosti oběti, nezjišťují rozsah emocionální újmy, používají lékařskou dokumentaci bez svolení oběti, neposkytují dostatek informací o proceduře vyšetření. Někdy oběti uvádějí, že znalec na ně nemá dostatek času (je znám i případ, kdy oběť měla psychologické testy vyplnit doma a poté je znalci zaslat). Vedle uvedených dvou skupin je to samozřejmě skupina nejčastější, tj. rodina a blízké okolí oběti. Z jejich strany často dochází k obviňování oběti z lehkovážnosti a naivity, dále k výčitkám a stigmatizaci oběti.

Sekundární viktimizace sice není výjimkou, ale není nevyhnutelná. Dle mého názoru by mělo dojít k její minimalizaci a to hlavně formou určité osvěty v této oblasti (vzdělávací semináře, kurzy, apod.). Jak správně „pracovat“ s obětí by se měly především naučit orgány činné v trestním řízení, a to zejména pak policisté, kteří přicházejí s obětí do kontaktu zpravidla jako první. Domnívám se, že pokud by se orgány činné v trestním řízení naučily techniky jednání s obětí, spočívající hlavně ve správném přístupu, kladení otázek, opuštění moralizujících komentářů a soudů, je pravděpodobné, že by nejen nepůsobily oběti trestného činu další psychickou újmu, ale zároveň by to mělo pozitivní vliv na samotné vyšetřování. Pokud se bude oběť při podávání výpovědi cítit v rámci možností klidně a bezpečně, může si například vzpomenout na více relevantních detailů.

7.1.1 Zvláštní oběti znásilnění

Jedním z mýtů, kterými je trestný čin znásilnění opředen, je, že znásilnění se týká pouze žen. Podle statistik však až 10 % znásilněných osob tvoří **muži**, přičemž

¹²⁸ KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, s. 116

¹²⁹ ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Pomoc obětem trestných činů*. Praha: Grada, 2007, s. 23

musíme upozornit, že toto číslo se ani zdaleka netýká jen znásilnění ve věznicích, přestože se ve společnosti hovoří téměř jen o této formě. Muž může být znásilněn jiným mužem, ať už heterosexuálním či homosexuálním, a v méně častých případech i ženou. Tato obvykle použije ke spáchání tohoto trestného činu zbraň či ho spáchá s více osobami. Znásilnění muži prožívají stejné pocity jako ženy (strach, pocit ponížení, šok). Pro muže to mimo jiné znamená zpochybnění jeho mužské identity, jelikož se nedokázal ubránit, popř. i identity sexuální, pokud je heterosexuální muž znásilněný mužem.¹³⁰

Druhou zvláštní skupinou obětí znásilnění mohou tvořit senioři, či častěji **senior**ky. I tato kategorie obětí vyvrací mýty a stereotypy o znásilnění, které říkají, že znásilnění se týká převážně mladých, přitažlivých a vyzývavě oblečených žen. Nelze však tvrdit, že by znásilnění seniorek bylo častým jevem, a to hlavně s ohledem na skutečnost, že neexistují žádné konkrétní statistiky. K znásilnění často dochází za zavřenými dveřmi, ať už domácností či institucionální péče. Zahraniční průzkumy ukázaly, že v 18% případů je pachatelem poskytovatel péče a ve 2,4% případů je pachatelem někdo z rodiny. Zajímavé, že z celkového počtu ohlášených případů je cca 61% spácháno neznámým pachatelem, který ale oběť znal a sledoval.¹³¹

Dle mého názoru je u těchto skupin daleko větší míra latentnosti než u znásilněných žen, a to právě s ohledem na předsudky, které jsou ve společnosti zakořeněny. Pro muže může být dle mého názoru ponižující přiznat policistovi (často jinému muži), že se stal obětí znásilnění nebo dokonce, že ho znásilnila žena. Předsudky, které panují ve vztahu k problematice znásilněných mužů, se nevyskytují jen u laické veřejnosti, ale stejně tak i u části zainteresovaných orgánů. Často tedy muži čin ani neohlásí, čímž spíše se u nich, dle mého názoru, může rozvinout posttraumatická stresová porucha. Starší ženy se naproti tomu často rozhodnou znásilnění neohlásit z obavy, že jim nikdo nebude věřit s ohledem na vytvořené stereotypy o seniorech, kteří jsou často líčeni, jako „senilní a zmatení jedinci“. Roli by mohla hrát také jejich rezervovanost v oblasti komunikace o jejich sexualitě. Dalším důvodem by mohl být, že pachatelem může být i někdo z rodiny, nejčastěji životní partner.

¹³⁰ Informace čerpány z článku *Znásilnění, o kterých se nemluví*. [online] [citováno dne 14.3.2014] Dostupné z <http://stopznasilneni.cz/cz/znasilneni/znasilneni-o-kterych-se-nemluvi>

¹³¹ COZLOVÁ, Klára, Znásilnění v seniorském věku. IN *Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění*. Praha: Gender Studies, 2010, s. 43-52

8 De lege ferenda

V úvodu této kapitoly bych ráda poznamenala, že novým trestním zákoníkem č. 40/2009 Sb., který se stal účinným 1.1.2010, se významně změnila celková koncepce zvláštní části. Došlo k novému uspořádání jednotlivých hlav, kdy do popředí se dostaly zájmy a práva jednotlivce. Mimo jiné došlo k úpravě a přepracování některých skutkových podstat trestných činů a dále k zavedení trestných činů zcela nových. Konkrétně v úpravě Hlavy III. obsahující *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti* byly dle mého názoru provedeny poměrně velké a podstatné změny. Domnívám se, že s odstupem času lze úpravu sexuálně motivovaných trestných činů v novém trestním zákoníku, hodnotit jako zdařilou a dobře fungující. Změny, které byly zavedeny, vnímám velice pozitivně, a to zejména ty ve vztahu k trestnému činu znásilnění. I proto pro mě není lehké navrhnout konkrétní změny de lege ferenda.

Nejprve bych se chtěla vyjádřit k určitým diskutovaným otázkám. Jednou z nich je stále probírané *snížení věkové hranice pro pohlavní styk*. I přestože odborníci z řad sexuologů jsou pro snížení této hranice, já osobně jsem zastánce stávající úpravy. Odborníci zasazující se o snížení argumentují hlavně skutečností, že dnešní generace dětí vyspívá mnohem rychleji a dříve, než tomu bylo u generace jejich rodičů. S tím pak souvisí i jejich dospívání sexuální. Pokud bychom však vzali v potaz tento argument, mohli bychom se za pár let dostat s vývojem společnosti až na sexuální hranici třinácti let či ještě níže, protože vyspívání budoucích dětí bude možná ještě rychlejší. Nemyslím si, že všechny děti jsou ve čtrnácti letech natolik vyspělé, aby mohli začít pohlavně žít. Čtrnáctileté dítě je stále ještě dítětem, které se vyvíjí, ať už psychicky či fyzicky. V tomto věku je zároveň více ovlivnitelné a podléhá tlaku vrstevníků. V případě zahájení pohlavního života ve chvíli, kdy jedinec ještě není zcela připraven, to pro něj přitom může znamenat negativní zásah do jeho přirozeného vývoje. Předčasné zahájení pohlavního života je zároveň spojeno i s řadou zdravotních rizik¹³². Zároveň se domnívám, že snížení věkové hranice by mohlo znamenat především větší prostor pro pohlavní zneužívání. Jedná se sice o pouhý rok, avšak dle mého názoru, může v tomto „zmateném“ období dítěte hrát velkou roli.

¹³² Jde např. o náchylnost k pohlavním nemocem a zánětům, které mohou mít v tomto věku závažné následky. Tyto jsou důsledkem imunitní nezralosti a nezralosti sliznice děložního čípku u dívek.

Další z diskutovaných otázek je ***trestní stíhání sledování dětské pornografie na internetu***. Ustanovení § 192 trestního zákoníku postihuje výrobu a jiné nakládání s dětskou pornografií, mimo jiné i její přechovávání či její zveřejnění. Kromě toho se v ale posledních letech často probírá i problematika sledování tohoto druhu pornografie na internetu. Pouhé sledování, kdy nedochází k ukládání pornografie do počítače, nelze subsumovat pod žádnou z forem jednání obsažených v citovaném paragrafu. Toto jednání tak není trestně postižitelné. Osobně se kloním k názoru, že by i toto jednání mělo být možné trestně stíhat. I přesto, že někteří odborníci naopak argumentují tím, že sledování pornografie poskytuje osobám trpícím pedofilií uspokojení a tím se tak předchází trestné činnosti spočívající v pohlavním zneužívání dětí. S tímto názorem se však nemohu ztotožnit. Není prokázáno snížení počtu případů pohlavního zneužití v závislosti na sledování dětské pornografie a není ani řečeno, že to nebude mít opačný efekt a z ovládajícího se pedofila se nestane potenciální pachatel. V souvislosti s případným trestním postihem však vyvstává otázka, jak tuto problematiku upravit. V případě že se podaří orgánům činným v trestním řízení odhalit na internetu dětskou pornografii a vysledovat tak, kdo ji tam umístil, mohli by tak zároveň vysledovat i osoby, které na stránce pornografii sledovaly. Zjištěno by však muselo být například i to, kolikrát osoba webové stránky navštívila, aby se předešlo stíhání osob, které se dostaly na danou stránku nechtěně či omylem.

I přesto, že považuji novou právní úpravu probíraných trestných činů za přínosnou a kvalitní, jako problematiku bych z mého pohledu mohla označit některé nejednoznačné pojmy. Již několikrát zmiňovaný pojem ***jiný pohlavní styk, provedený způsobem srovnatelným se souloží*** či pojem ***blízkosti*** u trestného činu prostituce ohrožující mravní vývoj dítěte (§ 190). Na první z nich již stačila zareagovat judikatura a napravila tak vágní formulaci zákonodárce. U druhého pojmu judikatura hlavní slovo zřejmě teprve mít bude. Jak jsem již v příslušné kapitole nastínila, domnívám se, že uvedený pojem měl být spíše vhodněji specifikován zákonodárcem, i přestože je jasné, že každý případ bude individuální s ohledem na prostorové umístění školy či jiného školského zařízení. Dle mého názoru by i tak měla být konkretizována minimální vzdálenost od daného zařízení.

Dále bych také ráda zmínila dle mého názoru ***problematické zařazení trestných činů sexuálního nátlaku (§ 186) a pohlavního zneužití (§ 187) do taxativního výčtu trestných činů, kterých se může dopustit právnická osoba*** (§ 7 zákona č. 418/2011 Sb.). Za tyto může být právnická osoba stíhána v případě, že

byly učiněny jejím jménem, v jejím zájmu nebo v rámci její činnosti, pokud je učinila osoba oprávněná za ni jednat (§ 8 odst. 1 písm. a) až c)) nebo její zaměstnanec při plnění pracovních úkolů. Druhou podmínkou trestní odpovědnosti právnické osoby je tzv. *příčitelnost*. To znamená, že čin musí být spáchán osobami oprávněnými za ni jednat nebo musí být spáchán zaměstnancem, pokud tento tak činí na základě pokynů osob uvedených ve shora citovaném ustanovení, nebo pokud tyto osoby neprovedly taková opatření, která provést měly a která po nich lze spravedlivě požadovat. Zejména pokud neprovedly povinnou nebo potřebnou kontrolu nad činností zaměstnance anebo neučinily nezbytná opatření k zamezení nebo odvrácení následků spáchaného trestného činu. Z uvedeného tedy můžeme dovodit, že pokud by se například učitel dopustil pohlavního zneužití, mohla by za to být trestně stíhána v určitých případech celá škola, jakožto právnická osoba. Pokud by orgány činné v trestním řízení v průběhu prověřování nabyly dojmu, že škola zanedbala některá opatření, popř. kontrolu kantorovy činnosti, nebo například že dostatečně důsledně neprověřila stížnosti na chování učitele z řad rodičů, tak v takovém případě by mohlo padnout obvinění za kantorovo jednání i na celé školské zařízení. Otázkou ovšem je, co přesně bychom mohli podřadit pod pojem *opatření, která lze spravedlivě požadovat*. Bude tak tedy zřejmě záležet na konkrétních případech a konkrétních orgánech činných v trestním řízení, zdali vyhodnotí uvedenou situaci jako delikt, ze kterého lze obvinít i právnickou osobu. Obávám se tak, že ne vždy bude v otázce posuzování těchto trestných činů situace zcela jednoznačná. Vystává tak obava, aby nedocházelo ke „zbytečnému“ obviňování např. školských zařízení, lékařských zařízení, která by tak i jen pouhým obviněním, mohla například utrpět vážnou újmu na pověsti.

V poslední řadě bych se ráda vyjádřila k problematice **sekundární viktimizace**. Tato spočívá v nevhodném či necitlivém chování vůči oběti trestného činu, kterého se dopouští okolí oběti. Toto neadekvátní chování pak oběť pociťuje jako další psychickou újmu. Praxe potvrzuje, že jako jeden z nejčastějších zdrojů sekundární viktimizace vnímají oběti trestných činů orgány činné v trestním řízení. Necitlivé jednání či dokonce moralizující soudy vyřčené na adresu oběti při prvotním výslechu, tak mohou působit, že oběť se uzavře do sebe a nebude při výpovědi tolik otevřená či nebude cíleně hovořit o určitých detailech trestného činu, které by však jinak mohly být směrodatné pro vyšetřování. S ohledem na uvedené se domnívám, že je velice důležité, aby byl kladen zejména větší důraz

na vzdělávání a jakousi osvětu orgánů činných v trestním řízení v tomto směru. Aby se například ve větší míře pořádali semináře či určitá školení zaměřená na problematiku jednání s obětí trestného činu, zvláště pak s obětí sexuálního trestného činu, s ohledem na citlivost dané problematiky. Při zpracovávání tématu své práce jsem se často setkala s výzkumy, ze kterých plynulo, že kromě jednání orgánů činných v trestním řízení vnímají oběti i velmi negativně, resp. traumaticky, prostředí, kde dochází k prvotnímu výslechu. Je dle nich nedůstojné a působí tam řada rušivých elementů. Myslím, že by bylo tak velice vhodné, aby při každé policejní stanici bylo vyčleněno nějaké izolovanější místo, které bude moci být v případě potřeby využito k vyslechnutí oběti. Dle mého názoru je více než důležité, aby se oběť sexuálního deliktu cítila při své výpovědi, co nejvíce klidně a bezpečně. A pokud k tomu můžeme přispět i takovým minimem jako je školením policistů, kteří přicházejí do kontaktu s obětí zpravidla jako první, a vhodně zvolenou a tichou místností, myslím, že by to mělo být do budoucna samozřejmostí.

V souvislosti s výše probíranou problematikou týkající se obětí trestných činů bych ráda zmínila i přínos poměrně nového zákona **č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů**. Tento mimo jiné zavádí v ustanovení § 19 právo oběti žádat, aby byla vyslechnuta osobou stejného nebo opačného pohlaví. Tato možnost je zvlášť pro oběti trestného činu znásilnění velmi důležitá a domnívám se, že bude tak v budoucnu hojně využívána. Další důležitou změnou, kterou zavádí citovaný zákon je právo obětí trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti na peněžitou pomoc i v případě, že jim vznikla *nemajetková újma*. Můžeme tedy konstatovat, že tato nově zavedená práva, lze hodnotit jedine kladně.

Závěrem snad pouze připomenu, že největší **důraz by měl být kladen na prevenci**. Orgány činné v trestním řízení by tak měly více spolupracovat s neziskovými organizacemi zaměřenými na danou problematiku. Mělo by se více hovořit o problémech spojených s touto kategorií trestných činů. Působit by se mělo hlavně na děti, které jsou pro svůj věk velice zranitelné. Měly by být upozorňovány na možnost nebezpečí sociálních sítí, dále i na potenciální nebezpečí jiných sexuálních agresorů, aby tak věděly jak co nejvíce předcházet nebezpečným situacím.

9 Závěr

Jak již bylo několikrát nastíněno, problematika sexuálně motivovaných trestných činů byla a je velmi závažná. Je tomu tak zejména s ohledem na skutečnost, že se jedná o trestné činy, které citelně zasahují do osobní sféry jedince. Jejich spácháním pachatel zasahuje do pohlavní integrity člověka, do jeho práva svobodně rozhodovat o svém pohlavním životě. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti jsou nejčastěji směřovány proti ženám a dětem. Nezřídka jsou tyto také spojeny s násilím. Z výše uvedeného lze usuzovat na závažnost těchto trestných činů, která se rovněž odráží v nové koncepci trestního zákoníku, ve které byly tyto trestné činy přesunuty z hlavy osmé do hlavy třetí. S novým trestním zákoníkem došlo, mimo přesunutí kategorie těchto trestných činů, i k řadě jiných pozitivních změn týkajících se této problematiky. A to ať už hovoříme o zavedení nového trestného činu sexuálního nátlaku či o formulaci nové základní skutkové podstaty trestného činu znásilnění. Tyto změny lze vnímat skutečně velmi pozitivně.

Předkládaná práce postupně v jednotlivých kapitolách seznamuje případného čtenáře s historickým vývojem právní úpravy sexuálně motivovaných trestných činů, který zachycuje měnící se postoj společnosti, který lze pozorovat jak ve vztahu k jednotlivým zde probíraným trestným činům, tak i k otázce samotné sexuální normality (typicky hovoříme o měnícím se postoji společnosti k homosexuálním stykům). Práce dále analyzuje jednotlivé skutkové podstaty trestných činů, když jednotlivé jsou pro lepší názornost doplněny o případy ze soudních spisů. Dále také poukazuje na odlišnosti od zahraniční právní úpravy, v tomto případě německé. Ze srovnání vyplývá, že tato úprava je oproti naší právní úpravě mnohem podrobnější a rozsáhlejší. V souvislosti s tímto však lze poznamenat, že ač je naše právní úprava v této oblasti poněkud obecnější a stručnější, dle mého názoru ji to nečiní méně funkční. Zpracovaná práce také potenciálnímu čtenáři poskytuje kriminologický pohled na pachatele trestných činů. Informuje, že pachatelem může být jak osoba trpící sexuální deviací, tak i osoba zcela normální. Přichází s překvapivou skutečností, že ze statistik vyplývá, že nejčastější trestné činy – znásilnění a pohlavní zneužití – páchají předně jedinci bez sexuální deviace. Prostor je věnován i otázce ochranných opatření, které úzce souvisí s problematikou sexuálních deviací. Jedná se o ochranné léčení a zabezpečovací detenci. Dále je zařazena i kapitola zaměřená na osobnost oběti,

kteřá obdobně jako u kapitoly věnované problematice pachatele, představuje kriminologický pohled na tento aspekt trestného činu. Konkrétně je pak pozornost věnována oběti trestného činu znásilnění. Práce tak v souvislosti s touto otázkou osvětluje problematiku posttraumatické duševní poruchy, reviktimizace či sekundární viktimizace. V poslední řadě se také zaměřuje na zhodnocení celkové právní úpravy a obsahuje i některé návrhy de lege ferenda, které jsou však spíše obecné s ohledem na skutečnost, že současná právní úprava je dle mého názoru plně funkční a mnou vnímána velice pozitivně.

Bližší zaměření této práce na trestný čin znásilnění bych odůvodnila tím, že se jedná o nejčastější a nejzávažnější trestný čin z této kategorie trestných činů. Tento je zpravidla doprovázen násilím, a ačkoli nejčastěji směřuje proti ženám a dětem, jeho obětí se může stát kdokoli. S novým trestním zákoníkem, účinným od 1.1.2010, došlo k řadě změn v koncepci právní úpravy tohoto trestného činu. Právě z toho důvodu je překládaná práce blíže zaměřena na tento trestný čin.

V úvodu této práce jsem si za svůj cíl stanovila poskytnout podrobné seznámení s problematikou trestných činů proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti a dále i s otázkami s nimi souvisejícími. Mým cílem bylo za pomoci soudní judikatury porovnat teoretické otázky s praktickými. Tedy ukázat jak je právní úprava sexuálně motivovaných trestných činů v praxi aplikována a jak funguje. Domnívám se, že se mi stanovené cíle podařilo z většiny splnit. Zároveň však musím podotknout, že až v průběhu zpracovávání samotné práce jsem si uvědomila, jak moc rozsáhlé je dané téma a kolik prostoru by se mu ještě dalo věnovat, popř. kolik otázek s tématem souvisejících či v práci zmíněných by si zasloužilo větší pozornost či detailnější zpracování.

Závěrem lze snad jen podotknout, že sexuálně motivované trestné činy byly, jsou a vždy budou velmi diskutovanou a citlivou oblastí. Je velice žádoucí, aby se tato, stejně jako kterákoli jiná kriminalita, minimalizovala. Tomu by mohla napomoci především prevence, na kterou by měl být dáván důraz především a která by rozhodně neměla být podceňována.

10 Resumé

The issue of sexually motivated offences was and still is really serious. It originates from the fact that these crimes significantly interfere to personal sphere of the individual. A sexual offender encroaches to the gender integrity of the human being and to its right of free choice about its sexual life. Criminal offences against the human dignity in sexual area are aimed against women and children in the most of cases. These acts are also often connected with violence.

The legislation of sexually motivated offences came through a long development in its history. This thesis tries to describe this process from the criminal law 1852. It is evident that social approach to this kind of criminal acts and sexual normality evolved along the legislation too. The change of social attitude is mostly noticeable in an example of homosexuality. In the present, the issue of sexually motivated offences is included in the third chapter of the criminal law named The Criminal Offences against Human Dignity in the Sexual Area. This topic was moved from the eighth chapter by the new criminal law.

This thesis analyses particular facts of offences and adds cases from court files for better description. The most numerous crime of this category of offences is the rape which is usually connected with violence. Anyone can become a victim of the rape. Many changes in its legal conception appeared in the new criminal law efficient from 1.1.2010. It is the reason why is this thesis more focused on this offence.

This research also describes differences from the German legislation. This comparison ensues that the German legislation is more detailed and extensive than our legislation. The research also contains evaluation of whole criminal law and formulation of some proposals *de lege ferenda* which are rather general because present legislation is fully functional in my opinion and it seems really positively to me.

The potential reader can also find a criminological view at the offender. The thesis informs that the offender may not be only a person with sexual deviation, but the offender can also be a sane person. It reveals an interesting fact that, according to the statistics, the very majority of the most common offences from this category – rape and sexual abuse – are done by sane persons without any deviation. The issue of protective measures related to sexual deviations is also covered within this research. These measures are especially the protective

treatment and the security detention. There is a chapter focused on a personality of victim in the end of the thesis. This aspect of offences is described from the criminological point of view similarly as in the chapter about offenders. Special focus is dedicated to the victims of rape. The research clarifies issues of post-traumatic mental disorder, revictimization or secondary victimization.

11 Seznam použité literatury

➤ Knižní publikace

- BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Problematika zabezpečovací detence*. 1. vydání, Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, ISBN 978-80-7338-106-6
- BRZEK, Antonín. *Sexuologie pro právníky*. 1. vydání, Praha: Karolinum, 1997, ISBN 80-7184-383-0
- CAPPONI, Věra, HAJNOVÁ, Růžena, NOVÁK, Tomáš. *Sexuologický slovník*. 1. vydání. Praha: Grada, 1994, ISBN 80-7169-115-1
- COZLOVÁ, Klára, Znásilnění v seniorském věku. IN *Pod hladinou: fakta a mýty o znásilnění*. Praha: Gender Studies, 2010, ISBN 978-80-86520-31-5
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004, ISBN 80-86473-86-4
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Policejní psychologie*. 2. rozšířené vydání. Praha: Portál, 2004, ISBN 80-7178-931-3
- ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Pomoc obětem trestných činů*. Praha: Grada, 2007, ISBN 978-80-247-2014-2
- DRAŠTÍK, Antonín. *Přehled judikatury, Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti. II*. Praha: ASPI, 2009, ISBN 978-80-7357-452-9
- DUNOVSKÝ, Jiří a kol. *Problematika dětských práv a komerčního sexuálního zneužívání dětí u nás a ve světě*. Praha: Grada, 2005, ISBN 80-247-1201-6
- FRYŠTÁK, Marek a kolektiv. *Trestní právo hmotné: zvláštní část. 2. zcela přepracované a doplněné vydání*. Ostrava: Key Publishing, 2009, ISBN 978-80-7418-040-8
- GÖDTEL, Reiner. *Sexualita a násilí*. 1. vydání, Praha: Český spisovatel, 1994, ISBN 80-202-0512-8
- JÁNOŠÍKOVÁ, Petra; KNOLL, Vilém; RUNDOVÁ, Alena. *Mezníky českých právních dějin*. 3. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010, ISBN 978-80-7380-251-6

- JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 2. aktualizované vydání. Praha: Linde, 2006, ISBN 80-7201-630-X
- KOVÁŘ, Petr a kol. *Sexuální agrese: Znásilnění z pohledu medicíny a práva*. Praha: Maxdorf, 2008, ISBN 978-80-7345-161-5
- KUČHTA, Josef. *Kurs trestního práva: trestní právo hmotné: zvláštní část*. Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-047-8
- KUKLÍK, Jan; SKŘEJPKOVÁ, Petra. *Kořeny a inspirace velkých kodifikací*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2008, ISBN 978-80-87109-07-6
- NOVOTNÝ, František. *Trestní zákoník 2010: stav k 1.4.2010: Komentář, judikatura, důvodová zpráva*. Praha: Eurounion, 2010, ISBN 978-80-7317-084-4
- MITLÖHNER, Miroslav. *Erotika a paragrafy*. 1. vydání, Praha: Grada, 1999, ISBN 80-7169-691-9
- *Ottův slovník naučný: ilustrovaná encyklopaedie obecných vědomostí*. 17.díl, Median – Navarrete. Praha: Argo, 1999, ISBN 80-7185-057-8
- PAVLOVSKÝ, Pavel a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. 3. rozšířené a aktualizované vydání, Praha: Grada, 2009, ISBN 978-80-247-2618-2
- ŠÁMAL, Pavel; PÚRY, František; RIZMAN, Stanislav. *Trestní zákon*, 6. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-896-7
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník*, 2. vydání, Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-428-5
- ŠULC, Viktorín. *Panoptikum sexuálních vražd*. Praha: CAMIS, 1999, s. 93 – 114, ISBN 80-902620-9-0
- TERRY, Thomas. *Sex crime: sex offending and society*. 2. vydání, Cullompton: Willan Publishing, 2005, ISBN 1-84392-105-7
- TRÖNDLE, Herbert; FISCHER, Thomas. *Strafgesetzbuch und Nebengesetze*. 51. Auflage, München: C. H. Beck, 2003, ISBN 3-406-49387-4

- VLČEK, Eduard. *Dějiny trestního práva v českých zemích a v Československu*. 2. nezměněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2004, ISBN 80-210-3506-4
- VOJÁČEK, Ladislav; SCHELLE, Karel; KNOLL, Vilém. *České právní dějiny*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008, ISBN 978-80-7380-127-4
- WEISS, Petr. *Sexuální deviace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2002, ISBN 80-7178-634-9
- WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Grada, 2005, ISBN 80-247-0929-5

➤ **Časopisecké články**

- GRIVNA, Tomáš, *Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku*, Bulletin advokacie, 2009, č. 10
- DESSECKER, Axel. *Změny v chápání sexuálně motivovaných trestných činů ve Spolkové republice Německo*, Právní rozhledy, 1999, č. 8
- VÁLKOVÁ, Helena. *K „trestněprávnímu obsahu“ duševní poruchy a jeho souvislostem s přípustností zabezpečovací detence u některých pachatelů*. Trestněprávní revue, 2011, č. 9
- POLMOVÁ, Olga. *Právo oběti trestné činnosti na citlivé zacházení*. Trestněprávní revue, 2009, č. 4

➤ **Právní předpisy**

- Zákon č. 117/1852 z. ř., o zločinech přečinech a přestupcích
- Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 140/1951 Sb., trestní zákon
- Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon
- Zákon č. 144/2001 Sb., kterým se mění trestní zákon
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
- Důvodová zpráva k zákonu č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon
- Důvodová zpráva k zákonu č. 144/2001 Sb., kterým se mění trestní zákon
- Důvodová zpráva k zákonu č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

- Rozhodnutí Rady EU o boji proti pohlavnímu vykořisťování a dětské pornografii (rozhodnutí č. 2004/68/SVV ze dne 22.12.2003)
- Mezinárodní úmluva o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a vykořisťování prostituce jiného (ze dne 2.12.1949)
- Německý trestní zákoník (Strafgesetzbuch)

➤ **Judikatura**

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ze dne 12.3.1921, sp. zn. Kr II 256/20
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 14.4.1977, sp. zn. 11 Tz 17/1977
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu Slovenské socialistické republiky ze dne 1.2.1983, sp. zn. 3 To 3/83
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28.12.2004, sp. zn. 7 Tdo 1077/2004
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15.12.2005, sp. zn. 3 Tdo 1305/2005
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21.7.2006 sp. zn. 8 Tdo 854/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2007, sp. zn. 11 Tdo 759/2006
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14.2.2007 sp. zn. 7 Tdo 141/2007
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11.4.2007, sp. zn. 8 Tdo 407/2007 – I
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12.3.2008 sp. zn. 3 Tdo 168/2008
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26.1.2011, sp. zn. 6 Tdo 11/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1.3.2011 sp. zn. 7 Tdo 266/2011
- Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 5.5.2011, sp. zn. 6 To 26/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24.8.2011, sp. zn. 3 Tdo 929/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31.1.2012 sp. zn. 6 Tdo 1341/2011
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.9.2012, sp. zn.7 Tdo 1068/2012
- Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19.6.2013, sp. zn. 8 Tdo 566/2013
- Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 4.3.1994, sp. zn. 3 To 105/1993

- Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 11.4.2013, sp. zn. 2 To 12/2013
- Usnesení Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 11. 8.1994 sp. zn. 4 To 518/94
- Rozhodnutí Spolkového soudního dvoru ze dne 17.8.2010, sp. zn .3 StR 265/10

➤ **Internetové zdroje**

- BÖTTNER, Sascha. *§ 184e StGB – Ausübung der verbotenen Prostitution*. [online] [citováno dne 12.3.2014] Dostupné z <http://www.rechtsanwalt-sexualstrafrecht.de/ausuebung-der-verbotenen-prostitution-184e-stgb/>
- Gender Studies o.p.s., Persefona o. s. *Znásilnění, o kterých se nemluví*. [online] [citováno dne 14.3.2014] Dostupné z <http://stopznasilneni.cz/cz/znasilneni/znasilneni-o-kterych-se-nemluvi>
- KRUK, Jiří. *Trestní zákoník Spolkové Republiky Německo, stav k 1.8.2013*, Výběr literatury, 2013, č. 9 Beck-online [databáze] [citace: 12.3.2014] Dostupné z <http://www.beck-online.cz/>
- Použité zahraniční trestní zákony [online] [citováno dne 29.12.2013] Dostupné z <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>
- <http://www.vscr.cz>